

ГЛАВА ТРЕТА

България е крива, че е жива

1 юли 1878 г. означава най-страшната Голгота за България. Това е най-кобната дата за българския народ. От тази дата идва несигурността както за Балканския полуостров, така и за мира в Европа. Неправдите на зловещия Берлински конгрес раждат така наречения “македонски въпрос”. До 1878 г. този въпрос като понятие не съществува в историческата литература. Съвкупните дипломатически актове, документи, материали, печат, исторически източници ясно и недвусмислено, с категоричния език на факти и статистики говорят само за българския въпрос. Те не познават тази изкуствена формация, наречена “македонски въпрос”. Тя е творение на дипломатията. Берлинският конгрес разпокъсва Санстефанския договор и отваря врати на вражеските пропаганди свободно да се разхождат из българската земя. В един тъмен тридесет и пет годишен период от време така нареченият “македонски въпрос” минава през много тежки фази, но никога не престава да бъде силен протест както срещу Берлинския, така и срещу Букурещкия и Ньойския акт. Защото и в Берлин, и в Букурещ, и в Ньой се нанася най-тежката неправда на България. И както Германия, така и Англия посяга върху нашата национална съвест. Интересно е обаче поведението на съседите ни. Сръбското правителство до 1878 г. признава българския характер на Македония. Договорът от 1867 г. за създаване на обща държава между българи и сърби, сключен между сръбското правителство и българските първенци в Букурещ, е неопровержимо доказателство за това. В този договор, приет без възражение от белградското правителство, стои, че “Югославянското царство ще се съставява от Сръпско и от Българско (Българско обема областите България, Тракия и Македония)”. [1] Но след Берлинския конгрес поведението на белградското правителство коренно се изменя. Това поведение е двояко. В печата се изразява в големи претенции за Македония, а в интимно, между себе си, сръбските държавници признават, че в Македония няма сръбско население и че сърбите действат в тази страна със своята пропаганда. Нещо повече, сръбският министър на външните работи Йов. Жуйович през 1905 г. на една конференция на сръбски дипломати, свикана от него, е подчертал, че “в Македония има сръбски училища с много малко деца и места, дето няма сръбски деца”. Това е било мнението и на останалите сръбски министри като Георгий Симич, Сава Груич, Йов. Авакумович, Света Симич и др.

Вражеските пропаганди по различни пътища с нееднакви средства са гонили една определена цел - след като сломят упоритостта на българския дух, да преминат към абсолютна духовна асимилация. Но борците в поробените части всякога са били едни и същи. Те са се борили за своя български език, за свои български училища, за своя българска църква, за своя етническа българска физиономия, за целостта и правата на своето отечество. И в тази жестока и неравна битка за своята националност, за свободата на своята Татковина българите са принасяли пред олтара на свободата най-скъпи жертви, както в Кресненското въстание и както със саможертвата за Илинден в 1903 г. След Букурещкия договор от 1913 г., когато се протяга кървава асимилаторска ръка върху Македония, върху северозападната и върху югозападната част, когато чуждите войници лице в лице срещат действителното положение в присъединените покрайнини, те виждат, че населението не е гръцко или сръбско, както са ги заблуждавали, а е българско, тогава и сръбското правителство отново започва борба против българите в Македония в лицето на техните учители, свещеници и първенци. Очиствайки селата и градовете от тях, сръбските власти се захващат да изнудват съвестта на беззакрилното население. Принуждават го да се обявява масово, че по потекло не е българско.

Страшни са били методите и средствата на завоевателите. Времената са се менели и пътищата на пропагандите са се менели, ала крайната цел е оставала непроменена. Българският народ познава суровостта на не една вражеска пропаганда. Още зоят като зинали гробове, превърнати в тъмни кървави бездни, изкопаните дупки, но като непоклатима скала се е

изправила България срещу чуждите попълзновения и с гърди е посрещала всички бури и неволи. Пропагандаторите са изтръпвали от ужас пред собственото си безсилие. Тяхното стремление е било едно: завладявайки българската територия духовно, след време да завладеят и населението.

Сръбската буржоазна пропаганда в течението на времето е имала свои приливи и отливи. Преди всичко тя е търсила убедителни доказателства за съществуване на сръбско компактно население в Македония. Професори, учени, историци, етнолози са воювали за тази кауза. В стремежа си на всяка цена да докажат, че историческата истина принадлежи само на тях и че тази истина е неоспорима, те са застъпвали даже и наивни гледища, които не правят чест на научната мисъл. Така например сръбският професор Вас. Джерич в 1909 г. прибегва до аргументи, взети от византийския историк Никифор Григора, за да докаже на света, че вече няма българин в Македония. Никифор Григора смята, че Василий II Българоубиец е преселил всички българи от Македония в Северна България, а в Македония е останало само името им, свързано с названието на Охридската архиепископия, назовавана “Българска”. Заблудата на византийския историк Никифор Григора намира оправдание и поддръжка в несериозния труд на сръбския професор Вас. Джерич. Тезата си обаче професор Вас. Джерич оборва със собствените си доказателства. Той приема като даденост аргумента на византийския историк, че Василий II Българоубиец е преселил българите от Македония в Северна България, но прави груба грешка, твърдейки, че славяните в Македония били сърби. Щом като прочутият с жестокостта си Василий II Българоубиец е преселил тогавашните славяни, наричани българи, отде тогава са се намерили сегашните славяни в Македония, които проф. Вас. Джерич нарича сърби? В докладите си във връзка със сбирката на Милош Милоевич с народни песни от Стара Сърбия Стоян Новакович и М. Куюнджич категорично отхвърлят твърдението на Милош Милоевич, който смятал, че и македонската земя е сръбска. Според него българите не са славяни, а монголи. На 1 февруари 1873 г., сиреч пет години преди подписването на Берлинския договор, пред Сръбското учено дружество, сега Академия на науките, Новакович казва: “Това е напълно небратско и неполитично постъпване спрямо най-близкия ни на изток народ. Не ни стига, че подобни неща и завоевателната политика в средните векове ни хвърлиха под турско иго, но трябва с подобно държание към българите да подновим старото зло.” [2] Бащата на историята на сръбската литература Йован Скерлич пише за автора на “Стематографията”: “Първият сръбски писател през XVIII век, който обнародва своето произведение, е Христофор Жефарович, а първата сръбска книга, печатана в Австрия, е неговата “Стематография.” [3] Даже и един авторитетен арбитър по въпросите на литературните ценности в историята като Йован Скерлич не е можал да се освободи от политически внушения. Именитият българин Христофор Жефарович, писател и художник, автор на известната “Стематография”, излязла от печат в 1741 г., е родом от град Дойран. [4] Христофор Жефарович починал в Москва, в тамошния Богоявленски манастир, на 18 септември 1753 г. Неговото завещание и сведения за него се съхраняват в дело № 326 на синодалния архив в Петроград. Народността на Христофор Жефарович е установена от руския изследвач Н. М. Петровски. [5] В наслова на един от документите, открити от руския учен, Христофор Жефарович е наречен “свещеник булгар Зефарович”. Посочва се родното му място - град Дойран. За българската народност на дойранчанина Христофор Жефарович говори и Карловецкият митрополит, сърбинът Павел Ненадович (1749-1768), в посвещението си до автора на знаменитата “Стематография”, гдето между другото пише: “Благо-Почтенному Господину Христофору Жефаровичу... ревнителю отечества Болгарского... Павел Ненадович... от усердие сие восписует.”

Ако видният изследовател на средновековната сръбска история Стоян Новакович бе срещнал, да речем, преди 1873 г. твърдението на също така видния изследовател на историята на сръбската литература Йован Скерлич за Христофор Жефарович, не ще и съмнение, че Стоян Новакович би отхвърлил това твърдение на Йован Скерлич като несериозно, както е отхвърлил твърденията на Милош Милоевич, че македонската земя е сръбска и че българите не са славяни, а монголи.

Но в живота, както и в историята, настъпват преломни моменти, които коренно изменят нещата. Така историкът Стоян Новакович в битката с политика Стоян Новакович е сразен. И името на Стоян Новакович, особено след като стъпва в сила Берлинският договор, става синоним не на историческата истина, не на науката, а на политическите претенции, на пропагандата, че славяните в Македония не са българи, а били нещо отделно от българския народ. Като сръбски посланик в Цариград през 1888 г. Стоян Новакович се обръща до сръбския министър на просветата със следните предложения: “Понеже българската идея, както е известно на всички, е хванала дълбоки корени в Македония, аз смятам, че почти е невъзможно съвсем да се разколебае, като се противопоставя на нея само сръбската идея. Страхувам се, че тази идея не ще бъде в състояние като чиста и гола противоположност да потисне българската идея и поради това сръбската идея трябва да получи някакъв съюзник, който би бил остро срещу българизма, но който в себе си би имал и елементи, които да привлекат към него народа и народните чувства, като ги откъсне от българизма. Този съюзник аз виждам в македонизма или в известно мъдро набелязани граници на отделянето на македонския диалект и на македонската самостоятелност. Няма нищо толкова противно на българските тенденции, както това: с никое българите не могат да дойдат в по-непримиримо отношение, както с македонизма.” [6]

Апаратът на сръбската пропаганда е прегърнал идеята на Стоян Новакович за създаване на македонизма. Пристъпило се към издаване на вестник, на учебници с основна цел да се изтласка българският дух от българите в Македония. Задачите на предполагаемото дружество са формулирани така: “Винаги да се защитават интересите на Османското царство. Да се придвижи църковният въпрос за отказване на македонците от българския екзарх, да се иска Охридска архиепископия, която ще зависи от цариградския патриарх, а към Охридската архиепископия да се придадат всички македонски епархии. Да се поддържа приятелство с цариградския патриарх, за да защитава и помага на сръбските интереси, доколкото това не е противно на турската власт. На македонския народ да му се влива сръбски дух: да му се доказва, че македонците не са българи, че с българите нямат вече никакви връзки, че българите са противници на македонския народ. Да води сметка за своите народни особености, език и обичаи. Да развива най-енергична пропаганда за изгонване на българските владици и учители от Македония и на техните места да се доведат владици и учители, родени в Македония и възпитани в сръбски дух.” [7]

Особено значение е било определено на ролята на вестника. Вестникът е бил един от пътищата към сърбизирането на българите в Македония. В документа се казва: “Да се пише на чисто македонски език. Но понеже македонският език не е книжовно обработен, да се изхвърля всеки български израз и да се въвежда сръбски. - Да се вземе сръбската азбука като най-пригодна към македонския език и при писането да се придържа към сръбската граматика.”

Родоначалникът на македонизма Стоян Новакович е изработил и специална програма на сръбската пропаганда, която вестник “Македонски глас” трябвало да води с “главната цел да се инфилтрира сръбското влияние между македонското славянско население”. Пропагандата в генерални линии се свежда към следните изисквания: “Лоялност към турците, осъждане на българската интригантска работа при организирането на българската църква и Екзархия; осъждане на българските интриги и агитация след освобождението до ново време; желание Македония да бъде оставена на спокойствие от всякакво българско агитиране и да се развива само със свои сили; открито отричане на българската националност, без да се изтъква някоя друга; употреба на македонския диалект без българското членуване, с по-пълно и по-голямо смесване със сръбския.” [8]

Далеко насочената програма на бившия историк Стоян Новакович отваря път на най-злостната пропаганда в Македония под сръбско владичество.

Ако програмата, изработена от бившия историк Стоян Новакович, означава чувствителен компас в ръцете на сръбската пропаганда в Македония, то “Правилникът за обществена безопасност” на крал Петър, издаден на 21 септември 1913 г., представлява див закон на една сурова робия. И професор Стоян Новакович, и крал Петър Карагьоревич обаче са на

съвършено едни и същи позиции, а именно, че славяните, които населяват анексираните земи, не са сърби.

“Ако тези земи се населяват със сърби - отправя въпрос сръбският социалистически вестник “Радничке новине”, - защо не се считат последните равни на всички сърби? Защо не се прилага конституционното право, според което “всички сърби са равни пред закона”? Ако войните имаха за цел обединението, защо се създадоха такива изключителни наредби, каквито могат да създават само завоевателните страни?” И опозиционната преса вдигна глас в знак на протест: “Ако в скупщината заседаваха и депутати от анексираните земи - предупреждаваше сръбският вестник “Правда” на 13/26 ноември 1913 г., - чуждият печат, зле разположен към Сърбия, би могъл да види как губи доверие там, където неговите злобни измислици за сръбските жестокости намираха място в Европа.” И след няколко дни същият вестник отправя отново предупреждение: “Не можем да се помирим с един народ, ако се поставим чрез закона в едно подчинено положение.” Вестник “Новости” търсеше доказателства да доведе предупрежденията на в. “Правда” в съгласие с официалната теория за сръбска Македония. “Един военен режим - подчертаваше вестник “Новости” - подхожда напълно за завоювани страни, чието население говори друг език, обаче не е така за една страна, чието население е напълно сръбско. Ето защо - заключава същият вестник - въвеждането на конституционен режим в новите земи е напълно оправдано.”

Именно това условие правителството не можеше да признае, защото тъкмо това условие на национално сходство липсваше в Македония. Органите на министерствата бяха принудени да заявят, че “културният уровень” на населението в новите земи не бил достатъчно висок и че “държавническото им чувство” не било достатъчно развито, за да могат да им се дадат всички политически права. На 23 ноември/6 декември 1913 г. правителството обнародва една Конституция за Македония, която не допуска нито свобода на печата, нито право на сдружаването, нито дава изборно право, нито право на избираемост, смъртното наказание се възстановява и т. н. Турският закон за вилаетите е бил по-демократичен и е обуздавал много повече произволната власт на “администрацията, отколкото тази опростена “конституция”.

“Нима - запитва вестник “Правда” от 28 ноември/11 декември 1913 г. - населението на анексираните земи ще има сега по-малко право, отколкото под турско управление.”

“То няма никакви права, а само задължения” - допълва вестник “Новости”.

Но машината на асимилацията е сурова. Тя е с много имена. Едно от имената е терор. Тя подхвърля на нечовешко изтезание всичко, което носи името “българин”. Дейността на четите от “Черната ръка” в селата е необуздаема и гибелна. В градовете, от хорски срам, дори и редовните власти прикриват фактите и не се вмесват в тъмната работа на четниците. В долните стъпала на административната стълба обаче отговорната и неотговорната власт се сливат и образуват една неразделна цялост. “Дори и европеец да е човек, пак ще се обяви за сърбин, ако се намери тъй изоставен и без поддръжка срещу необузданото четничество, покровителствано от законната власт.” Това е определението на един български учител за тази жестока система. На 12/25 юли 1913 г. под № 18 в официалния сръбски вестник “Опчинске новине” в Битоля се публикува една декларация - историята не познава друго такова безсрамно издевателство над един народ. Ето текста €:

“За да се уреди един път завинаги въпросът с нашите национални чувства напълно и да се опровергае едно голямо заблуждение - заявяват гражданите на Битоля, - ние, славяните от Битоля, които досега сме били под екзархията, днес събрани в православната църква “Св. Неделя”, установихме следното:

1. От историята се знае, че от най-стари времена ние сме били сърби и преди пет века и половина турците са превзели от сърбите земите, които населяваме.
2. Че между нас и сърбите няма никаква разлика по народност, вяра и език, нито пък в обичаите, както това доказват многобройните спомени и сръбските училища, които единствено са съществували в тия страни до Сръбско-турската война (1876-1878).
3. Нашите прадеди, както и ние сме били и сме се наричали сърби, но под недавнашното влияние на българската пропаганда и особено под влияние на ужаса от комитаджиите в последните времена ние почнахме да обръщаме погледите

си към българите с надежда, че те по-лесно от сърбите ще могат да ни освободят от робство благодарение на преимущественото им положение спрямо бившето турско царство. 4. Българите през последната война с турците, вместо да ни помогнат, си присвоиха Тракия и освободиха неславянско население. 5. Сърбите след свръхчовешки усилия и грамадни жертви, без ничия помощ завладяха тия земи и по тоя начин туриха край на нашето робство. 6. Сърбите преди и след войната ни третираха като истински братя, когато българите, напротив, се стараеха да ни отчуждят от нашите освободители. 7. Българите от 17 миналия месец са атакували сръбската армия, която проля своята кръв под Одрин - нещо, за което целият цивилизован свят ги осъди. 8. Българите отново поискаха да изложат населението на изнудване и разорение, като се опитаха да изпратят чети от разбойници, които да изгорят селата и ограбят населението.

Ето защо ние заявяваме, че сме напълно солидарни с нашите братя и освободители сърби, че в бъдеще ние ще работим с тях рамо до рамо за засилване на нашето отечество Велика Сърбия.” [9]

Тежат като мъртвешки покрови небесата. Родната земя е опозорена. Свирепият крак на крал Петровата войска беснее над мирните български огнища. В населението се заражда люта омраза, асимилацията надига населението на кървава съпротива. Мерките на сърбизацията навсякъде се прилагат: затваряне на училищата, принуждаване на учителите да станат сърби, назначаване на сръбомани, гръкомани и власи за началници по селата, заповед до духовенството да се подчинява на сръбския архиепископ, възбрана да се ходи свободно из града, гавра с честта на влиятелни лица и пр., и пр. В глуха тъмнична нощ върлуват кървави щикове. Отрязана глава на български войвода се носи по села и градове и привечер се оставя пред прага на затвора: “Тъй ще бъдат изложени на показ главите на всички ония, които се осмелят да се нарекат българи.” Но смелостта е в кръвта на този храбър народ. “Аз съм българин. На шестдесет години съм. Баща ми всякога казваше, че дядо ми бил българин.” Тези думи на стария търговец Пиперков се повтарят нощем в стаени стаи и будят гордост у населението, което е подчинено, но не и победено. Македония прилича на огромна глуха тъмница, в която най-страшна килия е град Велес. Всички учители от града и селата, всички свещеници и чиновници от Митрополията от 150-200 граждани са минали през иглени уши. Под новите модели на мъченията са падали телата, но твърдостта на българския дух е стояла на достойна висота. Извеждат поп Иван Антонов от затвора с петима млади момци от квартала Койник и ги откарват в “черната къща”. Там свещеникът е заклан и тялото му е хвърлено от моста във Вардар. Течението повлякло трупа му и го спряло покрай брега, гдето водата била почти застояла. Брадата му била оскубана. Никой не посмял да вдигне и погребее трупа. На другия ден той изчезнал. Също така били убити и петимата момци. Техните родители не можали да намерят труповете им.

Владиците на българската екзархийска черква в Македония с щикове са накарани да напуснат родната страна. Отпътуването на владите означава края на екзархийската черква в Македония. Неограничено е правото на окупатора да пристъпи към пълното изкореняване на българския дух в Македония. И в това направление той се оказва безпогрешно последователен. Особено когато става явно, че сръбското излизане на адриатическия бряг е невъзможно, и когато е взет Одрин (13/26 март), сърбите не скриват вече усилията, предназначени за пълна анексия на всички заети земи в Македония. В тази сложна и пълна с изненади действителност доносничеството става силно оръжие. Ухото и окоето на доносчика присъстват навсякъде. То е проникнало във всички гънки на местния живот. Шпионинът определя степента на наказанието и запазва за себе си големината на наградите. Тези, които народът счита за свои и почита като герои, властта наказва като разбойници. По този начин хора от най-ниската прослойка стават важни личности и последователите на Юда Искариотски са най-омразните твари за населението. Затова и жестока е разплатата с продажниците. “Основно право на хората е да избиват - отбелязва Уинстън Чърчил - и жестоко да наказват в името на собственото отечество онези техни сънародници, които са минали на страната на поробителя.”

Действителността разпалва огъня на тревогата у окупационните сръбски власти. Сръбският войник подобно на гръцкия войник вярва, че в Македония ще го посрещнат съотечественици, хора, които говорят на негов език, които викат “живео”. Той обаче намира хора, които говорят на друг език, които викат “ура”. Той разбира, че никой от “правите сърби” не разбира какво е това “па ща си ти” и “одакле си”. Но ако ужас изписва челото на сръбския войник, то убеждението, усвоено още в детските години, че Македония е сръбска земя и че населението е са “прави сърби”, остава непомътено. Патриотичното чувство на сръбския войник не се поколебава. Нещата имат своя логика. Времето върви по своя пътека. Две обстоятелства са причина за тази тревога: първото е учредяването на новата българска църква - екзархията; второто е дипломатическата несполука на сърбите в надеждата им да получат изход на Адриатическо море. За сръбското правителство двете понятия: народна църква и народност, са неразделни. Сърбите предпочитат да се подчинят на гръцкия патриарх. Гръцкият патриарх обаче се възползва от това положение, за да им наложи гръцки епископи, и не престава да нарича техните църковни общини гръцки. Така под понятието “екзархист” се разбира изключително българин. Извън българската народна църква, единствена славянска църква в Македония, има само патриаршисти от всякакъв вид: гърци, власи и сърби, които се намират под една и съща духовна власт в Цариград.

Обстоятелство, което засилва сръбските претенции за Македония, е окупацията на Босна и Херцеговина от Австро-Унгария. На личната среща на императорите Александър II и Франц Йосиф в Райхщад, на 8 юли 1876 г., било сключено тайно споразумение, в случай че Сърбия и Черна Гора извоюват своята независимост, Австро-Унгария да получи право да окупира и управлява провинциите Босна и Херцеговина и да счита Сърбия в своята сфера на влияние. На срещата в Райхщад Русия се ангажира да не воюва на сръбска територия и две години по-късно, през 1878 г., когато генерал Игнатиев предлага на австрийските дипломати да анексират Босна при условие да признаят Санстефанския договор, граф Андраши отговаря с контрапредложение, а именно: да се остави на Русия пълна свобода на действие в България, но при условие да се провъзгласи автономията на Македония под австро-унгарски протекторат.

Решенията на Берлинския конгрес коренно изменят отношенията между държавите на Балканския полуостров. Крал Милан, възмутен от това, че Русия взема под свое покровителство България и в Сан Стефано, и на Берлинския конгрес не отстоявала както трябвало сръбските интереси, става близък на Австро-Унгария. Нещо повече. През 1881 г. сръбският монарх подписва с нея таен договор, в който с параграф 7 Австро-Унгария заявява не само, че няма да се противопостави, а даже ще поддържа Сърбия против другите държави, в случай че последната намери за възможно да се разшири на юг от своята граница с изключение на Новопазарския санджак. [10] Още по-ясна става позицията на Австро-Унгария в 1889 г., когато договорът е подновен. Тя обещава да “помага за разширение на Сърбия по направление към Вардарската долина”. Така, отнемайки на Сърбия всяка надежда за разширение на запад и да присъедини онази част от сръбския народ, която населява Босна и Херцеговина, австрийската дипломация е предлага като компенсация надеждата за разширение на юг, в земи, чието население до 1866-1870 г. бе всеобщо признато даже от сърбите за българско.

От този момент сръбската националистическа школа взема решително надмощие. Цяла Македония е обозначена като “Стара Сърбия”. В декрета се узаконяват “историческите права” за владение на Македония. Етническият е състав обаче подкопава сигурността на тези вековни “исторически права”. Декретите стават за подигравка. Цената на техния авторитет е по-ниска стойност и от нулата. “Екзархийските” и “патриархийските” везни за определяне етнографския състав в Македония са нестабилни. Нови, по-сигурни средства са потърсени в етнографията и в лингвистиката. На сцената се появяват Йован Цвиич и Александър Белич. Но ненаучната и лъжлива теза на великосръбските шовинисти за народността на българите в Македония е разобличена още в доклада на Карнегиевата комисия. Там се казва: “Етнографските понятия на господин Цвиич се променят от развитието на сръбските политически претенции.” [11] В писмо от 19 май 1913 г. именитият славист проф. В. Ягич пише на проф. Любомир Милетич: “Всичко туй, което Ви пиша, не е само мое мнение, а така мислят и мнозина руси, които не

одобряват постъпката на Белича, който изнасилва науката, като приказва за три наречия - сръбско, македонско и българско, от които чрез смесване уж се образували сръбско-македонско наречие и македонско-българско. Това са филологически трици.” [12] “Теорията на Цвиич - реагира гръцкият печат, - че славяните от Македония принадлежат на някаква народност, средна между българи и сърби, е погрешна. Македонците са фанатични българи, които имаха свои черкви и училища. Техният фанатизъм поради това е малко сигурен за Гърция, която трябва да се освободи от тях, за да затвърди сигурността на своите граници.” [13] За тесните исторически връзки между западнобългарските и източнобългарските говори именитият холандски славист Н. ван Вейк в лекция, изнесена в Сорбоната - Париж, и посветена на южнославянските езици, пише: “Някога е имало славяни и в Албания. Към края на IX век епископията на Климента, ученик на Кирил и Методий, обхващаше и области, които днес са част от Албания. И до днес съществуват в тая страна няколко малки славянски острова, проучени основно от А. Мазон, а освен това славянският език е оставил много следи в славянските заемки и в географските имена. А. В. Селищев, който проучи тези материали, дойде до заключение, че старото население в Албания е говорело български с изключение на северозападната част, гдето се намират сърбо-хърватски следи. Българското население в Албания е могло да дойде тук само от Македония. В течение на много векове двете страни са образували етнографска общност. Ние установяваме следователно една непрекъсната верига от български говори, които са се простирали от днешна България през Македония до Адриатическо море...” [14]

Езици - яростни камшици са ломили в миналото моята родина... Но погълнала е пустош и забрава стъпките на хищни пришълци... По зло се помнят минали тъмници... Моята родина тъмнини са пили... Но отново от ужас изтръпва душата на историята пред зловещото лице на фалшификаторите от рода на Коле Чашуле, Ванга Чашуле, Димитър Митрев и тем подобни. Желанията са на власт. Фалшификаторите смятат, че всичко могат.

Коле Чашуле твърди, че “самобитността на македонците от Вардарска Македония е факт, който не може да се отрече, и не за това става дума в нашия спор с България, а за това - да бъде призната националността на македонците от Пиринска Македония...” Убеден ли е дипломатът в правдата на собствените си думи? Не говори ли с чужд език, като твърди, че: “Самобитността на македонците от Вардарска Македония е факт, който не може да се отрече.” Миналото е богато с опровержения. Изразяваме надежда, че ще бъдем извинени за свободата, която си позволяваме: първо, защото сме убедени, че дипломатът по природата на своето предназначение не може да не бъде широко осведомен по въпросите на историята, и, второ, защото категоричността на твърдението му подхранва основание да се мисли, че той твърди тъкмо това, което всъщност не мисли. Впрочем факт ли е този факт, който предлага Коле Чашуле? Или това е едно упорито желание, което се съобщава за свършен факт?

Историята казва, че и по време на владението на византийските василевси окупирана Македония е била също така факт. Разликата е била само в определението на етническия състав на “самобитността на македонците”. За гръцкия окупатор македонците са българогласни елини. Но факт ли е този факт, че окупирана Македония е била факт? Окупаторът сам е провъзгласил по силата на положението си своето собствено желание за факт? Но с това желанието не е ставало факт.

Дипломатът знае това.

Историята казва, че и по време на владението на старите сръбски царе и крале окупирана Македония е била също така факт. Разликата е била само в определението на етническия състав на “самобитността на македонците”. За стария сръбски окупатор македонците са българи и затова той се титулува за “цар на сърбите, гърците и българите”. Но факт ли е този факт, че окупирана Македония е била факт? Окупаторът сам е провъзгласявал по силата на положението си своето собствено желание за факт. Но с това желанието не е ставало факт.

Дипломатът знае това.

Историята казва, че и по време на владението на турските султани окупирана Македония е била също така факт. Разликата е била само в определението на етническия състав на

“самобитността на македонците”. За турския окупатор македонците са “булгармилет”. Но факт ли е този факт, че окупирана Македония е била факт? Окупаторът само е провъзгласявал по силата на положението си своето собствено желание за факт. Но с това желанието не е ставало факт.

Дипломатът знае това.

Историята казва, че и по време на владението на новата сръбска кралска династия Караджорджевичи окупирана Македония е била също така факт. Разликата е била само в определението на етническия състав на “самобитността на македонците”. За новия сръбски окупатор македонците са “стари сърби”, “прави сърби”, “южни сърби”, “Душанови потомци”. Но факт ли е този факт, че окупирана Македония е била факт. Окупаторът сам е провъзгласявал по силата на положението си своето собствено желание за факт. Но с това желанието не е ставало факт.

Дипломатът знае това.

В светлината на истината твърдението на дипломата, че “самобитността на македонците от Вардарска Македония е факт, който не може да се отрече”, но е противоречиво на тук приведените факти. Еднакво - защото и то, както и тук приведените факти, е желание. Различно - защото е определение на категория - специфичен окупатор. Земното полушарие познава явлението окупатор. Човечеството е в непрестанно сражение с това явление. Но явление от категорията специфичен окупатор още не е вълнувало сцената на историята. И затова дипломатът, след като провъзгласява желанието си за факт, се провиква: “и не за това става дума в нашия спор с България, а за това - да бъде призната националността на македонците от Пиринска Македония...”

Върховната задача на стария окупатор е асимилация на чуждата нация чрез окупация. Всяка окупация е асимилаторска. Всяка асимилация е окупаторска. Различни са само пътищата. Едни оправдават окупацията с териториални претенции, други оправдават асимилацията с окупирани територии. Равновесието между окупатора и окупирания невинаги е показвало постоянна форма. Времето се съюзявало с окупатора против окупирания, когато окупираният е разколебавал себе си. Времето се съюзявало с окупирания против окупатора, когато окупираният е утвърждавал себе си.

Велико е търпението на българската кръв. Духът на вековете с чест е отбелязвал тази родова черта на българите. Даже и враговете с уважение и почит се отнасят към тази българска особеност. Само бившите и заблудените злоупотребяват с търпението на България. С директива не се убива историята. С нареждане не се погребва съзнанието. Директивата е политическа форма на партийна определеност. Нареждането е сърцевина на военно присъствие. Директивата като средство към цел заслужава специално внимание. Нареждането като израз към настъпление също така заслужава специално внимание. Директивата и нареждането са целенасочен преход към желано състояние. Те идват тогава, когато дадено положение е разколебано. Близка до тях е и декларацията. И тя е едно изпитано оръжие, с което хората воюват. Истината обаче не се нуждае от тях. Истината е светлина и нещата назовава с прави имена.

Формирането на една нация се осъществява при определени исторически обстоятелства. Формирането е свободна изява на националната принадлежност на един народ. Формирането е стремеж, съществуването - факт. Формирането набира съществуване, но това още не значи, че формирането непременно ще стане съществуване. Формирането е процес. Съществуването е състояние. Съществуването е завършен облик на формирането. Измежду формирането и съществуването лежи съпротивляващ се простор. В протежението на този простор владее разстоянието. С директива, с нареждане, с декларация не се побеждава разстоянието. Нужен е факторът развитие. Времето е този фактор. Във времето расте поражението на разстоянието. Формирането на една нация не се определя нито с възможността на нейното признаване или непризнаване от други държави, нито с настроението на политически фактори. Формирането е право на свободно национално самоопределение на едно население. С директива, с

нареждане, с декларация нито се признава, нито се отрича съществуването на една нация.

Съществуването на една нация не престава и с дързостта на фалшификацията. Напротив, фалшификацията е тази, която утвърждава съществуването. Не се фалшифицира, което не съществува. Измисленото е освободено от фалшификации. Фалшификациите и кражбите си приличат. Има фалшификации и фалшификации. Има кражби и кражби. Малката фалшификация не лети надалече, защото малки са крилата ѝ. На малката кражба мълвата остава в махалата. Но има истини като Кирил и Методий, Климент Охридски, поп Богомил, цар Самуил, Илинден и пр., върху които се извършва фалшификация. Това вече не е въпрос на една земя, защото тези върхове отдавна са престанали да бъдат собственост на една земя. Историята е обърнала високо внимание на тези български явления. Нито един световнопризнат арбитър не е подхвърлил на колебание тяхната национална принадлежност. Те са незалязващите светилина на българската нация. Фалшификацията е с право на съществуване. В света на острия класов двубой нейната функция е класово определена. Фалшификацията упорито крачи. Влачи след себе си лъжа и тъмнина. Докога ще бъде с наведено чело науката? Нима съвестта ѝ - тази съдница съдба на историята - е изгубила смелия си език? Нима тя изживява мигове критични на духовно поражение? Нима се съюзява с лъжата за настъпление срещу истината? Какво е туй падение - с мълчание да оправдаваш своето печално поведение? Неопределението не прави чест на науката. Фалшификаторите отнемат съществуването на една нация и върху фалшификации обявяват процеса на формирането на друга нация. А тя - световната наука - като хладен зрител наблюдава и мълчи. Днес е подложена на безмилостна фалшификация националната изява на България.

Едва ли има друг народ, чиято история, литература и език са били така ограбвани, както българският. Всеки народ има законно право на свободна изява на своята национална принадлежност. И българският народ има това законно право на свободна изява на своята национална принадлежност. Всяка нация дава нещо на света. И българската нация е дала нещо на света. И няма нация, която е дала всичко на света. Нещото е национално определение. Всичкото е интернационално обобщение. В интернационализма няма нации именно затова, защото нациите образуват интернационализъм. Всяка фалшификация върху общоустановени истини изкушава светилището на човешката цивилизация. Съществуването на една нация не се определя нито с предпоставка на признаване или отричане от други държави, нито с увлечението на политически двигатели. Съществуването е осведоменост. Съществуването не е длъжно да се съобразява с желанията на хората. Напротив, за да не бъдат обвинени в невежество, хората са длъжни да сверяват желанията си със съществуването. Съществуването е специфична форма, която показва, че процесът на формирането на една нация е завършен. Страхът е неприятен посетител. Когато се вестява, тръпки огнени посява. Когато си отива, ледено смущение остава. Има разни видове страх. Но страх от това, че нещо, което дотогава, макар и в своето въображение, си притежавал, вече започваш да губиш, е по-страшен от всякакъв вид страх. Този страх обсебва мислите на Коле Чашуле. Този страх е влязъл и в кръвта на Ванџа Чашуле. Съпругата на дипломата обаче само информира за две различни времена. Отхвърля помощта на конюнктурни съображения. Показва уж истината в нейната най-точна светлина. Оборва мнения с мнения. Гибелната грешка на Ванга Чашуле е в това, че като се позовава на изказвания на ръководители на партията и държавата, тя фактически изправя себе си срещу себе си.

През 1970 г. в Скопие излезе една черна книга в черни корици. Тази книга носи полемичен наслов: "Од признава|едо негира|е (отричане)." Изборът и редакцията на статиите, говорите, документите, както и предговорът към тази книга принадлежат на Ванџа Чашуле, съпругата на Коле Чашуле. "Намерата (намерението) на книгата не е полемична - отбелязва към края на предговора си Ванга Чашуле и след като обяснява на "читателот и изучувачот на бугарско-југословенските односи" какво ще срещне в тази книга, съпругата на Коле Чашуле прибира ръцете си в дипломатическите ръкавици и завършва предговора си с тези думи: "Нашата задача

беше да му овозможиме на читателот и на изучувачот поблиско и потемелно запознавање со нив. Заклучоците ќе ги изведе самиот тој.”

Нашата задача не е да задържаме вниманието на читателя върху тази черна книга в черни корици и да показваме какво е вярно и какво невярно в тази книга. Има и други хора, на които е свидна и свещена истината. Те са и в страната, дете е излязла книгата, и вѐн от нея. Тази книга е факт, обаче на какво? На истината ли или на лъжата? Ето въпроса, който засега очаква отговор. Една подробност подкопава стойността на тази книга и събужда мисли на съмнение в искреността на намерението на Ван Ђа Чашуле, а именно: съпругата на Коле Чашуле обещава на “читателот и изучувачот на бугарско-југословенските односи”, че “заклучоците ќе ги изведе самиот тој”, а всъщност го лишава от възможността сам да прави заключенията. По всяка вероятност Ван Ђа Чашуле се мъчи да внуши на подрастващите поколения, че Георги Димитров е бил единственият, който е създавал здрави отношения с Комунистическата партия на Југославия, че след смъртта на Георги Димитров са изстинали всички тези огнени звена на дружбата с народите на Југославия и че отговорност и вина за напрежението в този кѐт на земната планета носят Българската комунистическа партия и Народна република България, защото “по однос на југословенско-бугарските односи во бугарската политика, дойде до своевиден отказ от Димитровскиот курс”. Фатална грешка е направила Ван Ђа Чашуле, че е отнела на “читателот и изучувачот” възможността сами да правят “заклучоците”. Една решителна и твърде важна крачка е била необходима. Но тази крачка Ванга Чашуле не може да я направи. Кървава е съвестта на Дориан Грей. Не смее себе си в портрета да погледне. Пъклена е мисълта на Ван Ђа Чашуле, не смее да погледне правдата в очи. Уж се позовава на “Димитровскиот курс”, а не смее да покаже правдата на Димитров. Светът познава тази правда. Страшен е гласът на Георги Димитров, който от трибуната на Петия конгрес събщи на всички комунисти: “Но нашата партия беше измамена в своята добра воля от белградските и скопските ръководители.”

Това е крачката, която считаме, че Ван Ђа Чашуле не може да направи. Дориан Грей не търси вината в себе си и е неумолим към хората. Но портретът е неумолим към Дориан Грей и съвестта говори, че Дориан Грей убива хората. Ван Ђа Чашуле не търси корена на злото между своите и е безмилостна към другите. Но истината е безмилостна към другите. Но истината е безмилостна към Ван Ђа Чашуле и фактите говорят, че съпругата на Коле Чашуле убива фактите.

Причината да насочим към книгата нашето внимание е от друг характер. На 30 октомври 1944 г. вестник “Работническо дело” обнародва една статия под заглавие “Вдъхновеният певец на борческа Македонија Венко Марковски”. Към тази статия няхаме намерение да се обѐрнем, ако за това не беше дала повод съпругата на Коле Чашуле. Авторът на тази статия е Владимир Поптомов. Този българин от Пиринска Македонија е изтѐкнат ръководител на Българската комунистическа партия. Той не е известен в българската литература като литературен критик. Владимир Поптомов обаче е нужен на Ван Ђа Чашуле, за да бѐде използван като аргумент срещу Българската комунистическа партия. И ето тя в една такава... тежка книга, каквата е “Од признава|едо негира|е”, помества без съкращение тази статия на Владимир Поптомов.

“Македонският въпрос - измежду другото пише Владимир Поптомов - изпѐкна на европејската политическа сцена в един момент, кога то господстващ фактор в меѓународната политика бе вече империализмът.” И по-нататѐк, на друго място в статијата си тој подчертава: “За В. Марковски, както и за всеки прогресивен балканец, обединението на македонскиот народ е неразделно свѐрзано со тѐржеството на прогресивните сили в балканските страни, со братскиот сѐюз на јужните славјани, со искрените дружествени одношенија и тјасното сѐтрудничество на всички балкански народи... То е дело преди всичко на победата на световната демократија, победа, кога то бе изнесена главно на плещите на славната и непобедима Червена армија, на великата освободителка на славјанските и други народи от робскиот јарем на людоедскиот хитлеризъм.”

Дълбоките мъгли и снежните фъртуни са опасни. Научните мъгли и пропагандните фъртуни са обаче по-опасни. Давайки простор на статията на Владимир Поптомов, Ван Ъа Чашуле е дала същевременно простор за обвинение и срещу себе си. В какво се състои това обвинение?

Първо. Използвайки статията на Владимир Поптомов, Ван Ъа Чашуле забравя, че Владимир Поптомов изказва свое лично мнение във връзка с новите творби на Венко Марковски. С такова право на изказване на мнение се ползват гражданите на Народна република България. Статията на Владимир Поптомов не е редакционна. Тя носи неговото име. Мнението и преценката на Владимир Поптомов са мнение и преценка на Владимир Поптомов. Върху тях може да се спори. Всяко мнение и преценка дават материал за спор. Осведомявайки българската общественост, партийният ръководител използва правото си на мнение и пише: “Излезлите от печат тези дни нови произведения на Венко Марковски “Робии” и “Партизани” не са нищо друго освен въплотение на високи художествени образи на героическата история на борческа Македония.” Това е мнение. Преценка. Мнението и преценките с течение на времето допускат допълнения и изменения. Мненията и преценките са с променливи нрави. Мненията и преценките се отстояват, изоставят, допълват се с нови мнения и нови преценки. Тази нестабилност иде от това, че мненията и преценките са обобщения на настроения, а не на факти. Фактите са постоянни. Факти са “Робии” и “Партизани”. Върху тях като върху факти са се изграждали и ще се изграждат мнения и преценки. Но с това творбите факти не престават ни за миг да бъдат факти.

Второ. Използвайки статията на Владимир Поптомов, Ван Ъа Чашуле забравя или може би нарочно изоставя да съобщи твърде важен факт - на какъв език е написана тази статия. Ако е превод, няма основание съпругата на Коле Чашуле да се бои да каже на “читателот и изучувачот”, че тази статия е превод от литературен български език. От нещо се страхува. Но какъв е този страх, що разиграва костите на Ван Ъа Чашуле? Науката пита уважение към правдата, към фактите. Та нали и Ван Ъа Чашуле се позовава на гласа на правдата, на фактите? Та нали и “намерата” на Ванга Чашуле е, както казва тя в предговора си, за запознаване със статии, говори, документи. Фактът, че на 30 октомври 1944 г. тази статия на Владимир Поптомов, обнародвана в “Работническо дело”, е поместена в книга, излязла в друга държава, не е достатъчен. Защото в ежедневния печат и в литературни български списания, като в. “Отечествен фронт”, в. “Вечерни новини” и сп. “Пламяк”, Венко Марковски е обнародвал тук, в Народна република България, стихотворения и сонетни венци на този западен вариант от големия клон на българския език, който пропагандната фъртуна се опитва да наложи на науката като обособен литературен език и едновременно да внуши на хората, че този нов език в семейството на славянските езици е в действителност най-старият език. Пороят от сърбизми, който е метастазирал в жилите на този нов език, създава обстановка на лъжливо впечатление у много чужденци, че той вече представлява твърда форма на реалност. И статията на Владимир Поптомов, за да стане достояние на “читателот и изучувачот”, е минала през верни анонимни преводачи. Ето пример как сръбската ръка научно обособява този нов език: вместо **любува** - **ужива**, вместо **значение** - **значеџе**, вместо **свобода** - **слобода**, вместо **страдания** - **страдаџа**, вместо **окончателно** - **конечно**, и т. н., и т. н.

Като премахнем всички сръбски думи, форми и сърбизми както в статията на Владимир Поптомов, така и в статиите, речите, документите, езикът в тази книга се обръща в живо и необоримо доказателство за общността на изворния български език. На “читателот и изучувачот” се казва, че “заклучоците ѝ ги изведе самиот тој”, а с цел съпругата на Коле Чашуле да остане все тъй честна в своите обещания в очите на “читателот и изучувачот” решихме да осветлим въпроса и от тази страна. Грозно е в тъмата да се лута из нещата, търсейки пътеката на светлината. Забравянето или изоставянето подриват почвата на сигурност и обективност и отнемат свободата на “читателот и изучувачот” “самият тој да прави заклучоците”. Твърде важен е този факт, защото Ван Ъа Чашуле е от ония хора, които се борят за признаване на равноправност на македонския език в междудържавните отношения. Уж за равноправност воюва, а на практика и Владимир Поптомов е представен на “читателот и

изучувачот”, сякаш е написал статията си на така наречения литературен език на Вардарска Македония и с македонска азбука.

Съпругата на Коле Чашуле с мъгла забулва хорското съзнание и сее тъмно заблуждение в душата на подрастващото поколение.

Трето. Използвайки статията на Владимир Поптомов, Ван Ђа Чашуле забравя, че Владимир Поптомов бе политическо лице. Поведението на Владимир Поптомов към актуални политически въпроси е конкретно. Много фактори влияят върху неговото определение. Изкуството за Владимир Поптомов е явление с определено класово значение. За Владимир Поптомов художественото произведение е оръжие в безмилостната класова борба.

“Робии” и “Партизани” са предмет на неговото класово внимание от тази гледна точка. И затова, осведомявайки читателя, той пише: “Политическото значение на поменатите по-горе произведения на В. Марковски е огромно. Те ще упражнят извънредно голямо влияние върху читателите. За читателя става ясно, че авторът не е някаква “неутрална” личност - и че авторът не се старае да скрие това, - а е човек с оформени вече твърди, прогресивни, революционно-демократични възгледи и че той знае кого агитира и защо агитира. И наистина, В. Марковски в своите произведения израства в един голям масов агитатор от балкански мащаб, разполагащ с огромната сила на едно оръжие, каквото може да дадат само високохудожествените образи на поезията.”

Четвърто. Използвайки статията на Владимир Поптомов, Ван Ђа Чашуле забравя този факт, че Владимир Поптомов е възпитаник на оная партия, която в съдбоносния Октомври възвести на земната планета изгрева на първата държава на социализма - комунизма. Владимир Поптомов е ученик на Ленин. С пушка и перо в нерадостния си живот той намира човешка радост в битката за правдата на Ленин. Владимир Поптомов е комунист и българин. Като комунист воюва със страстта на болшевик за свят на равни в това разкъсано човечество. Като българин воюва със съвестта на войник за свободата на своето разкъсано отечество. Ван Ђа Чашуле забравя този факт, че Владимир Поптомов е воин на оная партия, която в съдбоносния Септември с решаващата помощ на Кремъл увенча с победа социалистическата революция в България. Владимир Поптомов е ученик и съратник на Димитров. С пушка и перо в нерадостния си живот намира човешка радост в битката за правдата на Димитров. Владимир Поптомов е интернационалист и патриот. Като интернационалист воюва за пролетарския интернационализъм. Като патриот воюва за здравия национален патриотизъм. И когато истината загърми в гласа на Георги Димитров, в този глас гърми и гласът на Владимир Поптомов.

Чиста съвест лъха от портрета.

В портрета е ликът на Дориан Грей. А Дориан Грей търси своя лик извън портрета.

В портрета е взорът на Дориан Грей. А Дориан Грей търси своя взор извън портрета.

В портрета е слухът на Дориан Грей. А Дориан Грей търси своя слух извън портрета.

В портрета е гласът на Дориан Грей. А Дориан Грей търси своя глас извън портрета.

Портретът слуша, че Дориан Грей върви към пропаст. Портретът вижда, че Дориан Грей върви към пропаст. Портретът казва, че Дориан Грей не вярва на себе си.

А тя... бедната Ван Ђа Чашуле, все още вярва, че портретът е виновен за човешкото падение на Дориан Грей... и продължава да внушава, че портретът е виновен, а не Дориан Грей.

Димитровският курс е бойно оръжие на партията. Както е чист и светъл вождът и учителят на партията, тъй е чист и светъл този Димитровски курс. Духът на този курс непрестанно владеев партията. Георги Димитров е честна личност. И на срещите в Блед тази честна личност показва величие на духа. Легендата от Лайпциг и на тази среща утвърждава мощна болшевишка воля за сплотяване на пътищата на Балканите под слънчевото знаме на марксизма-ленинизма. Като комунист с комунист, лице с лице, открито, честно, Димитров е пристъпвал към неразрешените въпроси и е решавал всичко в интерес на делото на комунизма.

Не хулим Бога, ако изговаряме по-често името на Ван Ђа Чашуле. Мирува под брега водата. Не мирува антибългарската пропаганда. Мъгла отвсякъде приижда. Не се вижда нищо пред очите. Сякаш ледена тъмнина нощ владее. Името на Ванга Чашуле е ключ за влизане в страната на мъглите. Много се е ровила - личи. Усеща се дъхът на прах и плесен. Но повдигайки

завесата на невъзвратни времена, повдига едновременно прегазени от времето заблуди. Книгата е в този смисъл някак си олека. Постоянно се намира в еднопосочно движение. И въпреки разните усещания на Ван Ъа Чашуле, че предлага на “читателот и изучувачот” тази книга с цел “самиот тој” да извежда заключенията, книгата е би била по-тежка, ако, да речем, по наше наблюдение бе включила изказването на Димитър Митрев. Касае се за статията на Димитър Митрев, озаглавена “Партизани”, лирична поема в три дела от Венко Марковски”. Тази статия е обнародвана в софийския вестник “Свобода” на 19 ноември 1944 г. Между другото Димитър Митрев съобщава на читателите: “Едно трябва да стане ясно: днес в Македонија Венко Марковски е не само любим поет за револуционната младеж, но едно знаме, борческо знаме в една смела борба.” И по-нататък продолжува: “Ето пред нас е последната му лирична поема “Партизани”. Макар и писана с прекъсвания, започната в концлагера и завършена в легендарната Кожух планина, поемата представя пълнокрџвен израз на организираната партизанска борба...” И след като заявјува, че “наред с чутовни подвизи на смели народни синове и дџщери, наред с плџтно възсъздадените всекидневни трудности и неволи в партизанскиот живот”, Димитър Митрев подчертава: “В поемата “Партизани” прокџнтјават стџпките на витјазите от Сталинград, които идат навред по огазените от “гренадирите” на Райха земи в победен освободителен пристџп. Маршџт на нашето велико време отеква ведно с бойната македонска песен. Но не само в това, че поемата е правдив отраз на една конкретна действителност, се крие нейната пџлнокрџвност, не оттук идва нейната пџрвична, земна сила. Внушителното въздејствие над четеца идва най-вече от прякото учасение на поета в партизанската борба из Македонија, и то в най-разгарните месеци. Един учасник в борбата, през пряко виденото и непосредно изживјаното, оживјува чрез верен и искрено изјавен художествен изказ геројските дела на падналите борци. И тук, в тая поема, Венко Марковски е написал прекрасни стихове за двама прекрасни млади македонци, зверски мџчените и геројски загиналите: Мирче Ацев и Страшо Пиндџур:

*Джелатот молкна; но двата сина:
- Македонио, шепотат в огин,
очи им гаснат, уста им зинат:
- Поробен народ, последно збогум...
Рикај и бучи Вардару кџрвав,
плачетеропски колиби мои,
спуштете глави планински вџрвои,
Мирче и Страшо паднаа в бойот.*

И не само в тия стихове Венко Марковски бележи нови художествени достиженија. И в други стихове от “Партизани” по сила на конкретно внушение на художествениот образ, в постройка на метриката на стиха, по действеност и реалистичност на герои и израз авторџт е отишџл значително напред.”

И това е мнение. Преценка. И макар че авторџт от почти еднакџв џгџл разглежда сџците неща, които са предмет на статията на Владимир Поптомов, все пак статията носи името на Димитър Митрев. Не вярваме, че на сџпругата на Коле Чашуле е чуждо туй изказване на раниниот Димитър Митрев. Изследвачџт Ван Ъа Чашуле добре общува с обџиот литературен бџлгарски език. Неудобно е това изказване. Разбираме неудобството. Но какво от туй, че двама автори застџпват едно и сџщо мнение по дадена творба? С това книгата “Од признава|е до негира|е” ще стане по-богато огледало. Вјрно, за атака срещу славната Благоевско-Димитровска партија Владимир Поптомов е по-удобен от Димитър Митрев. По онова тревожно време Владимир Поптомов е признат партиен авторитет. Нищо от това, че Владимир Поптомов утвџржува творческиот пџт на Венко Марковски. Единственото намерение на Ван Ъа Чашуле е да покажува обективно времена и намеренија. Димитър Митрев е неудобен за привежување на неопровержими аргументи срещу партијата на Благоев и Димитров. Димитър Митрев нема нито политически, нито партиен капитал по онова тревожно време. Поради самиот факт, че, от една

страна, и той подобно на Владимир Поптомов утвърждава творческия път на Венко Марковски, а, от друга страна, е във Вардарска Македония, действително съпругата на Коле Чашуле е права, че не е отдала внимание на забравеното мнение на Димитър Митрев. Тогавашният повече буйстващ, а по-малко критик Димитър Митрев завършва статията си за Венко Марковски: “И сега пак той ще бъде най-ценният.”

Кръвта на революционера Атанас Митрев не престава да тече и в жилите на неговия син Димитър Митрев. Незамлъкващ е гласът на тази кръв. Той постоянно в жилите отеква. Не един с внушения откъснат син е късал и продавал струните на този глас. Но нейде в някоя далечна люлка този глас отново ще подири да откупи продадените струни на бащиното слово. Дъщерите против своите майки се изправят. Синовете против своите татковци въстават. И синът Димитър Митрев е въстанал против баща си Атанас Митрев, къса и продава струните на люлчината песен, иска да изгони от кръвта си този глас на вековете. Но синът напразно изтезва своята нещастна горестна душа. Този глас е страшен. Мъртвите говорят с този глас.

Димитър Митрев твърде рано е разбрал цената и мощта на политическия миг. Доверието на властта непрестанно се заплаща с цената на скъпи лични жертви. Но Димитър Митрев иска да развива себе си като критик. Към Македония отправя жаден поглед. Македония е още девствено и неизпитано поле. А той е опитен и в тази област. Но български е този опит на Димитър Митрев. Щастлива мисъл като мълния прорязва тъмното съзнание на плахия критик. Надежда влиза в мислите му. Право на критик той желае. Правото без пътища умира. Нужно е доверие. Зелена улица е нужна. И критикът става прокурор. Нелека е, наистина, тази пътека. Критикът зрее с жетвата на прокурора. Дни след дни, нощи подир нощи - дните пълни с мълнии и бури, нощите - с видения и мъртви. Съвестта реве като звяр ранена. Честността от нея се дели. Суров е законът с прокурора. С прокурора по-суров законът става. А сънят... сънят в кошмари се превръща. Идват от гроба жертви и разпятия. Български пътеки пеят в окови. Кървава постеля ражда проклетия. Бродят в съня му призраци сурови. Клетникът отново чашата прегръща... Тежки са първите присъди. Сетне - съвестта замлъква. А кървав поглед изпод свити вежди българската кръв прогонва с камшик. Тъй човекът става по-мъдър. Тъй честта в нечест замръква. Тъй леденият прокурор в разделни времена израства в суров критик.

Сигнал, сигнал Димитър Митрев очаква, за да покаже своето духовно преустройство. И ето този сигнал от Белград идва: Венко Марковски говори, че се върши сърбизация. Нима е туй лъжа? Венко Марковски говори, че македонците са българи. Нима е туй лъжа? Венко Марковски говори, че и този език, на който пише и самият той, в Македония, е български. Нима е туй лъжа?

Сигнал за кампания срещу Венко Марковски. Но кой ще бъде този, който ще подхване пръв хорото? Маши е имало и винаги ще има. Нужен е критик, защото Венко Марковски е и поет. Разпитват се. Издирват имена. Критикът трябва да е критик, и наш. Но кой? Скопие предлага Димитър Митрев. Белград е съгласен. Една държава е. Разбира се. Една и волята ще бъде. Удобен случай за печелене на слава и доверие. Димитър Митрев почва своето съдбовно представление. Към най-високото се стреми. И ролята на охлюва от баснята “Орел и охлюв” на Стоян Михайловски с висока свая играе.

Някога в софийския вестник “Свобода” Димитър Митрев пишеше: “Едно трябва да стане ясно, днес в Македония Венко Марковски е не само любим поет за революционната младеж, но едно знаме, борческо знаме в една смела борба.”

Някога в софийския вестник “Свобода” Димитър Митрев пишеше: “Венко Марковски е написал прекрасни стихове за двама прекрасни млади македонци, зверски мъчените и геройски загиналите: Мирче Ацев и Страшо Пинджур.”

А по-късно в Скопие в списание “Нов ден”, брой 8, 9 и 10 от 1947 г., същият този Димитър Митрев за същите тези “прекрасни стихове” обвинява автора на “Партизани”, че тези “двама прекрасни млади македонци, зверски мъчените и геройски загиналите: Мирче Ацев и Страшо Пинджур” е бил предал като “ловджийски трофеи” заради стиха: “мъртви на подот орлите лежат”.

Охлювът от баснята “Орел и охлюв” на Стоян Михайловски е надминал даже и охлюва от сатирата “Философията на един охлюв” на сатирика-писател Иван Аржентински.

Не са чужди на историята на литературата именити хора на изкуството, които в течение на времето са имали различно поведение към едни и същи истини. Томас Елиът например по отношение на поезията на Джон Милтън в разстояние на две десетилетия е поддържал две коренно различни мнения: от абсолютно отричане до абсолютно утвърждаване. Върху поведението на Томас Елиът е повлияло съзнанието на една изгряваща съдба. И когато Томас Елиът е дошъл до извода, че Джон Милтън е непреходна величина, то поетът съобщава този свой извод смело и открито. Особена черта на честните е смелостта. Йован Дучич, този княз на мерената сръбска реч, е бил възискателен към своя стих. Познат е с постоянните редакции на своите песни. Например “Залазак Сунца” (Залезът на слънцето). Но този елегантен и разкошен символист е искал неговият съд, последната извършена от него творческа редакция, да бъде уважаван. Това е неприкосновено право на твореца. Към това свещено право даже и критици като Богдан Попович се придържат и почитат авторския завет. Изхождайки от факта, че поетите в поезията постоянно изявяват себе си и тяхната последна реч понякога се слива със смъртта, от интерес ще бъде, ако, да речем, Димитър Митрев, вместо да издирва еволюциите на поетите, покаже какво е състоянието на националния елемент в кръвта му. Особено ще бъдем благодарни, ако чувствителният съдия разкрие причините, поради които е станала у него тази качествена боева промяна. Това той може да направи. Прокурорът вчера е помогнал на критика. Днес критикът трябва да помогне на прокурора. Той умее и критически анализ да направи, и обвинителен акт да състави. Един е този прокурор-критик. Не всеки притежава качествата на критика. Докато Димитър Митрев себе си от себе си отделя, моля читателят за момент да се откъсне от критика-прокурор и да потърси свежест с нас в един далечен спомен.

...Скопие. В безлюдна тишина изстиваше градът. Ръка невидима запалваше над Водно лунна свещ. Нощта разкриваше нерадостни врати. Течеше тъжно мълчаливо време... Късно бе. Сред стаята в ковчег мъртвешки - революционерът Атанас Митрев. Бяхме в този час сами с Димитър Митрев. Горест и мълчание държаха почетен, последен караул. Тежеше страшна самота. Мъртвецът с отворени очи лежеше. Бяха пълни с огън и тревога тези бащини отворени очи. Навсякъде по стаята се вираха и диреха очите на сина. Не смееше синът в очи баща си да погледне на последната раздяла. Глуха песен пееше покоят. В тишината мълнии горяха. А очите постоянно диреха очите на сина си. Изведнъж покоят стана по-студен от челото на мъртвеца. Устата мъртва се отвори. Езикът проговори: “Сине мой, защо продаваш бащината кръв? Защо и мене с теб на кръст разпъваш? Сине мой, защо ругаеш българската пръст? Една земя сме и един народ.” В миг настръхна мъртвият покой. Отегнаха словата надалеч. Кънтеше грозно роден небосвод. Завет свещен редеше мъртва реч: “Не бъди изменник, сине мой!”

Разкъсваше душата ми съдбата на България. Оплаквах в оня тъжен час бащата и сина. Оплаквах страшната трагедия на всички нас.

Спомени. Заблуди. Истини.

И “Од признава|едо негира|е” е едно неопровержимо доказателство за това, как собствената заблуда се оправдава с чужди истини. Ван Ъа Чашуле в ръкавици носи своето вълнение. Човека погубва това, от което се бои. Ван Ъа Чашуле, както и нейният мъж Коле Чашуле са в положение на непрестанно самодоказване. Самодоказването се явява тогава, когато казването не се радва на доверие. Един пример. Когато русите казват, че са руси, не е нужно да доказват, че са руси, защото руската нация е непоклатим факт, защото руската история, руската литература, руският литературен език са световноизвестни и признати факти. Още един пример. Когато германците казват, че са германци, не е нужно да доказват, че са германци, защото германската нация е непоклатим факт; защото германската история, германската литература, германският литературен език са световноизвестни и признати факти. Още един пример. Когато французите казват, че са французи, не е нужно да доказват, че са французи, защото френската нация е непоклатим факт. Защото френската история, френската литература, френският литературен език са световноизвестни и признати факти. За потвърждение на нашата мисъл могат да се споменат много народи, които представляват определени нации.

Тяното съществуване науката не подхвърля на съмнение, защото тяхната история, тяхната литература, техният литературен език са световноизвестни и признати факти.

И само себе си признаващи се македонци, когато казват, че са македонци, са принудени да доказват, че са македонци, защото македонската нация не съществува, затова не е факт, защото македонската история, македонската литература, македонският език не съществуват, затова не са световноизвестни и признати факти. За науката Македония е географски термин, а македонците са българи. Безсмислена е дързостта на сами себе си признаващите се македонци от Македония. Още по-безсмислено е тяхното нахлуване в съкровищата на човешката история за дирене на македонски книги и македонски ръкописи. Оръжието е честта на бойното поле. Аргументите са упованието на убежденията. Истината е същината на науката. Заблудата прави заблудените да се лишават от разстоянието.

Има заблудени, които често вярват, че са това, което са. Тези вярващи бива и не бива да се осъждат. Силно пиение е вярата. Убеждението бавно набира възраст. Ония, които в своето развитие набират ум, ще осъзнаят заблудата. Ония, които в своето развитие набират само време, не ще опознаят истината. Заблудени от този род са в поколението, родено в Македония след 1950 г. Но съдебният процес, неотдавна устроен там, и присъдата, произнесена за това, че подсъдимото лице е изявило, че е българка от Македония, че баща е и майка е са българи, показват, че процесът на националното осъзнаване сред младото поколение е взел широки размери.

Има заблудени, които се стараят да вярват, че са това, което са. Тези вярващи трябва и не трябва да се осъждат. Суровите условия във Вардарска бановина са отглеждали тяхното поведение. Като ледена стена е тежала великосръбската нощ. Беснеел е свиреп терор. Диктатурата на Караджорджевичите е отреждала националното съзнание на населението. И организацията “Черна ръка” (“Црна рука”) е създавала пътищата на “възвръщане” към сръбството. Но в тази кървава робия на сръбизация сред поколението, родено под сръбско владичество, започва процес на национално събуждане. “Южносърбианците” вдигат глава. Есента на 1934 г. в Скопие - бил за известно време някога столица на сръбския цар Стефан Душан Силни - са арестувани и подложени на мъчения в полицията “южносърбианците”. Арестуването на “южносърбианците” показва недвусмислено, че “южносърбианците” във Вардарска бановина не са “аморфна маса”, а непоправими “бугарашки”. Ако “южносърбианците” са със сръбско национално съзнание, то те нямат никакво основание национално да въстават срещу власт, която е с тяхна националност. Арестуваните “южносърбианци” не са арестувани като комунисти. Арестуваните “южносърбианци” не са изведени пред съд, макар че за това имаше достатъчен материал. След едномесечно сурово следствие всички са освободени с мотивировка, че липсвал сериозен материал за съдебен процес. Властта прави кардинална грешка, че допуска арестуването. Арестуването е слабост на властта. Поколението, родено между 1913 и 1919 г., из основи разлюля великосръбската теза, че българите във Вардарска бановина са “южносърбианци”. Но някои от това поколение миналото е задължило на вярност до смърт, да речем, към Николай Велимирович, Глигор Соколович или към някой гробар на българите в Македония. И затова гласът им е така висок. Страхът е с висок глас. Родината е пазва необятна. Вярата е майка търпелива. Родината ще разбере поведението на стареещите се да вярват, че са това, което са. Вярата ще прибере заблудените. Непрестанно раждане е майката родина. Непрестанно изграждане е вярата в човека. Без родината този свят е нерадостна робия. Без вярата този свят е безжизнена пустиня. На ония, които са изгубили родината, вярата ще им помогне да я намерят. На ония, които са изгубили вярата, родината ще им помогне да я намерят.

Към категорията заблудени, които са честни и вярват, че са това, което са, се приобщават ония, на които фашистите са отнели най-свидните рожби.

Понятна е скръбта на тези хора. Тази скръб е техният единствен смисъл в тяхното безцелно битие. Времето е билка. Времето лекува. Времето обаче не е билка с мощ, за да излекува тази скръб, защото в огъня на тази скръб се сипе постоянно масло за заблуди и вместо да заспи навеки люта рана, то в гръдта им изтерзана непрестанно скръб се буди.

Монета и храна е тази скръб. Монета - защото с нея живите купуват минало и храброст. Храна - защото с нея се хранят: и ония, които са честни и вярват, и ония, които се правят, че вярват, и ония, които са с вяроност до смърт към един Николай Велимирович или към един Глигор Соколович, или към някой гробар на българите.

Несъвместимо е съжителството между скръбта на оскърбените и заблудата на ония, които са честни и вярват, че са това, което са. Скръбта на оскърбените е свързана изключително с войната и с фашизма. Скръбта е обща. Скръбта никнеше напред, където стъпваше фашизъм. Заблудата на ония, които са честни и вярват, че са това, което са, е свързана изключително с победата и свободата. Тази заблуда се поддържа не другаде, а във Вардарска Македония, защото радиусът на нейното движение е строго ограничен с географските възможности на македонската земя. Заблудените, които са честни и вярват, че са това, което са, неволно вършат светотатство спрямо паметта на ония, които са паднали в неравната битка с фашизма. На тях състоянието на заблудение не им позволява да направят самостоятелно крачка към промяна на по-вярната представа за нещата. Откъснати от майката земя, покрити с книжен прах, съдбата тъжна на Сизифа безцелно продължават. В незначайна нощна самота гърдата им посещава страх. Срещата със светлината кръвта им вледенява. Трагедията на несретния Антей отеква в тях.

По-несъвместимо е съжителството между скръбта на оскърбените и преструваността на ония, които дават вид, че вярват, че са това, което са. Скръбта на оскърбените е свещена скръб. Гори с неугасима чистота на слънчевия огън. Тя е неуловима висота в пространството на времената. Тази скръб е жертвено присъствие в светилника на свободата. В преструваността на ония, които дават вид, че вярват, че са това, което са, има един твърде важен момент, а именно, че техният живот е свързан отчасти с войната и с фашизма и отчасти с победата и със свободата. Този момент често се забравя. Този момент не бива забравя да покрива. Хората са бременни с неверие и неспокойствие. Неверие - в това, което по изкуствен начин става, и неспокойствие - от това, което обкръжава гражданите на една държава.

В недрата обаче на тази просторност безспир се сражават жива действителност с людско съзнание. Действителност-съзнание и съзнание-действителност са сложна непрестанна съществуваща взаимност, която, съществувайки, постоянно се мени и менейки се, постоянно съществува. Действителността изменя съзнание людско. Съзнанието изменя действителност жива. Действителността, освобождавайки се от веригите на людското съзнание, същевременно се освобождава от своите собствени вериги. Съзнанието, побеждавайки веригите на живата действителност, същевременно побеждава и своите собствени вериги. Конкретни неща изграждат процеса на изменението. Върху коренното изменение на страховата психология на хората, които дават вид, че вярват, че са това, което са, решително влияние оказват следните конкретни фактори: Първо, появата отляво и отдясно на различни специфични модели на социализма. Второ, здравата и ясна позиция на Българската комунистическа партия по въпроса за македонската нация, че тя не може да се създава на антибългарска основа. Трето, системната, упорита и открита сърбизация на всичко българско чрез непрестанна македонизация.

Тези фактори задължават с ново съдържание поведението на хората от категорията на ония, които дават вид, че вярват, че са това, което са. Тези фактори повдигат духа на хората и въоръжават търпението им с надежда. Тези фактори отнемат чашата на тъмните измами, откриват изоставените пътеки на родината и връщат неверните към вярата в Москва. Тези фактори карат хората да бъдат предпазливи, мълчаливи, действени.

Още по-несъвместимо е съжителството между скръбта на оскърбените и обвързаността на ония, които са с вяроност до смърт към гробарите на българския род. Скръбта на оскърбените е детска девствена сълза, намерила единствено спасение в родителската съкрушена гърд. Скръбта на оскърбените е резултат на кървавата класова разплата на фашистите със съвестта и с правдата на собствения си народ, със съвестта на всички окупирани народи от страна на дивия и варварския фашизъм. "В коя страна фашизмът не е варварски и див?" - "Фашистите в България са варвари и диваци." Като огромни, тежки чукове са думите в това запитване и в този отговор. След Лайпциг, в изгрева на хитлеризма Георги Димитров със страстна

болшевишка логика разкри жестоката природа на фашизма и пред погледа на цялата планета прикова на срамен стълб фашисткия пречупен кръст.

Партията, която е родила тази слава на пролетариата, тази светлина на времената, тази Партия се обвинява, очерня, развенчава, клевети затуй, защото и в бури, и в слънце тази Партия е неделима от съдбата на съветската страна, защото тази Партия е подела непримирима битка свята в името на истината и воюва срещу двата уклона на ревизионизма, тъй както са воювали Благоев и Димитров срещу враговете на марксизма-ленинизма, защото с непоколебима вяра тази Партия носи на своите чисти знамена велика комунистическа правда и с мощен глас зове Балканите, народите и всичко честно на света на борба за мир и дружба, против всички поробители и подпалвачи на войната, против всички видове и облици на империализма, против хорската неправда на земята, затова се осквернява тази Партия.

Народът, който е отгледал тази правда на пролетариата, тази съвест на земята, този съвестен народ се обвинява, опетнява, унижава, клевети затуй, защото участието на този доблестен народ завинаги е свързано с Русия и съветската страна, защото някога и този смел народ с кръвта си е освобождавал села и градове от грозния ярем на хитлеризма, в неравни боеве навлизал, неведнъж гръдта му е пронизвал зъл език картечен, неведнъж е горял с люта жал, неведнъж скръбта си е укротявал с устрема на бойни редове, неведнъж е разнасял надалече българската слава, много дъщери и синове на този смел народ велик край Драва и Морава спят навеки непробуден сън, из кървави разпятия изгрявал, навред светлина раздавал и своя боен дял със светла чест е влял в разгрома на фашизма; затуй с фашизма се отъждествява от фалшификаторите този доблестен народ, защото той на тази горестна планета през кървавата буря на Септември 1923 пръв сред Балкана се хвана в бранна схватка с кафявата чума-фашизъм, дотогава още непозната на тоя свят. Този български народ ни гневните османи, ни свирепите еничари тъй не са клали, както са го клали българските яростни фашисти.

На никого нито в България, нито в света не пада на ум такава нечестива мисъл заради четниците прекрасният сръбски народ да се отъждествява с четниците и да се нарича четнишки народ или заради усташите прекрасният хърватски народ да се отъждествява с усташите и да се нарича усташки народ. Само тъмният език на антибългарската пропаганда разпространява невероятната клевета, че българите са фашисти и че българският народ е фашистки народ.

И вместо да се говори на народите на Югославия, че и българският народ е като тях народ, че и него фашистите са го клали, както и тях, и рожбите му са избивали - и в село Ваташа, и в Търновско, - те с всички средства разпространяват и внушават изумителната клевета, че българският народ е фашистки народ.

Уж на всеки гражданин в СФРЮ се признава правото на свободна изява на национална принадлежност, а се отрича същото право на национални духове като П. П. Негош, Райко Жинзифов и др.

*Србин српском роду своме
ово дјелцепосвеќује,
ѓегово је ситно цв'јеќе
по ливади правој Српства
и узрасло и побрато
и у в'јенац роду дато. [15]*

Така Негош определя себе си като сърбин. На величествения Ловчен се подига на великия епик гранитен мавзолей. Мощите на поета в тази къща ще почиват. Но поставя се въпрос, като какъв в национален смисъл Негош ще почива на планинския възвишен връх на Черна Гора? Като черногорец ли - но Негош себе си като сърбин определя. Като сърбин ли - но така наречените черногорци като черногорец днес го определят.

Какви размери ще развие специфичното явление на изкуствено създаване на новите типични нации, не могат туй да кажат даже и тези, които отстояват тази норма за изкуствено създаване на нацията.

Едно е ясно. Засега България и българите са подложени на непрестанен огън. Всичко българско, родено в Македония, за тях е македонско.

Дори и Димитров е македонец.

А ето баба Парашкева, майката на Георги Димитров, какво реди на многолюдния митинг в прочутата Парижка зала “Ваграм” за своя син: “Скъпи французи, много ми е драго, че виждам толкова работници, събрани на едно място. У нас, в България, това отдавна е забранено. Радвам се също, че всички вие сте се събрали тук да защитите не само моя син, но и поруганата правда. Аз съм стара и колкото мога, ще дам за победата на нашето дело, на нашата правда... Моят син Георги Димитров не може да бъде подпалвач, той не може да бъде престъпник, защото аз и народът, на който той е служил през целия си живот, сме го учили да върши само добро...” [16]

По-нататък.

Дори и Никола Вапцаров е македонец, понеже родителите му са от Македония. А ето баба Елена, майката на Никола Вапцаров, какво пише до редакцията на вестник “Пиринско дело” за своя син: “Искам да споделя с читателите на вестника искреното си възмущение от някои писатели-журналисти на Скопие. Отдавна се вълнувах, но в името на добросъседските отношения мълчах.

Преди години във Варшава се прегърнахме с майката на Зоя и Шура Космодемьянски и си дадохме обещание, че ще сме в първите редици в борбата за мир, за да няма други като нас, и затова мълчах, а сега ке извикам цел свет да ме чуе. Родината на Вапцаров е България, в която той работи и умря.

Когато излезе това глупаво известие, че са превели стиховете на Вапцаров на родния му език, в почуда бех. Нима има в историята такъв поет, който да е писал свои стихове на чужд език и после чуждите хора да му ги превеждат на родния му език.

Това пиша аз, майката на поета, с немощната си ръка.

Елена Вапцарова”

По-нататък.

Дори и Димо Хаджидимов е македонец, понеже родителите му са от Македония. За този велик син на българския народ и за брошурата му “Назад към автономията” съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” пишат: “Брошурата на Хаѐи Димов не беше само синтезиран осврт (очерк) на борбите на македонскиот народ против султанското поробителство и странските (чуждите) пропаганди и интервенции, ами и едно остро разобличувајена сите скриени и отворени маневри и акции на великобугарскиот шовинизам.” И на същата страница дават следния цитат от брошурата: “Да е се даде кредит на денешната бугарска политика тоа значи да се предаде македонскиот народ на полно самоодрекување (самоотричане). Но, тоа не може да биде, тоа не може да стане. Се работи за цел еден народ кој не може да се жртвува за една политика. **Затоа автономна идеја ја зафага цела Македонија, бидејќи е таква желбата на македонскиот народ.**” [17]

Подчертаното от нас изречение не съществува. Брошурата на Димо Хаджидимов не познава таква изречение. То е измислено от съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” и е включено, както и при “Крушевскиот манифест”, за да промени смисъла на текста и да покаже в друга светлина становището на Димо Хаджидимов по въпроса за националната принадлежност на македонците. В брошурата “Назад към автономията” позицията на Димо Хаджидимов, че македонците са българи, е категорична.

Ясна е за Димо Хаджидимов идеята за автономия на Македония. По въпроса за нейния произход той казва: “Тази идея е идея българска. Това няма защо да се крие и няма смисъл да се крие.” “Защото автономната идея у българите доби по-широк полет успоредно със създаването на Вътрешната македонска революционна организация, която, българска по състав, се прояви като организация, доволно решителна и с внушителна боева мощ и сила на съпротивление.” [18] “Никой македонски българин, се казва в брошурата, не мисли да отрича своята националност пред когото и да било и нито един от македонските българи не би желал да попречи на официалната българска политика в стремлението е да постигне българското национално обединение.” [19] И на въпроса, “кой от кого дига ръка”, Димо Хаджидимов

отговаря: “Не. Македонските българи не вдигат ръка от България. Напротив - българската политика вдига ръка от тях, а те са българи и българи искат да си останат...”[20]

Светъл е образът на идеолога на серчаните. Кошунство е това, което вършат съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” с тази велика сянка на миналото. Страниците на литературата познават случаи на творческо сътрудничество. Немислим е театралният спектакъл без този взаимен контакт. Творението на драматурга е литература без ръката на режисьора. Концепцията на режисьора е въображение без разбирането на драматурга. Но това се върши с живи хора. Уникално явление създават съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ”, как живи и мъртви заедно творят. Мъртвите мълчат, а живите на мъртвите приписват онова, което мъртвите и като живи не са мислили да утвърждават.

По-нататък. Великани на движението, върхове на времето, огнища на свещено българско съзнание като Павел Шатев и Арсениј Йовков не са пощадени от нечистите ръце на съчинителите. Към измисленото семейство от измислените македонци и те са приобщени. Бележит е Павел Шатев. Този българин от Кратово в април 1903 г., в изгрева на този век, запалва парахода “Гуадалкивир” сред тъмната султанска нощ. И днес безименен лежи на битолското гробище.

Свѝта е тази люлка непокорна. Българската горест не крадете! Свѝта е тази воля неуморна. Българската орис не грабете! Свѝта е тази крепост величава. Българската слава не гасете!

За Арсениј Йовков съчинителите пишат: “Силно въздействие врз емиграцијата и масите по Пиринска Македонија укажа и печатот на Илинденската организација - нејзините весници и списанија. Под редакторството на вонредно талентираниот левичарски настроениот публицист Арсени Јовков, весникот “Илинден” израсна во борбена трибина (трибуна) што повикуваше кон (към) изградувајена македонското револуционерно единство.”[21]

И в това, което казват съчинителите, има нешто може би от истината. Но не е това, което в обаяние на масите превръща този светъл дух. Арсениј Йовков е един. Войник и воин, мисъл и език, камшик и чувство. Но македонец ли е с македонско национално съзнание Арсениј Йовков? Или е туй едно желание на съчинителите? Безмилостни са хората, кога то спорят. Всяко слово е слово, всяка реч е меч. Кога то в спора чувствата говорат, хората се губят, но кога то в спора фактите настъпят, хората се виждат. Рѝста на човека очертават миговете. На вниманието на читателя предлагаме един от тези мигове из бурната пътека на Арсениј Йовков. Думата е за една соседска пропаганда. Ето извадката, която дава пълна свобода за изграждане на обективно мнение по отношение на националната принадлежност на Арсениј Йовков.

“Вонредно талентираниот левичарски настроениот публицист Арсени Јовков” казва: “За истинската наука обаче, за истинската историческа правда фактите се нижат не така, както ги представят сѝрбите.

И ето:

1. Още с явяването на славянска писменост и славянска книжнина при св. Климент Охридски македонските славяни имат физиономија на българи. Не знам дали и тогава некоја българска екзархија или некоја комитска чета не е направила св. Климента българин, ала всички послешни житија на св. Климент и всички писанија за него от охридските архиепископи го третираат како български пастир на българско население.

2. Българскиот цар Самуил, родом бѝрсяк от Македонија, сѝвсем не се нарече сѝрбски крал, а български, тогаз, кога то сѝрбскиот крал Душан наистина се коронася в Скопие, ала след като доде тамо за завладяване. То е все едно, както щеше да се коронася цар Фердинанд в Цариград, ако неговата зарѝчана в 1912 година златна колесница беше наистина стигнала до Златниот рог.

3. Самите гѝрци не нарекоха цар Василиј “сѝрбоубиец”, а “българоубиец”. А 15-те хиляди ослепени войници бяха македонски славяни от Прилеп - Преспа и тях именито третираат терминот “българоубиец”.

4. Охридската архиепископија дълго време просѝществува едновременито сѝ сѝрбската Печка патриаршија. Защо пѝрвата не стана сѝставна част на втората, ако населението в Македонија бе еднакво с онова в Сѝрбија?

5. В Българското възраждане Македония взе такова деятелно участие, каквото сръбското Косово не е взело във възраждането на Сърбия. Преди да съществува Екзархията, македонските славяни свързват всичките свои духовни борби с ония на българите от Мизия и Тракия и избират за средище на тия борби Цариград, макар и да имаше тогава сръбска държава до вратите на Македония.

6. Македония дава в общобългарската книжнина видни поети като Братя Миладинови, Райко Жинзифов и Григор Пърличев, и то преди съществуването на Българската екзархия.

7. Из западномакедонските славяни излизат и първите борци за българската духовна независимост, като например Кирил Пейчинович и Партений Зографски, първият от Тетовско и игумен на Лешочкия манастир, дето почива и днес, вторият от Галичник, а български митрополит в Пирот, дето почива и днес. Странно, нали? От Македония... български владика... пък в Пирот. Защо българският дух от Македония е навлизал в сръбски периметри, а сръбски дух в Македония не виждаме никак?

8. Ако обичат сърбите, нека идат в скопската стара черква “Св. Спас”. Там под иконостаса на художествената дебърска резба ще прочетат надписа на резбаря: “Първи майстор Филипков от Гари и Макарий от Галичник, бугари дебрани от Маларека 1824 год.” Нека запомнят сърбите - 1824 г., т.е. преди 100 години!

9. Сърбинът Вук Караджич няколкото събрани от Македония песни нарича ги “Бугарски народне песме”. Босненският сърбин Стефан Веркович сам в 1860 г. издаде в Белград сборник “Песме македонски ‘ бугара”.

10. Самите сърби днес не разбират македоно-българското наречие и карат местните жители да не “причат” по бугарски. Самият министър на вероизповеданията във Велес - Янич, в публично събрание казва: “Преждеговорившите оратори говориха по български, ала...” Македонското население именува “Скопие”, сърбите го именуват “Скопџе”; македонците произнасят “Битоля”, сърбите - “Битоџ”. Не бе ли същото, когато маджарите преименуваха хърватския Загреб на “Аграм”, а словенската Любляна на “Лайбах”.

11. В 1868 г. в Белград е отпечатана от сърбина Чеда Миятович цветна етнографска карта на Балканския полуостров, където населението в Македония е показано като българско. Картата е приложение на книгата “Путоваје по словенским земџама Турске у Европи од г-це Меир Макензи и Ђрби”. Показани са в тая карта и турското население, и гръцкото, и албанското, ала от сръбско нито помен. Как тъй сръбската наука тогава, съществуваща в едно време, когато българска още нямаше, не намира в Македония сърби, а после се родиха те току-така изведнџ?

12. Международни договори и политически актове, които признават славянското население в Македония за българско, имаме:

а) Санстефанския договор от 1878 г.;

б) Сръбско-българския договор от 1912 г.;

в) Султанския ферман от 1870 г., с който се учредява Българска екзархия, дата, когато българска държава не съществува, а до самата Македония съществува “Српска Княжевина”. Прочее договорите ли създават народности, или народностите предизвикват договори?

13. Македония даде на българското племе и на българската държава учени, професори, писатели, поети, журналисти, държавни мъже, общественици, духовници - и всичко това в един брой, който не може дори да се изчисли. Политическа полза Македония наистина не е видяла от тях - полза има само общобългарската култура, ала колко творци на сръбска култура е дала Македония? Колко местни административни чиновници, колко местни учители, колко местни владици днес има сръбската държава в Македония, за да ни докаже, че наистина населението е нейно?

14. От 40 години ето македонското население емигрира: гръцкото - в Гърция, арумънското - в Румъния, турското - в Турция, албанското - в Албания, българското - в България. Днес в Гърция има около 100 000 емигранти гърци от българска и сръбска Македония, в Турция - 200 000 емигранти турци, а ще станат и половин милион, в Албания - около 60 000 македонски албанци, в България - 300 000 македонски българи, в Румъния - 50 000 арумъни. Е, добре,

колко македонски емигранти от турско време Македония е пратила в Сърбия, колко македонци се заселват и днес в Белград, Ниш, Крагуевац, Ваџево, Шабац, когато всеки град на България, всяко село на България ежесечно приема нови и нови македонски емигранти.

15. В Балканската война македонската емиграция образува македонско опълчение, в общата война - македонска дивизия - всичко това изключително от македонски редници, македонски подофицери, офицери и генерали. И не само македонците в България, но и ония в Америка додоха в България, та се зачислиха в тия части. Чети от същите предвождаха българската армия по Струма, сръбската по Вардара и гръцката към Бистрица. Когато обаче се свърши войната, тия четници намериха сръбските и гръцките затвори, т. е. постъпи се с тях, както се постъпва спрямо неедноплеменици.

16. Македонски славяни емигрираха в Южна Америка. Ако тук, в България, има нещо, което да ги заставя да се казват българи, защо те, които не са видели даже България и са "освободени" от Сърбия, се наричат и в Америка българи, образуват братства за освобождението на Македония и излагат на рискове даже своите интереси в Македония? Защо македонски студенти във Виена, Грац, Берлин, Прага, Женева, дето учат свободна наука, се наричат българи и образуват македонски дружества? Могат ли ни каза сръбите подобни примери в своя полза?

17. Френските военачалници на македонския фронт, дори генерал Сарай, публично в печата се изказаха за българския характер на населението. А един парижки професор от Сорбоната, г. Мазон, наскоро излезе с цял том македонски приказки и поверия - фолклорен български материал из Македония, чието население сам авторът определя недвусмислено за българско.

18. И най-сетне - нали на лъжата краката са къси - победителите от Париж и Ньой в своето желание да дадат Македония на Сърбия и Гърция не можаха да избегнат късоногието на лъжата, та сами признаха българщината в Македония. Към договора за мир в Ньой "хитрият" критянин Венизелос забрави, че пледирайки гръцките интереси, от лоялност не трябваше да вреди на сръбските. А той не само ги повреди, но в Ньой отрече с договор, че в Македония има сърби. Така той наложи на България една конвенция за размяна на населението: българите от Македония ще прибира България, гръците от България - Гърция. Как? Значи славяните от "сръбското" Гевгели надолу и прочее са българи? Значи оттатък Битоля, отвъд "сръбска" Битоля в Леринско и Костурско са българи, а по-насам към България - в Прилеп, Велес и Щип - са сърби?

Това професорска теория ли е, политически шантаж ли е или фатално противоречие на двама крадци, които не са се дори споразумели как да лъжат? И ето сега леринските българи от Секулево, Неволяни и Върбени ще се пращат в България, а чистите "сърби" от Кърстофор, Бухово, които отстоят на 20 км от първите, както и ония от Царево село, Малешево, Кочани, ще стоят по местата си като сърби, защото такава била политическата теория на Ньой. В Южна Македония се грабят имоти в името на българофобията, а в сръбска Македония се дирят паметници от сръбски характер и ако се намери един сърбин с два до тях кумански паметници, три римски, четири илирийски, десет български - пак Македония се обявява от сръбската книжовна мисъл за сръбска.

В сръбската Скупщина се провикват: "Няма българи, няма македонци", а в камарата в Атина бившият министър-председател г. Кафандарис, отговаряйки на България, се провиква: "Българският елемент в Македония живее при добри условия и затова никакво оплакване досега в смесената комисия по изследването няма." [22]

Това е този съдник и трибун Арсений Йовков. Този диалог е предизвикан от безмилостната сръбска пропаганда. И Арсений Йовков отправя този страстен диалог към честта и съвестта на сръбската наука. Този диалог е воден с чест преди едно полустолетие.

Днес обаче антибългарската пропаганда във Вардарска Македония с всички разполагаеми средства е преминала и границите на безмилостната сръбска пропаганда. И в този смисъл диалогът на Арсений Йовков, предизвикан от безмилостната сръбска пропаганда, е отправен днес, подир едно полустолетие, към съвестта на световната наука.

По-нататък. Всички дейци на Българската комунистическа партия в Пиринския край съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” провъзгласяват за македонци. Всички партизански акции на българите от Пиринския край се отбелязват като македонски. Никола Парапунов се изтъква като македонски деец в редовете на БКП. За Горноджумайския партизански отряд “Никола Калъпчиев” се казва, че чрез своите акции в района на Рила планина повлиял на повдигането на борческия дух и на българското население, т. е. че този отряд е македонски по своя народностен състав. Само въображението на безогледните фалшификатори на събитията е способно на такива тъмни и безскрупулни обобщения. А за Иван Козарев те, които обвиняват другите, че се боят да гледат истината в очи, изпускат същественото - националната принадлежност на орела на Пирин. Те пишат: “Првата партизанска група во Пиринска Македонија е формирана од Иван Козаров, роден во 1901 година во село Добриништа, Разлошко, учесник во Септемвриското востание, долгогодишен партиски активист и еден от видните организатори на ВМРО (об.). Пет дена по германскиот напад на Советскиот Сојуз, на 27 јуни 1941 година, Козаров влегува во борба со полицијата кај своето родно село, во која се (са) ранети некулку полицајци. **Борбата на Козаров е првата организирана вооружена акција не само во Бугарија, туку и на Балканот, факт, што многу придонесе да се создаде кај пиринските Македонци нешто како легенда за овој прв балкански партизанин.**” [23]

Подчертали сме нарочно тези изводи, направени от съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ”. Това, което е понятно, да речем, за авторите на така наречената “Историја на македонскиот народ”, непонятно е например за читателите - защо една такава светла личност като Иван Козарев е останала без национална принадлежност. Случайност ли отвежда помненето на съчинителите към забрава или изоставянето на този факт е предварително обсъдено. На мнение сме, че изоставянето на националната принадлежност на Иван Козарев е нарочно и с определена цел, за да се докаже, че ЮКП и този път е пред БКП. Навсякъде и с повод, и без повод съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” разпространяват твърдението, че “раководството на БКП зазеде становиште дека во Бугарија со оглед на фактот што не беше окупирана од Германија и што, обратно, се јавуваше како нејзин сојузник и со оглед на присоединувајето и на други делови (части) од Македонија кон бугарска територија, не постојат (съществуват) “класични” услови за вооружена партизанска борба и дека са достатни повремени диверзантски и саботажни акции.” [24]

Но как така се случи, че из недрата на тази именно БКП седем дни преди излизането на първите партизани в Югославия и “пет дена по германскиот напад на Советскиот Сојуз, на 27 јуни 1941 г., Козаров влегува во борба...” [25]

Съчинителите щяха да избегнат тези неприятни мигове, ако бяха съобщили: **Първо**, че на 24 јуни 1941 г. Политбюро на ЦК на БКП взе курс за организиране и разгръцане на въоръжена борба против хитлеристките нашественици и българските монархофашисти. Партията постави задача “С цената на всички възможни усилия и жертви... да се постигне провеждането на истинска национална, българска политика, насочена към освобождението на страната от германските насилници и техните български опашки.” [26] **Второ**, че този “прв балкански партизанин” Иван Козарев е българин от с. Добринище, че това село Добринище е в Пиринска Македонија, че тази Пиринска Македонија е географска неразделна част на България, че тази България е на Балканите, че за това Иван Козарев наричат те “прв балкански партизанин”, защото е **пръв**.

По-нататък. Генералът от запаса, академикът, дълго време стоящ начело на фалшификаторите македонисти и един от съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ”, твърди: “Од операциите за освободувајена Македонија може да се види дека германските единици во Македонија се нашле во прилично тежка положба (положение). Но благодарейѓи на нивната бројна јачина (сила) (400 000 војници) и солидна опрема (въоръженост), од една страна, и на малата бројност и слабата опременост на единиците на НОВ и ПОЈ (Народноосвободителната војска и партизанските отряди на Югославия) во Македонија, како и на неподготвеноста на бугарската армија за операции под специфични

услови, од друга страна, тие успеваа организирано да се повлечат кон северните краишта на Југославија. Според изјавите на командантот на германската армиска група “Е” (маршал Лер), со борбите во Македонија повлекувајето било задржано за 14 дена, а единиците имале осетни (чувствителни) загуби во луѓе и посебно (отделно) во материјал. Така 11-тата воздухопловна и 22-та гренадирска дивизија имале околу 10 % загуби во луѓе и 15 % во материјали. Се цени (преценява) дека армиската група “Е” при повлекувајето низ Македонија, Косово и Јужна Србија имала загуби вкупно од 30 000 војници (убиени, ранени и заробени).” [27]

А ето какво тврди именно този командир на немско-фашистките войски в Гърция пред съда в Белград след войната: “Първоначалният план за отстъпление беше ядрото на главните сили да се движат от Скопие през Куманово и Враня към Ниш. Опитът на немските сили да си пробият път в това направление бе осветен от силните атаки на българските войски... Преди всичко боевете се водеха с българите. С боевете в Македония отстъплението беше забавено за 14 дни, което оказва влияние на самия план за отстъплението, както и на изхода на боевете за Северна Сърбия.” [28]

Коментар. Бившият командант на Народноосвободителната войска и партизанските отряди на Югославия за Македония Михаило Апостолски довежда сам себе си в незавидна ситуация. Правейки анализ на една отминала стихия, този специфичен арбитър по военните въпроси се старае да отнеме на събитията съвестта. Наистина ли този офицер от Генералния щаб на някогашна кралска Югославия смята, че една от причините за организираното отстъпление на хитлеристките единици е “неподготвеността на бугарската армия за операции под специфични условия”? Искрено ли е туй негово с нова дата смятане? Не прави ли с това подмятане на себе си? А може би на всички иска да покаже своето действително прераждане? Неискреното смятане е нагаждане. Той е воин. Като никој друг воините имат смелостта да гледат всичко в очи, дори и смъртта. А туй какво е? Този щипянин навсякъде разпространява, че се сражавал с “кървавите бугари”, а тук излиза, че командантът действително не знае, че не партизаните, а “бугарската армија” е водила сраженията с хитлеристките единици. “А според изјавите на командантот на германската армиска група “Е” (маршал Лер)” излиза, че “опитът на немските сили да си пробият път” “бе осветен от силните атаки на българските войски. Преди всичко боевете се водеха с българите.”

Особено явление. Победителят е победен од победения. Това, което като воин притежава командирът Љор, това именно като воин командантът Апостолски не съзнава, че не притежава.

Това, което командирът Љор е казал пред съда, е сведение за уважение. Това, което командантът Апостолски казва, е въображение и буди подозрение.

По-нататък. Апостолски извращава ролята на Българската народна армия. Никъде не споменава за решаващите бойни действия на над 250-хилядната българска армия и за нейния възвишен героизъм и свещените войнишки жертви в боевете против немският фашизъм за освобождение на Вардарска Македонија и Јужна Сърбия.

Вместо туй обаче командантът на Главниот щаб на Македонија изгражда следното заключение: “Во текот (течението) на борбите за ослободувајена Струмица, Прилеп, Битола, Ресен и Охрид беше поседната (заета) и југословенско-грчката граница, со што беа отсечени известни помали германски групи, кои паднаа како плен во рацете на западните сојузници. Уште поважен беше, меутоа, политичкиот момент - што Македонија се ослободуваше со сопствени сили, при учеството, како изклучок и на ОФ бугарски единици, кое беше нужно не за Македонија туку за бугарскиот народ, по бугарската окупација, афирмира својата антифашистичка разположба (разположение, настроение) и со тоа да се создадат услови за започнување една конструктивна соработка меу него и југословенските народи, неопходна за одржување на мирот на Балканот.” [29]

Този текст на Апостолски подчертаваме нарочно, за да спрем за миг вниманието на читателјат на този с изключителна важност аргумент за облика на хората в редакцията на така наречената “Историја на македонскиот народ”.

След двадесет и пет години до такова заключение е стигнал командантът на Главния щаб на Народноосвободителната войска и партизанските отряди на Югославия за Македония.

Природата се обновява в четири годишни времена. Всяко време, когато е навреме, има красота и чар. И човешкият живот се обновява в тези променливи времена. Всяко време от човешкия живот има красота и чар. Грозно е например листопад в пролет. Не прилича. Есента се кичи с листи пожълтели. Есента е златна риза на природата. Грозно е например старост в детско време. Не прилича. Старостта се кичи с мъдрост отлежала. Старостта е мъдро вино на човешката пътека. Паметта е люлка на историята. Случва се обаче тази люлка да заглъхва. Хора сме. Вълнения и страсти носим. Затова, когато е тежко - плачем. Никой тази слабост не осъжда. Хората, когато им е тежко, плачат. Хора сме. Дълбока жажда за наука носим. Затова, когато сме в тъмница - търсим светлина. Хората, когато са в тъмница, търсят светлина. Когато някой като Апостолски се наеме да показва факти и събития - то никой за това не съди и не осъжда команданта. Но когато някой като Апостолски се наеме да показва факти и събития - то никой за това не съди и не осъжда команданта. Но когато някой като Апостолски в интерес на правдата убива правдата, то в интерес на правдата и мъртвите тогава го осъждат. Фактите говорят. Хора сме. Грешим. Паметта не всякога е свежа. Недостойно е, когато нещо, що е в интерес на правдата, нарочно да се забравя. Свободата е душата на земята. Апостолски може би действително не знае кой освобождава Македония. Объркаха се хората и времената. И нищо чудно, че и командантът е забравил този факт. Но ние ще събудим у бившия командант представата за този факт...

Един маршал от страниците на един голям съветски ежедневник преди четвърт век на 12.VIII.1945 г. съобщаваше за изгрева на Нова Югославия - за решенията на третото заседание на Антифашисткото вече за народно освобождение на Югославия, състояло се на 8 август 1945 г. Тогава хората обръщаха внимание на този глас. Гласът говореше с езика на великата сурова правда. Ехото на този глас отеква само още в ежедневника "Известия". Ето част от ехото на този глас:

"Кроме того - заявява Тито, - Советский Союз предоставил нашей армии большое количество различного рода вооружения, начиная от винтовок и кончая танками и самолетами, которыми мы смогли вооружить многие наши дивизии. С помощью славной Красной Армии были быстро освобождены Белград и Сербия, а с помощью болгарской армии была освобождена Македония..."[30]

Този текст на Върховния командант на въоръжените сили на Югославия поднасяме нарочно подчертано на мъглявото внимание на команданта Апостолски, за да види по-добре и да разбере веднъж завинаги, че Българската армия е тази, която изиграва решаваща роля за освобождаването на Македония. Тито направи високо признание на приноса на Българската народна армия за освобождението на Югославия и на големия митинг с парад на войски от Първа българска армия, състоял се на 13 юли 1945 г. в Баница край Белград. Пред командири от трите съюзни армии, пред дипломатическото тяло и хиляди граждани първият ръководител на ЮКП и на югославската държава заяви: "На наша земя се смеси кръвта на българските борци, на нашите борци и на борците на Червената армия." [31]

По-нататък. Пепелта е огледалото на огъня. Лъжата е присъствието на правдата. По пепелта се стига до огнището, в което огънят е живял. По лъжата се стига до светилището, где ликът на правдата светлеел. Временната летаргия е сън. Непрекъснатата летаргия е смърт. Дано е временна летаргия сънят на съчинителите на така наречената "Историја на македонскиот народ". Те винаги спят, когато говорят за България. Всички имат своето участие в разгрома на фашизма, те най-много, разбира се. Всички - даже и фашистите, а по тяхното субективно желание една е горестна България, която няма никакво участие в разгрома на фашизма.

Фалшификаторите на историята разчитат, че паметта на хората е къса и пепелта на времето е непроницаема. Затова няма да мине много време и те ще се откажат от искрено казаните думи и ще заемат противоположни на тях становища. За 35 години македонисти, сърбомани и великосърби ще създадат многогласен хор от фалшификатори на историята. Маршали, генерали, академици, професори, доктори в един глас ще заявят, че тяхното освобождение е

собствено тяхно дело, ще подценят ролята на Червената армия за освобождението на Югославия, ще сведат до ненужно присъствие приноса на Българската народна армия. За да бъдат по-убедителни, те ще раздуят ролята на България през Втората световна война, като припишат на нашия народ безобразията на фашизма и от расистки позиции ще заявят, че този народ “винаги е бил кръвожаден”. Такава е позицията на антибългаристите като М. Апостолски, Б. Митровски, Т. Ристовски, Д. Зографов, Л. Лапе, Сл. Нешович и много други.

Всички фалшификации по участието на България във войната срещу хитлеристка Германия са поднесени в кондензиран вид в голямата реч, произнесена от Тито при промоцията му на доктор на военноисторическата наука на 29 декември 1976 г. [32] И особено в огромното по обем интервю на генерала академик М. Апостолски пред журналисти от в. “Политика” (24 март - 24 април 1978 г.), отпечатано под заглавие “Великобугарске претензије од Сан Стефана до данас”. Без да се свени от академическото си звание и от паметта на поколенията с името “Апостолови”, генералът от запаса е събрал в интервюто си изумително грозни, недостойни, кални оценки за България, за нашия народ, за неговата армия и за Българската комунистическа партия. Фалшификаторът от висок ранг слиза до равнището на публицист от жълтия печат, когато приписва на нашия войник мародерства, насилия, безобразия. А този войник проливаше скъпата си кръв не само за братята си от Македония, но и за македонистите и за сърбоманите. [33]

Целите на това “интервю” се разкриват от поместените след приключването му “писма до редакцията” под заглавието “Свидетелите имат какво да кажат”. [34] Резултатът от интервюто е това, че той повдига най-низките страсти и инстинкти на шовинистичната и националистическа стихия в Югославия. От цялата страна, ако вярваме на вестника, десетки “пострадали от злочинствата на българските царски войници през Първата и Втората световна война” изказват възхищението си от генералското интервю и изнасят допълнителни данни за “злочинствата” на нашите войници през Отечествената война. Крадецът вика “дръжете крадеца!”, а фалшификаторът крещи “с фалшификации не се пише история”. [35]

Генералът академик ще достигне върха на омразата си към нашия народ, когато се провиква саморазобличително “Немам доказе, али тврдим” (Нямам доказателства, но твърдя). [36] Той гневно заклеява нашия народ като роден плебей, слуга, кръвожаден. Наистина, заявява, че “немам доказе, али тврдим”, но това не му пречи да утвърждава лъжите-обобщения за характера на нашия народ. Без да иска може би, антибългаристът изрича веруюто, девиза, моралния критерий на колегите си фалшификатори - “немам доказе, али тврдим!” Под този девиз може да се отиде твърде далече, като се пренебрегва историческата истина и историята се пише без оглед на историческите факти, събития и истини и не от позициите на марксизма-ленинизма, а през мътното огледало на субективния идеализъм.

Въпреки тежестта на годините и на академичното звание генералът от запаса на ЮНОА бърза да продължи ефекта от “разкриването на българските фалшификации” чрез едно солидно произведение. Това е книга под заглавие “Погледи врз југословенско-бугарските односи во Втората световна война”. [37] Но бумерангът се завръща. Призивът “С фалшификации не се пише история” пада с всичката си тежест върху автора на поредната недоброжелателност и фалшификация върху историята на българо-югославските отношения, както и върху съставителите на така наречената “Историја на македонскиот народ”.

Тридесет и пет години след победата над фашизма фалшификаторите не се умориха да убеждават своята и световната общественост, че на везните на безпристрастната Клио, музата на историята, греховете на българския народ тежали толкова много, че приносят му едва се забелязвали затова може би не е предмет на признание.

Но съчинителите в същата секунда биха се отказали да бъдат съчинители, ако трябваше да казват истината. Те са и затова именно съчинители, защото съчиняват - “немам доказе, али тврдим!”

Достатъчен е обаче един исторически факт, за да рухне тяхната оценка за българския принос в борбата срещу фашизма. Така:

“14 август 1945 г.

Уважаеми господин Министър-председателю,
Съветското правителство ме упълномоща да Ви съобща следното:

Поради това, че България от 9 септември 1944 г. активно участваше на страната на Обединените нации във войната против Германия и че българският народ със своята борба направи принос в делото за разгрома на Германия, а също така, съобразявайки се с това, че България лоялно изпълнява задълженията, възложени ѝ от Съглашението за примирието, съветското правителство реши да възстанови дипломатическите отношения с България и предлага да се разменят посланици.

Бирюзов.” [38]

Това е текстът на писмото на заместник-председателя на Съюзната контролна комисия в България генерал-полковник С. С. Бирюзов до министър-председателя на България Кимон Георгиев. Това писмо изразява безапелационната оценка на един арбитър, на който може да се вярва, защото той изнесе на мощните си плещи най-големите кървави тежести на борбата срещу хитлерофашизма. Неглижирането на фалшификаторите не може да повлияе на точността и верността на неговата оценка.

Така стои въпросът за участието на България в разгрома на фашизма.

Част от текста на писмото на заместник-председателя на Съюзната контролна комисия в България поднасяме нарочно подчертано на “читателот и изучувачот”, за да види по-добре и да разбере веднъж завинаги, че и България активно е участвала и че българският народ е “направил принос в делото на разгрома на Германия”.

Силни са децата, ако родителите са слаби. Слаби са децата, ако родителите са силни. Силата на “буйните” деца на антибългарската пропаганда е в това, че слабият баща поддържа огъня на тяхната игра. Но това, което става, не освобождава слабия родител от вина и отговорност. Демагогията е господстващ фактор за създаване на постоянно напрежение. Комбинацията е присъстващ елемент в решаване на всички възлови въпроси. Антибългарската пропаганда е оръжие с опасно поведение. С всички средства действа и натиск върши. И тогава, когато тишина внушава - облик на двуличност изразява. Воювайки срещу всички видове национализъм, специфичен вид национализъм утвърждава. Воювайки срещу всички видове намеси, специфичен вид намеса упражнява. Себе си към чуждото отправя. Общото пред личното забравя.

Моралният кодекс на людете, които съвестно строят социализъм - комунизъм, е изграждане на слънчева, безкласова, световна, братска общност начело със съветската страна.

Моралният кодекс на людете, които поддържат огъня в антибългарската пропаганда, е изграждане на светлите завети на марксизма-ленинизма и тласкане съдбата на Балканите към мракобесие и кръвнина, връщане историята на човечеството към превратности и тъмнина. Людете на антибългарската пропаганда смятат, че на всичко имат право. Безумието е белег на безсилие. В детската възраст е. Гори и хапе. Но когато го налегне жажда, жаждата си той ще утоли не другаде, а в кладенците чисти на онази своя светиня, която тъй безсъвестно ругае днес. Защото кръвта вода не става.

Българската национална принадлежност на мнозинството от населението във Вардарска Македония се подчертава и в “Большая советская энциклопедия” от 1931 г. В статията “Югославия” се казва: “Южната покрайнина на страната - Македония - е населена с българи... Сръбската буржоазна наука отрича или премълчава българската националност на населението, но широките маси достатъчно ясно съзнават своята принадлежност към българския народ.”

Подобно мнение изразяват и френската “Grande Encyclopédie”, в която в статията “Македония” (т. 22, с. 865) се казва: “Македонските славяни се смятат за българи и говорят на български диалект”, и “Encyclopedia Britannica” (1902, т. 30, с. 397), където се заявява, че мнозинството от славяните в Македония са българи.

От особена важност за етнографското положение на България е гледището на Бисмарк. Бисмарк не може да бъде заподозрян в никакви симпатии към България и българския народ. В деня на подписването на Санстефанския договор канцлерът Бисмарк произнася реч пред

Имперския райхстаг, в която на първо място се спира на България, като подчертава: "...Етнографското положение на България, както аз го зная от автентичен източник и както е отразено в най-добрата карта, която ние познаваме, тази на Киперт, е такова, че националните граници слизат на запад почти без примес чак до Солун и отиват на изток с малък примес от турски елементи чак до Черното море; докато конференцията (в Цариград), както може да се види от нейните решения, бе определила за Източна България границата на националността малко на север и в замяна на това може би на запад бе присъединила към България малко повече от територията, населена изключително с българско население." [39]

По-късно германският държавник Бисмарк и британският държавник Бикънсфилд, вдъхновителите на Берлинския договор, признават, че в Берлин е била накърнена националната цялост на България. В "Британска енциклопедия" от 1911 г. се казва: "Берлинският договор със своето изкуствено разделяне на българската народност създаде трудния и заплетен "македонски въпрос"."

Българският характер на населението в Македония се признава официално и след Балканските войни от представителите и ръководните дейци на двете империалистически коалиции през Първата световна война - Антантата и Централните сили.

От особена важност е гледището на Уинстън Чърчил по въпроса за "безспорната" зона в Македония. У. Чърчил не може да бъде заподозрян в никакви симпатии към България и българския народ. В книгата си "Световната криза 1911-1918 г.", написана след войната, Уинстън Чърчил поставя въпроса, как е могло да се спечели България на страната на Съглашението, и казва: "...Това можеше да се направи само чрез териториални отстъпки, наложени на Гърция и Сърбия, съчетани с предоставянето на заеми и с надеждата за успех при Дарданелите. Постоянната опасност, в която Сърбия се намиралше, и ограничените условия, при които съюзниците можеха да ѝ окажат своята подкрепа, заставяха тази страна да отстъпи и ако е необходимо, да предаде безспорната зона на българите (подч. - авт.), на които тя принадлежеше по раса (етнически - б. а.), по история, по договор - и докогато тя беше взета от тях през Втората балканска война - чрез завладяване. Сърбия, дори когато се задъхваше докрая при първата австрийска атака срещу нея през 1914 г., счете за необходимо да държи значителни военни сили в българските райони на Македония, за да държи в покорство местното население. Право и разум, изискванията за справедливост и най-настоятелните призови за необходимост, всичко това съветваше сърбите да отстъпят най-малко безспорната зона... Ако съюзниците бяха в състояние да осигурят на България незабавното отстъпване на безспорната зона в Македония и пристанището на Кавала, изглеждаше много вероятно, че (българите - б. а.) щяха да склонят през месец юли да ни дойдат на помощ и да маршируват към Одрин." [40]

Но Първата световна война разкрива авантюристичната политика на българската монархия и недалновидността на българската продажническа буржоазия и приключва с нова национална катастрофа за България. С империалистическия Ньойски договор (27 ноември 1919 г.) [41] са потвърдени решенията на Букурещкия договор от 1913 г. и нещо повече - от България са откъснати и нови територии, а именно Западна Тракия и излазът на Бяло море, Западните покрайнини с Цариград и Босилеград и Струмешки окръг от Пиринския край.

Има документи от Мирната конференция в Ньой, които говорят, че сръбската делегация начело с Никола Пашич докрая е настоявала за заграбването на територията с градовете Видин, Кула, Белоградчик, Драгоман и Перник, та границата да върви на юг по река Струма.

Несправедливостта на решаването на националния въпрос на Балканите и алчността на буржоазииите от съседните страни са една от причините за постоянното прекрояване на картата на България. Но ако политическият момент е налагал сурови санкции срещу поробените българи, то българският дух е намирал път и начин да покаже с чест и достойнство високото си национално съзнание. Сръбският социалистически вестник "Радничке новине" от 14 април 1914 г. съобщава, че в гр. Крагуевац на 10 с. м. "новобранците (събрани от Щип - б. а.) мълчаливо, с наведени очи отказваха да приемат клетвата. "Ние не желаем да се кълнем", заявиха те. Веднага цялата дружина като един човек отказа да положи редовната клетва. Междувременно нощта настъпи. Дали тези нещастни хора са останали живи след своята

единодушна манифестация, това никой не може да каже.” Шестнадесет години по-късно, през януари 1930 г., бе представен документ - петиция - в ОН от избраниците на българското население във Вардарска Македония: Григор Анастасов, дългогодишен народен представител в Скупщината в Белград, Димитър Шалев, адвокат и бивш помощник-кмет на Скопие, и Димитър Илиев, съдия. В петицията между другото се казва:

“Противно на съществуващите договори югославското правителство унищожи всички наши културни институти - национални, образователни и политически, - затваряйки 641 български училища с 37 000 ученици; прогони 1013 български учители, конфискува и превърна в сръбски черкви 761 български черкви, изпъди шестима владици, прогони и унищожи 833 български свещеници, унищожи всички български библиотеки и читалища, в които ние се учехме на майчиния си български език...” [42] В петицията до ОН се иска да се отворят българските училища, черкви и пр. Тази петиция получава подкрепа от английската специалистка по балканските проблеми мис Дърхам. В писмо до “Манчестер гардиан” тя потвърждава изнесените пред ОН факти и изтъква необходимостта от разследване на сръбската денационализаторска политика в Македония. В заключение Дърхам пише: “Гладстон повдигна половината Англия, когато турците опожариха и изклаха само селото Батак. Сега обаче това се отнася до цели околии [в Македония].” [43]

Петициите подхранваха у поробените българи надеждата, че съвестта на световната общественост ще вдигне глас на протест.

Но петициите не са път за окончателно и единствено правилно решение на националния въпрос. Тоя път минава през избиване на невинно население, през бесилки, през затвори, през интернирания. Този път е непосилно тежък и твърде малко обнадеждаващ.

Буржоазията здраво държеше камшика. Тя не се трогва от сълзи и молби. “Правилникът за обществена безопасност”, подписан от крал Петър, продължава да изкоренява българското национално съзнание на славянското население в Македония.

Непримирими, с кървави концепции, антибългарските пропаганди измислят факти и аргументи в битката срещу България, срещу българите. България има една-единствена вина, че се нарича България. Българите имат една-единствена вина, че се наричат българи.

Българи-бежанци от Приморска Македония, настанени в ЧССР след 1948 г., днес са изложени на усилена антибългарска пропаганда от управляващите среди в Скопие и Белград.

Българи-бежанци от Приморска Македония, настанени в НР Полша след 1948 г., днес са изложени на усилена антибългарска пропаганда от емисарите на Скопие.

Българи-бежанци от Приморска Македония, настанени в НР Унгария след събитията от 1947-1948 г., днес са подложени на специална обработка на съзнанието им като “македонци” от специални “възпитатели” на Скопие.

Българската емиграция в Съединените щати и Канада днес е изложена на “македонската” пропаганда и на американизиране и отчуждаване от своя род чрез смесени бракове.

Българската емиграция (почти цялата от Македония), заселена в Австралия, е изложена на австрализиране и на скопска пропаганда. В Австралия особено активна в отчуждаването на българите от българщината и в привличането им към каузата на Скопие е македонската църква.

Политическият момент неведнъж е прекроявал картата на България и е излагал на безмилостно ограбване и опустошаване националното съзнание на българите. Раните като бездни зеят в душата на България. Зъбът на времето е оставил незаличими следи. Историята на България в продължение на векове, от Кирил и Методий и Климент Охридски до нашата съвременност, е била и е изложена на антибългарски пропаганди с ясно определена цел: чрез фалшификация да се ограби истината.

Прибягвайки към фалшификацията като към проверен метод, носителите на антибългарската пропаганда се стремят да убият истината за България.

Някога Балканската демократическа федеративна република като единствено решение на така наречения “македонски въпрос” се превръщаше в решаващ фактор в съдбата на Балканския полуостров и ставаше мобилизиращ лозунг, съгласуван с учението на марксизма-ленинизма по националния въпрос.

“Съзнателните работници в балканските страни - писа Владимир Илич Ленин в 1912 г. - първи издигнаха лозунга за последователно демократическо решение на националния въпрос на Балканите. Този лозунг е: Федеративна балканска република. Слабостта на демократическите класи в сегашните балкански държави (пролетариатът е малоброен, селяните са измъчени, раздробени, неграмотни) доведе до това, че икономически и политически необходимият съюз стана съюз на балканските монархии.” [44]

Налага се да обърнем особено внимание върху становищата на БКП и ЮКП по националния въпрос, за да обясним някои заблуждения, които отдавна са изоставени, но които упорито се отстояват и превръщат в оръжие на разкола. Берлинският договор разпокъса България. “В силата на Берлинския договор - изтъква Димитър Благоев в “Работнически вестник” от 18 април 1909 г. - българската нация биде разпокъсана на части, от които главно две - Княжество България и Източна Румелия, днес Южна България - бяха освободени, но разделени една от друга със съвсем различни управления и права. От другите 6 части - една остана под Турция, другите влязоха в състава на Сърбия и Румъния. Това разпокъсване на нацията създаде въпроса за националното обединение.” [45]

През 1948 г. Васил Коларов подчерта: “Санстефанският мир създаваше една голяма славянска държава на мястото на европейските турски владения. Ако беше съдено на тая държава да излезе непокътната от разгорелите се съперничества и дипломатически игри на Великите сили, то ходът на историята на Балканите щеше да бъде друг...”

Но Санстефанският договор биде подложен на жестоки атаки от страна на английските и австрийските империалисти, които и го събориха при поддръжката на Бисмаркова Германия. Той биде заменен с фаталния Берлински договор - тоя източник на безкрайни злини, които оттогава насам се изсипаха върху главите на балканските народи.” [46]

В списание “Ново време”, кн. 6, юни 1905 г., в статията си “Около македонския въпрос”, разобличавайки престъпната дейност на буржоазията, Димитър Благоев пише: “Днес Македония е арена на националистическата изстребителна борба на въоръжените гръцки, сръбски и български чети. И понеже в трите вилаета, които попадат под “реформената пропаганда”, българският елемент в сравнение с всеки отделен елемент на другите нации е по-голям и понеже тежненята на българския елемент към съединението им с освободените българи явно растат, затова гръцката и сръбската буржоазия пращат, при мълчаливо съгласие и насърчаване на Турция и на “близко заинтересуваните” на Балканския полуостров реформаторски сили, въоръжени чети за изстребването на българските чети и българското население в Македония. Това обстоятелство пък възбуди още повече националистическите страсти на българската буржоазия и за противодействие и изстребване гръцките и сръбските чети тя изпраща български чети, които без милост се самоизстребват.” [47]

След Балканската война във в. “Работнически вестник” от 27 март 1913 г. Димитър Благоев отбелязва: “Днес вече е явно, че никой от народите на Балканския полуостров не може да постигне националното си обединение освен по пътя на федеративната република.” [48]

А парламентарната група на партията в своята декларация против военните кредити от 15 декември 1915 г. заявява: “Социалната демокрация, признавайки правото на самоопределение и самоуправление на всички народи, се обявява най-решително против присъединяването на чужди земи и против подчинението на чужди народи. Застъпвайки се винаги за правата на поробените народи, тя протестира и против унищожението и поробването на сръбския народ. Обединението на българската нация тя намира само в пределите на една Балканска федеративна република, в която всички балкански области биха влезли като автономни членове и всички балкански народи биха си взаимно гарантирали своята национална и културна независимост.” [49]

В резолюцията на Втората партийна конференция, състояла се през месец септември 1918 г., между другото се казва: “Специално за Балканите Българската социалдемократ. партия иска да се даде пълна свобода на населението в Добруджа, Македония и другите завладени земи, след като те бъдат изпразнени от окупационните войски, сами да определят съдбата си. Българската социалдемократ. партия заявява в пълно единодушие със съседните балкански

социалдемократически партии, че близката задача на революционната борба на балканския пролетариат е събарянето на съществуващите династическо-буржоазни режими в балканските държави и създаването на Балканската федеративна демократична република.” [50]

В материалите на Първия конгрес на Българската комунистическа партия (тесни социалисти), състоял се през май 1919 г., се подчертава: “Правото на самоопределение на българския народ, както и на всички разпокъсани, подчинени или полунезависими народи, може да бъде извоювано само чрез победоносната революция на трудещите се народни маси против буржоазията и империализма и че балканските народи ще се обединят национално и ще си обезпечат независимостта само в пределите на *Балканската социалистическа федеративна съветска република*, която ще включва в себе си и съветските републики на Македония, Добруджа и др.” [51]

На 9 ноември 1919 г. в Народното събрание, взел дума за изказване по доклада на българската делегация на мирната конференция в Ньой, Димитър Благоев, след като разобличава престъпната и предателска политика на буржоазията, която продължава и в момента, когато “окървавена и изстрадала България водят на екзекуция”, заявява в лицето на буржоазните представители в парламента:

“Сега забравяте туй обстоятелство, че вие не приехте мира, който предложи Съветска Русия, но това е за ваша сметка, вие ще отговаряте един ден. Но това, което ние трябва да напомним на българския народ, то е, че само с тържеството на болшевишка Русия може да дойде обединението на българското племе, както казвате, само от болшевизма, от болшевишката съветска република ще дойде мирът, който ще бъде без обезщетение и без анексии.” [52]

В писмо до Васил Коларов от 18 март 1924 г. Георги Димитров обръща внимание върху опасността от плановете на кралска Югославия да завладее Петричко и Македония под гръцка власт. Той изтъква, че “сръбското правителство знае много добре, че владението на Македония не е възможно, ако тя остане разделена на три части, както досега. Владеейки голямата и централна част на Македония, Югославия се стреми да заграби и другите две части, които се намират в пределите на България и Гърция.”

Витошката партийна конференция, разглеждайки обстановката на Балканския полуостров, отделя особено внимание на македонския въпрос. В резолюцията, публикувана във в. “Работнически вестник”, между другото четем: “Б[ългарската] к[омунистическа] п[артия] трябва да помни, че националният, специално македонският въпрос, е един от главните въпроси на балканската и българската политика. Той е важен особено, защото съвпада отчасти със селския въпрос. Ето защо едновременно с издигане на най-радикалните икономически искания, които изразяват интересите на селската класа, К[омунистическата] п[артия] трябва по най-категоричен и енергичен начин да поддържа движението за национално освобождение на народите, които се борят за автономия и независимост. Тъй К[омунистическата] п[артия] ще привлече на своя страна селските маси в Македония, Тракия и Добруджа. К[омунистическата] п[артия] трябва да сключи тесен съюз с комунистите в Югославия за съгласуване отношенията им в подкрепа [на] националното движение за автономна и независима Македония. Също трябва да съгласува действията си и с К[омунистическата] п[артия] в Гърция и Румъния.” [53]

Тук е мястото да отбележим, че становището по македонския въпрос през време на сектантския курс в партията е едностранчиво и неубедително. Нихилизъм е неговата основна особеност. Това опасно течение нанася обида на българското национално самочувствие и поражение в българската национална история. То улеснява буржоазията в кръстоносния поход срещу нас, като ни показва като отстъпници от българската нация и култура. Клоните на това болно явление бяха веднъж завинаги съсечени от учителя и вожда на Българската комунистическа партия Георги Димитров. С нестихваща мощ загърмя на Лайпцигския процес гласът му в защита на България: “Много преди времето - гърмеше този глас, - когато германският император Карл V казвал, че на немски той говори само с конете си, а германските дворяни и образовани хора пишели само на латински и се срамували от немския език, във “варварска” България апостолите Кирил и Методий бяха създали и разпространили древнобългарската писменост.” [54]

Отново гласът на този исполин с нестихваща мощ загърмя от трибуната на Петия конгрес: "...За разрешението на македонския въпрос, който цели десетилетия е бил в центъра на съперничествата и войните на Балканите, се очертаваха два пътя.

Единият път беше: демократическата революция, която трябваше да доведе до освобождението на Македония от турско иго. По този път вървяха Вътрешната македонска революционна организация - Гоце Делчев, Сандански и други, - както и Македонският революционен социалдемократически съюз - Хаджидимов, Никола Карев и други. Тия македонски организации се ползваха с пълната поддръжка на нашата партия. Много членове на нашата партия бяха активни дейци в македонското революционно движение.

Вторият път беше - буржоазно-националистическият път, а именно освобождението на Македония от турско иго чрез война и нейното присъединение към една от балканските държави или разделянето ѝ между тях. Нашата партия винаги е била решителен противник на войнствения буржоазен национализъм и се е борила най-енергично срещу планове на балканските монархии и буржоазно-капиталистическите клики за заробване и разделяне на Македония.

На практика вторият път надделя и той доведе до двете Балкански войни (1912-1913), в резултат на които Македония биде освободена от турското иго, но в същото време тя биде разпокъсана между Сърбия, Гърция и България.

Пред лицето на засилващата се опасност от империалистическата агресия на Балканите балканските социалистически партии издигнаха лозунга за **Балканска демократическа федерация**. Обединени в една мощна федерация, балканските народи щяха по-добре да бранят своята свобода и независимост от завоевателните домогвания на империалистическите сили. А също така федерацията щеше да облекчи разрешението на всички неразрешими национални въпроси на Балканите, в това число и македонския. В рамките на Балканската демократическа федерация трябваше да се обедини и разпокъсаната на три части Македония в единна, равноправна македонска държава"...

"След споразумението в Блед, за да облекчи процеса на сближението и бъдещото обединение на македонските области от двете страни, нашата партия се съгласи да бъде въведен като задължителен предмет официалният македонски език във всички училища в Пиринския край и допусна като преподаватели голямо число македонски учители от Скопие, както и македонски книжари да разпространяват книжнина на македонски език. Това беше доказателство, че нашата партия се отнася с най-голяма симпатия към обединението на македонския народ.

Но нашата партия беше измамена в своята добра воля от белградските и скопските ръководители. Повечето от изпратените от Скопие учители и книжари, очевидно по директиви на своите югославски ръководители, се превърнаха в агенти на една великоюгославска и антибългарска шовинистическа пропаганда..." [55]

Това е велико признание. На такова признание са способни само хора с висока духовна нравственост. Човекът, който в името на интернационализма широко бе отворил вратите на България за учителите и книжарите от Югославска Македония, същият този човек в името на интернационализма прогони агентите от българската земя и ги разобличи така, както някога бе разобличил хищната природа на фашизма.

Владението на сектантската насока в партията нанесе сериозни поражения в съзнанието на работниците, селяните, интелигенцията. Даже великани от световно значение, като Иван Вазов, бяха отричани. Нихилистичното отношение към всичко родно девалвираше националния духовен капитал на България. В този нещастен период всички ценности губеха своята цена. Нихилизмът е тежка, заразяваща болест. Единственото оръжие за борба срещу тази изтощаваща болест е спасителното учение на Маркс и Ленин.

"Необходимо е - учи Тодор Живков - историята на България да се разглежда и оценява от марксистко-ленинска гледна точка. Творци на историята са народните маси. Историческите личности, които в различните периоди са стояли начело на народа и страната и са оставили

своите имена в историята на България, са действали като изразители на обществените тежнениа и тенденции.

Нужна е марксистка преценка за обективната роля на видните дейци на България. Нашите предшественици на тази земя, на това кръстовище са се борили самоотвержено за отстояване на българската държава и за спасяване на славянството от асимилация в продължение на векове при изключително тежки условия. Това е изисквало огромно напрежение на сили, големи жертви, защото България е била застрашавана и от модерната за онова време Византийска империя, и от франките, и от варварите, които постоянно са нахлували по нашите земи. Но ние не изтъкваме това.

Ние не говорим и за хан Аспарух - създателя на българската държава.

Ние не говорим за Крум Страшни, който спаси славянството от асимилация и всички славяни би следвало паметник да му издигнат.

Ние не говорим за цар Симеон и Златния век на българската култура, малко говорим за цар Самуил, за цар Калоян и цар Иван Асен II.

Ние малко говорим за богомилите, за Ивайло, за селските въстания и пр.

На нашата земя преди славяните са живеели траките, създатели на една от великите древни европейски култури. В нашите жили тече и тракийска кръв. Ние сме законни наследници и на тяхната история и култура, на тракийските паметници, с които е осеяна страната ни. Но и за това ние не говорим, нашата историческа и археологическа наука не изтъква, че ние, българите, сме наследници на тракийската култура.”

“Нашата история - продължава Тодор Живков, - нашето минало трябва да се разработват не само за себе си, не самоцелно, а в най-тясна връзка с настоящето и с оглед на правилното патриотично възпитание на нашия народ, на младежта. Откъсването на миналото от настоящето, всяко отклонение от марксистко-ленинските позиции при осветляване и осмисляне на историческите факти може да избие в национализъм.

Нужно е да се засили и постави по новому възпитанието на младежта в патриотичен дух, в дух на любов и уважение към *историята на народа*, към борбите *против чуждите поробители* към борбите на работническата класа, на народа *против капитализма и фашизма*, за *изграждане на социализма*.

Нашата младеж трябва да се възпитава:

в обич към *българската държава*, която 13 столетия устоя на всички превратности на историята, издържа на всички бури и изпитания;

в обич към *родната земя*, към нейните красоти, към родните села и градове;

в любов и уважение на *българския бит*, към *българския фолклор* (народните хора, песни и танци, народните носии и обичаи и прочие).

Да се сложи край на nihilистичното отношение към нашата история, на подценяването на героиката във възпитателната работа сред младежта.

Ние трябва да се гордеем с нашата история, с нашето минало, със славните ни революционни традиции.

Да се внедрява в младото поколение чувство на благоговение пред *нашето знаме*, да му бъде светиня и знамето на древните българи - *конската опашка*; и *зеленото хайдушко знаме*, под което нашият народ пет века се е борил за своето освобождение; и *трибагреникът*, под който народът ни след Освобождението при новите исторически условия се е борил за своето обединение; и *червеното знаме*, под което нашата работническа класа, трудещите се водиха борбата против експлоататорския капиталистически строй, червеното знаме, което днес олицетворява приемствеността на старите борби и е символ на новото, което изграждаме в страната - социализма и комунизма.

Необходимо е следователно марксистко-ленински да се преразгледа и преосмисли нашето историческо минало, правилно да се осветли ролята на видните исторически личности...”

“Комунистическата нация без история не може да се формира...”

Патриотичното възпитание на нашата младеж изисква и в *бъдеще да не се занемарява нейното интернационално възпитание*. Патриотизмът и интернационализмът са двете

неотделими части на оная сплав, която се нарича комунистическо възпитание. Това за нас, българските комунисти, е азбучна истина...”[56]

“Нашите възрожденци - борците за свободата и независимостта на България, опълченците на Шипка, със своята кръв и подвизи, със своята прозорливост за съдбините на родината ни завещаха да бъдем заедно с нашите руски братя. Тази нерушима дружба, братската дружба със Съветската страна, ни завеща и великият син и вожд на нашия народ, забележителният деец на международното комунистическо и работническо движение, мъдрият и верен другар, приятели и учител на младостта - Георги Димитров. Половин век вече Съветският съюз е несъкрушима крепост на мира и комунизма, пример, упование и опора за всички народи по света. Животворната дружба и сътрудничество със Съветския съюз, бойното братство с партията на Ленин, със съветския народ са наше велико завоевание, гаранция за успешното изпълнение на голямата национална задача - построяването на комунистическото общество в родината ни.

Да пазим, укрепваме и развиваме българо-съветската дружба - това е един от основните непоклатими завети, които ни оставиха поколенията на Димитър Благоев и Георги Димитров, завет, който ние ще завещаем на вас, за да го предадете и на бъдните поколения.”[57]

Така говори Тодор Живков, достойният приемственик и дръзновеният продължител на делото на великия Георги Димитров. Така говори Тодор Живков, прозорливият партиен ръководител и смелият държавен глава на България. Приемствеността го задължава да бъде безпощаден към грешките, какъвто беше и Георги Димитров, защото неговата прозорливост идва от прозорливостта на благоевско-димитровската партия и защото той е воин на тази марксистко-ленинска партия.

Още от първите години след създаването си партията на тесните социалисти има подчертано положително отношение към Вътрешната македоно-одринска революционна организация като организация на угнетените трудови маси, страдащи от феодален и национален гнет. Тя последователно се бори против върховизма, който е агентура на Кобургската династия. Много членове и съмишленици на БРСДП като Никола Карев, Димо Хаджидимов, Кръстю Асенов, Петко Напетов, Васил Главинов и други вземат най-активно участие в борбите в Македония и Одринско.

БРСДП не само съдейства на ВМОРО и я подпомага, но развива и усиlena социалистическа пропаганда сред емиграцията от Македония и Одринско, както и сред трудещите се в тези области. Под нейно ръководство са образувани Македоно-Одринската социалистическа група (1903-1904), партийни и синдикални организации в Солун, Битоля, Скопие, Велес, Ксанти и други.

Изобщо началото на социалистическото движение в Македония и Одринско и цялото негово развитие до края на Първата световна война са свързани с името на партията на тесните социалисти и с нейния ръководител Димитър Благоев.

Като държи сметка за големите противоречия между империалистите и буржоазните правителства на Балканите, БРСДП ратува и работи за сближаване и обединяване на балканските народи във федеративна република. Тя смята, че при тогавашните условия само чрез федерация ще се постигне демократично разрешение на националния въпрос, ще се даде истински отпор на буржоазния национализъм, най-пълно и най-правилно ще се постигне национално обединяване на балканските народи. Партията води неотстъпна борба против великобългарския, великосръбския и великогръцкия шовинизъм, срещу превръщането на Македония в ябълка на раздора между балканските държави.

Тръгнала по пътя на своята болшевизация, БКП (т.с.) издига лозунга за Балканска социалистическа федеративна република, в рамките на която да се реши и македонският въпрос. В същото време тя изтъква, че в Македония живее предимно българско население, и разобличава асимилаторската политика на сръбската и гръцката буржоазия. Нужно е обаче да се отбележи, че работейки в сложна обстановка, БКП (т.с.) допуска и някои неправилни постановки по националния въпрос, в това число и по македонския въпрос. Така например тя правилно се бори против шовинизма на българската буржоазия, но в противоположност на нея тя издига лозунга за самоопределение на населението в територии с преобладаващо българско

население, което се намира под чуждо господство. Този лозунг е неправилен, защото става дума за самоопределение именно на хора, които в мнозинството си и исторически, и етнически, и езиково са чисти българи. А през левосектантския период партията издига погрешни политически лозунги - за тракийска нация, за македонска нация и за добруджанска нация. Тези лозунги нямат нищо общо с историческите факти, с действителността, с марксистко-ленинското учение по националния въпрос. Тези неленински, по същество нихилистични лозунги по националния въпрос своевременно са отхвърлени от мнозинството партийни членове и от народните маси.

Партията преодолява слабостите в своята позиция по македонския въпрос едва след XVI пленум на ЦК, след Петия си конгрес в 1948 г. и главно след Априлския пленум на ЦК на БКП в 1956 г.

Славяните в Македония са българи и представляват неразделна част от българската народност. Македония е географско понятие. В Македония никога не е имало отделна македонска народност. Името "македонец", както и "мизиец", "тракиец" и "добруджанец", е географска отлика. Както няма мизийска, тракийска, добруджанска или шопска нация, така няма и македонска нация. Конюнктурни политически съображения изкуствено налагат измислената формация "македонска" нация. Както няма мизийски, тракийски, добруджански, шопски въпрос, така няма и македонски въпрос.

Позицията на ЮКП по така наречения "македонски въпрос" също така е претърпяла определена еволюция. Още на своя учредителен конгрес на 20-23 април 1919 г. в Белград ЮКП се среща лице с лице с него. Кралството на сърбите, хърватите и словенците (Крафевина Сърба, Хрвата и Словенаца - по-късно Кралство Югославия) се намира постоянно под напрежение от едностранчивото разрешение на националния въпрос. Срещу хегемонистическата политика на сръбската буржоазия се надига съпротивата на онеправданите националисти. Националният въпрос придобива остра форма. Докато хървати, словенци, албанци, унгарци, немци и т. н. се ползват с някакво що-годе право в неравноправното си положение, то българите от Македония и Западните покрайнини са напълно обезправени. Многобройните български училища, църкви и културни институти са затворени, а българският език и българското национално чувство стават повод за жестоки и безогледни преследвания, арести, изтезания, терор.

Вместо да издигне лозунг за правото на нациите за самоопределение до отцепление, ЮКП застава на антиленинска позиция по националния въпрос, а именно, че Югославия е еднонационална държава, създадена не чрез революционната борба на масите, а в резултат на Първата световна война. Югославските комунисти се застъпват за запазване на държавното единство и в програмните документи поставят искания за защита на националните малцинства, на техните права и политическа еднаквост. Те настояват да се даде най-широко самоуправление на областите и окръзите. [58]

На Вуковарския конгрес на ЮКП (20-25 юни 1920 г.) тези разбирания са още по-силно подчертани с цялата им яснота. В документите на конгреса четем: "ЮКП ще остане и занаят в защита на идеята за националното единство и равноправност на всички националности. Тя ще вложи всичките си сили, за да попречи на унищожаването на политическите и гражданските права на чуждите националности, които са съставна част от югославската държава." [59]

Тази позиция на ЮКП е фактически позицията на великосръбската буржоазия, че Югославия е еднонационална държава, че югославяните са единен народ.

На Третата конференция през декември 1923 г. левията в ЮКП успява да наложи резолюция по националния въпрос с правилни постановки за многонационалния характер на Югославия, за потискането на хървати, словени, черногорци от великосръбската нация, за правото на нациите на самоопределение до отделяне. [60] Но след конференцията десните сили надделяват и антмарксистката, съглашателска с буржоазната идеология постановка на Вуковарския конгрес става предмет и на "научна" разработка. С тази задача се заема секретарят на партията Сима Маркович. Той написва цяла брошура под заглавие "Националният въпрос в светлината на марксизма". [61]

Под предлог че прилага марксистко-ленинското учение, авторът не приема концепцията на Ленин за правото на нациите за самоопределение и за отделяне. Дълбоките корени на антимарксистките постулати на Маркович личат от факта, че по-малко от година преди излизането на неговата брошура от печат, през юли 1924 г., ИК на Коминтерна изпраща на ЮКП специална резолюция по националния въпрос в Югославия. Там от ясни марксистко-ленински позиции е изтъкнато, че Югославия е многонационална държава, в която сръбската буржоазия води политика на национално потискане и на денационализация по отношение на другите националности. Резолюцията обръща внимание на ЮКП, че националният въпрос не е конституционен, че сърбите, хърватите и словенците не са “един триединен народ”, ИККИ призовава ЮКП да води борба против великосръбската политика, за излизане на Хърватско, Словения и Македония от състава на Югославия и за оформянето им като независими републики. Въпреки ясните указания на ИККИ секретарят на ЮКП Сима Маркович пише: “Хърватите и словенците търсят право за самоопределение в рамките на днешната държава, която всички признават. По този начин националният въпрос в Югославия засега се поставя като конституционен.”

Ревизионистът Сима Маркович упорито свежда решаването на националния въпрос в Югославия до вътрешно уреждане на държавата, до конституционен въпрос. Той застъпва становището, че на отделните националности трябва да се гарантира автономия, защото това се налагало от факта, че нямало област в Югославия, която да има ярко изразен национален облик, всички области имали смесено население. Като изразител на становището на ЮКП той счита, че Македония също има пъстър народностен състав, като дава преднина на сърбите. Но през 1933 г. той е все още далече от мисълта да отрече, че в Македония покрай сърбите живеят и българи. “В Македония - отбелязва Сима Маркович в брошурата си “Националният въпрос в светлината на марксизма” - живеят покрай сърбите още и българи, турци, албанци, куцовласи и гърци.” Той изрежда всички балкански националности в Македония и нигде не говори за македонци като отделна националност, като отделна нация или народност.

Ревизионистичните по същество схващания на Сима Маркович са подложени на жестока критика в Изпълнителния комитет на Коминтерна като немарксистки и противоречащи на ленинските принципи по националния въпрос. [62]

И така, националният въпрос в Югославия според Сима Маркович се свежда до конституционен въпрос, до въпрос на реформи и се разглежда изолирано, а не в неразделна връзка с въпроса за победата на революцията, като част на общия въпрос на революцията. У него липсва думата революция. И като се позовава на Сталин, той и тогава показва своето упорство и неразбиране на националния въпрос. Той не е наясно, че в поставянето на националния въпрос от марксизма-ленинизма в историята на руското революционно движение е имало два стадия: дооктомврийски и октомврийски, че в дооктомврийския стадий на националния въпрос се е гледало като на част от общия въпрос за пролетарската революция, като на част от въпроса за диктатурата на пролетариата в съюз със селячеството. И в двата стадия - и в дооктомврийския, и в октомврийския - националният въпрос не е смятан за конституционен или като въпрос на реформа, а строго като въпрос на революцията. На правото на самоопределение и на отделяне от многонационалната държава се е гледало не като на необходимо задължение, а като на една възможност. [63]

На Третия конгрес, състоял се през юни 1926 г. във Виена, под въздействие на критиката на ИК на Коминтерна ЮКП заявява, че приема марксистко-ленинските позиции по националния въпрос. Становището на ЮКП по националния въпрос се основава върху основния ленински принцип за правото на нациите за самоопределение до отделяне. Конгресът изработва и платформа за дейността на партията по националния въпрос. [64]

Значително внимание на така наречения “македонски въпрос” отделя Четвъртият конгрес на ЮКП, състоял се в 1928 г. Неговите решения имат доста общо с решенията на Втората нелегална конференция на БКП, състояла се 9 месеца преди конгреса на ЮКП. Югославската комунистическа партия на Четвъртият конгрес остро осъжда шовинизма на великосръбската буржоазия. В резолюцията, приета на конгреса, се казва: “...В борбата против нейния режим на

национално потисничество в първите редици трябва да стои нашата Партия в самата Сърбия, където е базата на хегемонистичния режим, като признава **открито правото на отделяне и на въоръжено въстание против националното потисничество...**” [65] Наред с това в резолюцията се заявява: “В “югославската” част на **Македония**, която през последните войни великосръбската буржоазия подели с Гърция и България, великосръбската буржоазия провежда денационализаторска политика, по-малко чрез колонизация на сръбски колонисти, а повече чрез асимилация, т. е. чрез посърбяване на македонския народ. Сърбизирането на Македония се провежда както чрез извънредно положение, терор, грабеж, икономически натиск, така и с признаването на правото на съществуване изключително на сръбската култура, език и пр. Посърбяването на Македония служи като стратегическа основа за хегемонията на великосръбската буржоазия на Балкана и за разширяване на националната основа на великосръбската буржоазия в провеждането на нейната хегемонистическа политика против другите народи на Югославия.” [66]

ЮКП остро осъжда поведението на буржоазията в Македония, обвинявайки я в капитулантство пред великосръбския шовинизъм: “...В Македония буржоазията не само че не противодейства на денационализаторската политика на великосръбската буржоазия, но и става неин проводник. Тези същите буржоазни слоеве, които в миналото бяха апостоли за велика България, помагат на посърбяването на Македония и техните “национални” стремежи не отиват по-далече от искането за автономна Македония в границите на Югославия.” [67]

Горният въпрос се третира малко по-различно в резолюцията на Втората редовна нелегална конференция на БКП, състояла се между 8 декември 1927 г. и 15 януари 1928 г. “Същите буржоазни слоеве - се казва в резолюцията, - които в миналото бяха апостоли за велика България, сега е обръщат гръб, отказват се от прежната си българска ориентация, обявяват се за сърби и дават сигнал за посърбяването на Македония.” И по-нататък: “Изходящата от нейната (от средната буржоазия - б. а.) среда интелигенция - студенти, юристи, лекари, учители и пр., - която някогаш издигаше българското знаме, вече го запраща и нейните “национални” аспирации вече не отиват по-далеч от искането за една административна автономия на Македония в пределите на Югославия, която би запазила един периметър за приложение на нейните сили (македонски училища, македонски съдилища, македонски служби и пр.)” [68]

Четвъртият конгрес на ЮКП е характерен и с това, че ЮКП вече не говори за разнообразие на националностите в Македония, нито за наличието на българи там, а само за македонци. Югославските комунисти искат за така наречените “македонци”, които само за една нощ от българи са станали отделна национална категория, право на самоопределение, без да се заангажират с някакво национално съзнание. Българската комунистическа партия от своя страна обаче настоява за право на самоопределение не само на така наречените “македонци”, но и на “добруджанците” и на “тракийците”. Настъпва един nihilистичен период, през който се отрича българската националност на българите в Македония.

Четвъртата конференция на ЮКП от декември 1934 г., в която не участват комунисти от Македония, вече напълно стои на позициите на великосръбския “македонизъм”. Тя третира славяните в Македония като отделна “македонска нация” и се обявява решително против присъединяването на Вардарска Македония към България. В резолюцията се казва: “Национално-фашистките групи на [Анте] Павелич в Хърватско и на [Иван] Михайлов в Македония служат на италианския, германския и българския фашизъм и имат намерение да предадат хърватския народ от робството на великосръбската буржоазия и на нейния крал в робство на италианските, унгарските и германските фашисти и на Хабсбургите, а македонския народ на българската буржоазия и на нейната монархия.” [69]

Под претекст че разпадането на Югославия ще бъде от полза за фашисткия терор, югославските комунисти напускат Лениновите принципи за правото на нациите на самоопределение и отделяне и фактически по този въпрос застават на позициите на великосръбския шовинизъм. Разликата е в това, че се ратува за “работническо-селска власт”, но в “Сърбия, Хърватско, Словения, Македония, Косово, Черна Гора, Босна и Войводина”, т. е. в рамките на интегрална кралска Югославия. [70]

През 1937 г., когато начело на ЮКП идва Тито, политиката за запазване интегритета на Югославия отново се оправдава с политическите съображения и преди всичко с опасността от агресията на фашистките държави. През 1968 г. вестник “Нова Македония” обнародва един документ за Тито. Документът е от Петата конференция на ЮКП (октомври 1940 г.) и в него той се спира на така наречения “македонски въпрос”. Без да обосновава становището си с исторически и етнографски съображения или да обяснява причините, които са повлияли да се стигне до една диаметрално противоположна линия в отношението на ЮКП по така наречения “македонски въпрос”, Тито заявява: “Извън всякакво съмнение е, че македонците са една отделна нация на Балканите (нито гърци, нито българи, нито сърби), което признава дори и великият сръбски етнограф и географ Йован Цвиич.” [71]

Смятаме, че не е прилично да се слагат в устата на мъртвите думи или определения, до които те нито са стигнали в своето съзнание, нито пък са ги произнасяли. Вярно е, че Цвиич направи всичко възможно да обоснове сръбската агресия в Македония. Не е вярно обаче, че “великият сръбски етнограф и географ Цвиич” е признавал нещо от подобен характер. Измислицата е поражение на доказателството. Онова, “което признава дори великият сръбски етнограф и географ Цвиич”, е, че македонското население е “аморфна маса” и няма национално съзнание и че това безлично население ще се присъедини към оная нация, към която бъде включено териториално. Именно схващане от този род става основа за дележа на Македония.

За определяне становището на ЮКП както по тъй наречения “македонски въпрос”, така и по въпроса за федерацията, изразяваме надежда, че следващите примери ще хвърлят необходимата светлина и ще помогнат на обективния читател без влияние да формира собственото си мнение.

На 1 декември 1944 г. секретарят на ЦК на БКП Трайчо Костов получава писмо от Георги Димитров, който е в Москва, с указание да се създаде “Съюз между нова България и нова Югославия, съюз военен, икономически и политически, като начало и основа за обединението на двете страна в една федеративна държава на южните славяни”.

В писмо на Георги Димитров до Трайчо Костов от 13 януари 1945 г., след като се съобщава, че в Москва е пристигнала югославска делегация и предстои обсъждане със съветските ръководители на проект за договор между Народна република България и Федеративна народна република Югославия, се дават указания на ЦК на БКП: “Новият проект на нашите югославски другари, така както е представен, не може да бъде приет. Основното е, че той съдържа тенденцията България да бъде погълната от Югославия. Югославските другари изпускат из предвид, че въпросът не е да се включи чисто и просто България в Югославската федерация (на правата, които имат Сърбия или Хърватско), а да се създаде от днешна Федеративна Югославия и България двустранна съюзна (федерална) държава на равноправни начала. Тая основна идея бе положена в нашия проект и от нея ние не можем и не трябва да се отказваме.”

На Десетия пленум на ЦК на БКП, състоял се на 9 и 10 август 1946 г., Евтим Георгиев заявява от името на делегатите от Пиринския край: “Ние... сме си поставили за задача да внедрим македонско съзнание сред населението.”

На съвещанието на ЦК на БКП на 21 април 1948 г. секретарят на околийския комитет на партията в Петрич заявява: “Провеждането на декларацията на Десетия пленум среща много трудности... След декларацията на Десетия пленум аз и другите другари станахме македонци. Когато провеждахме декларацията пред партийния актив, ние им говорим, че са македонци, а нашите другари казват, че и македонците от Вардарска Македония са българи... При преброяването ние извършихме натиск. Областният комитет ни определи да има в нашата околия 60-70 процента македонци. Ние позасилихме работата и получихме 90 процента македонци.”

Областният началник от Министерството на вътрешните работи Никола Рачев казва пред съвещанието: “...Насаждането на македонско национално съзнание става чрез принуда... При преброяването на населението в Пиринския край нашите хора са карали насилва населението да се пишат, че са македонци.”

На същото съвещание Владимир Поптомов изнася: “Трети момент, който беше погрешен при провеждането на нашата политика в Пиринския край - това е отсъствието на доброволност в нашата работа... Насилствено не се създава никъде нация.”

А по-късно на Пленума на ЦК на БКП от 11 и 12 март 1963 г. Кръстю Тричков заявява: “Да се постави въпросът за откъсването на Благоевградски окръг от България и за присъединяването му към Югославия значи да се отива против желанието и против интересите на населението от Пиринския край и Народна република България. Това значи да се отива против волята на хората, отново да вършим насилие над тях, каквото вършихме след 9 септември.”

След тези примери ще задържим вниманието на читателите върху две становища на ЮКП по така наречения “македонски въпрос”.

Първото становище на ЮКП по така наречения “македонски въпрос”. На Третата партийна конференция на ЮКП, състояла се през януари 1924 г., в Резолюцията по македонския и тракийския въпрос, точка 2, се казва: “Македонското население е водило през дълги години упорита борба за своето национално освобождение. Омразата и раздорът помежду отделните македонски народности, които са подхранвани от буржоазните на съседните държави, често стигали до изстребителни войни, бяха отслабили борбата против общия противник, турския султан и бейовете, обаче не можаха да унищожат у македонските славяни съзнанието, че само една-единствена автономна Македония може да осигури на всички свои народности право на свобода.” [72]

В точка 5 на същата резолюция се казва: “Македонското и тракийското население без разлика на народност е изложено навсякъде на непоносим натиск. Буржоазията на балканските страни не познава никакъв друг метод за решаването на македонския и тракийския проблем освен **поробването, терора, преследването на масите и денационализирането.** Това бяха методите на българските националисти, когато бяха господари на Македония и Тракия. По същия път вървят сръбската и гръцката буржоазия. Сръбската буржоазия провежда в Македония най-остър терористичен режим, унищожават или принуждават към изселване съзнателната част на българското, турското и албанското население, а на негово място докарват преселници от други области на Югославия, тя угнетява всички несръбски народности, закрива техните черкви и училища, забранява печата им и преследва техния език. На всеки акт на възмущение и протест на доведеното до отчаяние население сръбските власти отговарят с кървави репресии. Същото става в Македония, която е под гръцка власт, и в Тракия. Турското правителство насилствено е разгонило българското и гръцкото население от Източна Тракия, а българските националисти ограбиха мохамеданските българи (помаци), насилваха ги да приемат християнството и ги накараха да емигрират. С особена ярост гръцкото правителство сега изгонва българското и турското население от Тракия и Македония, за да засели в техните къщи бежанци от Мала Азия.

Пролетарските партии на Балканите смятат за свой дълг да се застъпят с най-голяма енергия за политическите, националните и културните права и за свободата на поробените народи на Македония и Тракия.” [73]

Становището на ЮКП по така наречения “македонски въпрос” е неясно.

Ако от “отделните македонски народности” една народност са “македонски славяни”, тогава точка 2 изключва точка 5 от резолюцията, в която се определя славянската народност в Македония под сръбска власт и в Македония под гръцка власт като българска.

Ако македонската народност в Македония, която е под сръбска и гръцка власт, е българска, тогава точка 5 изключва точка 2 от резолюцията, в която се определя българската народност в Македония под сръбска власт и в Македония под гръцка власт като “македонски славяни”.

Впрочем в становището на ЮКП не е ясно кои са и какви са тези “македонски славяни”, които се споменават в точка 2 от резолюцията. Ако са българи, тогава защо ЮКП ги прекръщава в “македонски славяни”? Тъй като ЮКП изобщо не е наясно по националния въпрос, то тази неясност се прехвърля и по така наречения “македонски въпрос”.

Второто становище на ЮКП по така наречения “македонски въпрос”. В точка 13 от обяснителните бележки на редакцията към Резолюцията по македонския и тракийския въпрос са казва, че в тази резолюция “ЮКП за първи път теоретически е пристъпила към поставянето на въпроса за Македония и за първи път е признала съществуването на македонския национален въпрос. Това без съмнение е голям напредък, обаче в споменатата резолюция има редица грешки, така че от цялата резолюция не се вижда ясно съществуването на македонската нация.” [74]

И това обяснение е неясно.

В Резолюцията по македонския и тракийския въпрос от 14 януари 1924 г. в точка 2 се говори за “една-единствена и автономна Македония”. Идеята за създаване на една автономна Македония не е нова. Тя е идея и на двете крила на Македонската революционна организация. Нещо повече. В устава на Македоно-Одринската революционна организация тя е прокламирана с пределна яснота. Но за носителите на идеята за създаване на една автономна Македония терминът “Македония” е географски и славянското население в Македония, което е едно от отделните народности, е българско, а не македонско.

Обяснението, че ЮКП за първи път е пристъпила към поставянето на въпроса за Македония, е неясно. Всъщност две обяснения се преплитат. Едното е, че ЮКП е първа, “която за първи път теоретически е пристъпила към поставянето на въпроса за Македония”; другото е, че именно ЮКП е, която “за първи път теоретически е пристъпила към поставянето на въпроса за Македония”.

Обяснението, че ЮКП “за първи път е признала македонския национален въпрос”, е ясно в този смисъл, че според неясното определение в точка 2 от резолюцията славянското население, което е една от отделните македонски народности, е македонско, а не българско, сиреч, че македонското население е национално отделен народ, а не неразделна част от българския народ. Твърде показателна е тази корекция в становището на ЮКП. В обяснението обаче липсва теоретическо обосноваване, как е станало всичко това. Така че становището на ЮКП в точка 5 на резолюцията е оборено от самата ЮКП и че за Комунистическата партия на Югославия в Македония под сръбска и гръцка власт вече няма българи. Поставя се въпросът, как е възможно една компартия под влияние на политическия момент, и то в ХХ век, да си позволява да изменя съзнанието за формата на една нация. Та нали марксизмът-ленинизмът учи, че нациите са национални по форма. Политическият момент може да бъде решаващ фактор за изменение не на формата, а на съдържанието.

А що се касае до авторитета, на който се позовава ЮКП, и за стойността на етнографическите понятия на тоя “велик сръбски етнограф и географ Йован Цвиич”, в доклада на Карнегиевата анкета се казва: “...етнографските понятия на господин Цвиич се променят от развитието на сръбските политически претенции.”

С такава лекота ЮКП би могла да се позове и на сръбския историк Стоян Новакович, родоначалника на “македонизма”, и на сбирката народни песни от “права Сърбия” на Милош Милоевич, и на археологическите открития на сръбския археолог Никола Вулич, и на върховния арбитър по въпросите на лингвистиката Ал. Белич, на Ст. М. Протич, и на редица други прави великосърби, за които дори в Сливен преобладаващото население било “сръбско”. Не го е направила вероятно от боязън да не бъде обвинена като компартия, че нейните етнографски, географски, археологически и лингвистични разбирания по нищо не се различават от етнографските, географските, археологическите и лингвистичните разбирания на най-реакционното и шовинистично крило на сръбската наука и че позовавайки се само на “великия сръбски етнограф и географ Йован Цвиич”, ЮКП вероятно смята, че Йован Цвиич най-авторитетно, най-последователно, най-научно, най-неотстъпчиво и в същото време най-точно обобщава становището на самата ЮКП по македонския въпрос, сиреч, че македонското население не е нито гръцко, нито българско, нито сръбско, а е македонско.

Йован Цвиич е адут в играта. Фактът, че преди войната и други са използвали тази карта, не отнема важността на диалога. Напротив, обстановката, в която разговорът се развива, става сериозна, а речта, в научен смисъл, тежи като метал. Йован Цвиич е това. А този мъж не е

случаен посетител на науката. Обаче неговото поведение е повече поведение на политик, отколкото поведение на учен. Този белградски професор неведнъж се е подигравал с търпението на етнографията. Великосръбската национална пропаганда притежава един воюващ триъгълник: историка Стоян Новакович, етнографът Йован Цвиич, езиковедът Александър Белич. Всеки ъгъл в този триъгълник има цел. Стоян Новакович сее семето на македонизма, Александър Белич размътва изворите на езика, Йован Цвиич откъсва области от България. Зло под камък трае, зло под камък спи, но в тях змия играе и злина кипи. Упорит е този триъгълник. Всеки действа по своему. И тримата са три могъщи карти. Но ние храним мнение, че Йован Цвиич е един. Тази карта е силна в борбата. И не слиза от ръката. На висока чест е този сръбски географ, особено когато битката е против българите и България. А тази битка постоянно е в разгара. Ту бурлива, ту е мълчалива, ту едни, ту други масло в огъня наливат.

Има една песен от Йован Йованович-Змай под заглавие "Светли гробови". В тази песен великият сръбски поет от епохата на романтизма пее за свещените и светли идеали на човека. По възвишен начин съвестният син на Сърбия отправя своя мъдър текст към бедните потомства. Учи ги да продължават светлото, народното, великото.

Но тази песен от мнозина е останала нечута. Между тях е и Йован Цвиич, защото други идеали са в ума на сръбския професор, защото този мъж внедрява други идеали в сръбската наука, защото собственият идеал на географа постоянно се сменява. Но какви идеи проповядва и застъпва Йован Цвиич? Професорът по география от Белградския университет Йован Цвиич проповядва и застъпва следните идеи:

1. Македония е толкова много географски изолирана от България и Тракия, че не бива да образува с България едно цяло. Вардарската долина е продължение на Моравската и е насилие срещу природата да се пречи на Сърбия, която владее Моравската долина, да слезе на Вардара и оттам на Солунския залив.

2. Македонските славяни, макар открай време и сега да се наричат сами българи, не били никаква народност. Те са лишени от всякакво национално съзнание и представляват от себе си една още национално "неоформена" или "флотантна" маса.

3. Самото пък име "българин" (бугарин) не трябвало да се взема в етническият му смисъл, защото това име в Македония уж датирало от ново време, и то в съвсем друго значение: "бугарин" значело "прост човек, ратай, чифчия".

4. Македонците ще се асимилират от държавата, към която бъдат присъединени - българската или сръбската.

Туй проповядва и застъпва сръбският професор Йован Цвиич. Познава честната научна мисъл "овог великог српског етнографа и географа". Тя към него има свои собствени съмнения. Будят учудване позоваването на ЮКП на Йован Цвиич и епитетът, с който го нарича.

Право е на всеки да се позовава на тоя или она авторитет. Правото обаче е и задължение, и заангажираност, и определение за тоя, който се позовава. Той задължава и заангажира себе си в определена насока. Тъй като авторитетът, на който се позовават, затова именно е авторитет, защото е определен. ЮКП, позовавайки се на Йован Цвиич, иска или не иска, задължава, ангажира, т. е. определя себе си. Опасно е да се забравят задълженията на правото.

Докато *националното* в становището на БКП по националния въпрос и по-специално по така наречения "македонски въпрос" отстъпва пред *интернационалното*, то *интернационалното* в становището на ЮКП по националния въпрос и по-специално по така наречения "македонски въпрос" отстъпва пред *националното*.

ЮКП не е имала едно и също становище и не се е отнасяла по един и същ начин към въпроса за така наречената "македонска нация". Отначало тя признава, че славянското население в Македония е българско, след това преминава с мълчание през този необорим факт, за да подчертае накрая антибългарската линия. През всичкото време ЮКП е търсила начин да оправдае включването на Македония в югославската държава и да запази приоритета си над тази област. Българската комунистическа партия и Народна република България обаче не могат да премълчат факта, че в СР Македония, която е една от републиките в пределите на СФРЮ, се разпалват национализъм и великодържавен шовинизъм с цел да се противопостави населението

в СР Македонија на българският народ. Грубото изопачаване на историческите факти и клеветите срещу българският народ и Българската комунистическа партия продължават. Стига се дотам, че българският народ, чиято самоотвержена борба против фашистката диктатура е добре известна, се отъждествява в редица писания, намерили особен простор в СР Македонија, с българският фашизъм и с фашистките мракобесници и палачи в България.

Не можем да не изкажем своята тревога и загриженост от изявенията на най-отговорни югославски партийни и държавни ръководители, че в СФРЮ нямало вече малцинства, а имало само “етнически групи” и че малцинствата са извън пределите на югославската държавна общност.

Населението от Благоевградски окръг винаги е било част от българската народност, от българската нация. Всякакви изявения за някаква културна автономия или за присъединяване на този български край към Социалистическа република Македонија, респективно към СФР Югославия, са напълно безпочвени.

Българската комунистическа партия изправи допуснатата грешка населението в Благоевградски окръг насилствено да се регистрира като “македонско” съгласно решенията на Десетия пленум на Централния комитет, взети през 1946 г. с намерение уж да се облекчи предстоящото тогава създаване на федерация на южните славяни. По-късно на това население е дадена пълна свобода по най-демократичен начин самъ да определи своята национална принадлежност. При преброяването през 1965 г. само около половин процент от населението в Благоевградски окръг се изявява като “македонско”. В същото време на нито един българин в СР Македонија не е давано правото да изяви своята българска национална принадлежност. Нима за българите от Македонија са затворени вратите и на тези “етнически групи”? А може би българите от Македонија не са предвидени под графата “етнически групи”?

Ако промяната в становището на ЮКП по националния и не само по националния въпрос може да се оправдава с понятието опасност, защо тогава позоваването на Йован Цвиич да не може да се оправдава с научната марксистко-ленинска последователност?

Всеки търси това, което няма. И съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” търсят това, което нямат. Търсят свидетели за “самобитноста на македонската нация”. Те са по-скромни при позоваването си на научни светили. Те са филиалът и държат поведението пред централата. Тяхната спасителка-звезда в тази непроходима тъмнина е Кръсте П. Мисирков. Бащата на така наречената македонска нация. [75] Той е и алфа, и омега за тях. В епитетите си към него те са разточителни щедри. Изобщо към мъртвите те са щедри, но в своето увлечение допускат присъствието на една съвсем мъничка грешка, а именно, че като се позовават на Кръсте П. Мисирков, те забравят, че този “македонски Вук Караджич” е най-силен, когато воюва срещу тях, и най-слаб, когато е с тях. Впрочем да преминем към фактите.

Появата на Кръсте П. Мисирков се обяснява така: “Наскоро по востанието (Илинденското - б. а.), а именно при самиот крај на 1903 година, во Софија излегува от печат студијата на Крсте П. Мисирков - “За македонските работи”. Поголемиот дел од неа го представуваат рефератите што тој претходно, починувајќи од септември истата година, ги прочитал пред македонското студентство во Петроград, организирано во Македонското национално научно-литературно другарство “Свети Климент”. Тие се три, и тоа: “Што напраиџме и шчо требит да праиџме за однапред?” “Имаат ли се нужда от македонски национални научно-литературни другарства?” и “Националнијот сепаратизм: земјјшчето, на које се имаат развијено и ќе се развијат за однапред”.

Кон овие реферати се додадени уште две статии: “Состауала, состауат и можит ли Македонија да состауат от себе оддеџна етнографска и политична единица?” и “Неколку зборои за македонскијот литературен јазик”.

Оваа студија е најважното дело на Крсте П. Мисирков, со кое тој се нареди меѓу најистакнатите македонски национално-културни преродбеници (възрожденци). Како што се гледа и од самите наслови, таа им е посветена на основните прашаја на македонскиот национален развико, на нивното теоретско разработување и практично решавање. Тоа се

првенствено прашајата на македонската историја и култура и на македонскиот литературен јазик, кои во текот на предилинденскиот организационен период на револуционерното движење кога вниманието и силите беа концентрирани на вооружениот отпор, беа оставени на заден план.

Појавата на оваа студија претставува значаен настан (събитие) во национално-културната историја на македонскиот народ, прво затоа што во неа најдоа темелна и обоснована разработка основните прашајана македонскиот национален развoтoк и што дојдоа до полн израз и конечна оформеност погледите за македонската националност и за македонскиот литературен јазик, и, второ, затоа што се тие погледи изнесени токму на онаков македонски јазик за каков се застапуваше нејзиниот автор и кој ќе стане подоцна национален литературен јазик на македонскиот народ.

“Оформујајето на македонците в оддејна словенцка народност - пишува Мисирков во својата статија - јет најобичен историјцки процес подобен на процесот на образујајето на бугарцкиот и србцко-хрватцкијот народ од некогашните јужни словени.” На големиот дел од книгата “За македонцките работи” му е посветен на теоретското разработувајето токму на тој процес, во кој и самиот Мисирков, со оваа своја студија, одбележи еден нов чекор (крачка) напред.

Поради погледите што ги изнесува Мисирков во неа како поради јазикот на кој е таа напишана, во Бугарија се повеле разни акции против издавајето и растурајето на книгата и против нејзиниот автор. Бидејќи и едното и другото било противно на великобугарските интереси, книгата била веднаш по отпечатувајето и на разни начини повлечена од продажба скоро во целокупниот тираж. При тоа един сосем мал број примероци од неа ја избегнале таа судбина, за да останат, распърснати наваму-натаму, како документ од историско значење за македонскиот народ.” [76]

Објасненията, които дават съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ”, фактически означават обвинение срещу самите съчинители, повдигнато от самите тях, за нещата около Кръсте П. Мисирков. Първо, щом като говорят за великобългарските интереси, те са били длъжни да кажат и за Стоян Новакович, вдъхновител на великосръбската пропаганда в Македония, и че Кръсте П. Мисирков се е срещал със Стоян Новакович, бащата на “македонизма”, че Стоян Новакович поставя Крста Петковиќ (Кръсте П. Мисирков) на разположение на Бранислав Нушич, консул в Прищина, че консултът Бранислав Нушич снабдява Крста Петковиќ (Кръсте П. Мисирков) със 180 златни динара за пътни разноски и срещу бъдещата му учителска заплата, че от излязлата книга “За македонцките работи” 50 броя били откупени от застъпничествата на Сърбия в София, като стойността им 75 динара била броена от самия Кръсте П. Мисирков, че авторът на “За македонцките работи” веднага заминава за Белград, там споделя мисли със Стоян Новакович, разговаря и със Света Симич, дипломат, шеф на политико-просветното отделение за пропаганда в Македония при Министерството на външните работи, пълномощен министър на Сърбия в София. Поне да са загатнали за срещите на “македонския Вук Караджич” с великосръбската съвест на историята историка Стоян Новакович. Съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” не виждат, че обиждат самите себе си, защото срещите на Кръсте П. Мисирков със Стоян Новакович са изиграли фатална роля в първия период от живота на Кръсте П. Мисирков. Второ, съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ”, след като заявяват в предговора си, че книгата “За македонцките работи” не е история, и отбелязват, че в “За македонцките работи” са включени и разгледани ключови въпроси от историческите интереси на “научната функционалност на историјата”, трябвало би да съобщат, че Кръсте П. Мисирков във втория период от живота си и сам по своя собствена съвест напълно се е отказал от идеята за македонската нация. Ако те са направили това от незнание, то следва, че съчинителите, съчинили така наречената “Историја на македонскиот народ”, в този пункт са незнаещи хора. Ако пък са го направили с определен умисъл за премълчаване на истината, защото не е в тяхна полза, това говори, че съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” са нечестни хора. И трето, предричайки, че македонският език на Кръсте П. Мисирков, такъв, за

какъвто той се е застъпвал, ще стане по-късно национален литературен език на македонския народ, длъжни са били да съобщят, че през втория период от живота си, през 1924 г. Кръсте П. Мисирков ясно, категорично е заявил, че “ний досега сме се казвали българи, тъй се казваме и днес и такива искаме да се казваме и в бъдеще” и че сам Кръсте П. Мисирков е подчертал, че ще бъдем “със свое историческо минало, със своя литературен език, общ с българския”. [77]

И ето отново извода: Ако това категорично становище на Кръсте П. Мисирков по въпроса за македонския литературен език не се съобщава поради незнание, това показва, че за съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” цялостната идейна физиономия на Кръсте П. Мисирков е непозната. Ако обаче това становище на Кръсте П. Мисирков е изоставено от страх, тъй като то ще развенчае собствената им илюзия за някакъв национален македонски литературен език, това пък показва, че съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ”, позовавайки се на Кръсте П. Мисирков от 1903 г., се страхуват да се позоват на Кръсте П. Мисирков от 1924 г. Вместо да бъдат горди, че първи откриват този преломен момент у Кръсте П. Мисирков, и да съобщят, че заблудата на Кръсте П. Мисирков от 1903 г. е победена от истината Кръсте П. Мисирков през 1924 г., те са тръгнали из непознатите пространства на историята уж да освобождават истината от заблуди, а тук, в собствената си къща, треперят от ужас, страхуват се да се срещнат очи с очи с истината Кръсте П. Мисирков и да я назоват с точното ѝ име.

Що се касае пък до предричането на съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ”, че Мисирковият език ще стане по-късно национален литературен език, то събужда две основни възражения. **Първото възражение** - че този език, на който съчинителите са съчинили така наречената “Историја на македонскиот народ”, след като езикът на Кръсте П. Мисирков е станал национален литературен език, не е Мисирковият език, защото още от първия ден на оформяването на национален литературен език наследниците на Белич са се погрижили да стане той отрицание на Мисирковия език. И **второ възражение** - че този език, на който съчинителите са съчинили така наречената “Историја на македонскиот народ”, от момента, когато е напуснал Мисирковия въпреки усилията да се представи като национален македонски литературен език, наследниците на Цвиич, Новакович и Белич са се погрижили да го превърнат в отрицание на всичко национално, македонско, литературно. Този нещастен национален македонски литературен език, притиснат до такава степен от сръбски думи и сръбски синтактически конструкции, даже и в тая така наречена “Историја на македонскиот народ” трябва да бъде щастлив, ако в някой може би не така далечен ден, пак по силата на устава, наследниците на Белич съобщят, че в него поради качествени изменения задължително и за първи път се установява функцията и на падежната форма. Нима не може да узрее в тяхното съзнание едно подобно решение? Те *всичко могат* и навсякъде са *първи*. Защо и *тук* да не бъдат първи. Те са строго принципни хора. Те убиват принципите в името на принципи. За да внушат на бъдещите поколения заблудата Кръсте П. Мисирков, те с мълчание погребват истината Кръсте П. Мисирков. Но полуистината в историята е неистина, а неистината, получена чрез алхимията на фалшификацията, е продукт на съзнателно фалшифициране на историческите факти.

Случаят налага да спрем вниманието на читателя върху колебанията в еволюцията на Кръсте П. Мисирков. Този българин не е така “велик” като Цвиич, нито е така “осведомен” като Белич. За науката той не е авторитет. Неустойчив, противоречив, непоследователен, объркан, блуждаещ, импровизиран политик, пристрастен, необективен, гонен от неизцерима амбиция да е оригинален, язвителен и уязвим, стихияен, неуравновесен, съчетание на феноменални крайности, непокорен, човек с нарушени стойности, вярващ, заблуден, необуздан, мечтател, жертва на вражески внушения, изразител на чужди попъзловения, преди всичко и над всичко този “македонски Вук Караджич” Кръсте П. Мисирков е българин, патриот и всичко, което върши, върши го с една-единствена цел: да облекчи положението на българите в Македония. Македония да престане да бъде ябълка на раздора на Балканите.

През 1911 г. по повод на едно твърдение на проф. д-р А. Иширков, че “Македония, средната част на Балканския полуостров, е област, където се докосват всички балкански народи, там

най-много се преплита тяхната история, смесват се техните населения и затова се явява ябълка на раздора между тях”, Кръсте П. Мисирков отговаря така: “Македония в настоящо време не представлява по-голямо етническо разнообразие, отколкото България до освобождението ѝ от турското владичество. Също така не е напълно точно твърдението, че Македония е област, “където се докосват всички балкански народи” и че там “повече отвсякъде се преплита тяхната история и се смесват техните населения” и че затова тя служи “за ябълка на раздора”. И по-нататък, обосновавайки своето становище, Кръсте П. Мисирков продължава: “В Македония също не е имало място за преплитане на историята на балканските народи. За Македония, както въобще за по-голямата част от Балканския полуостров до турското му завоюване, е имало борба най-вече между гърците и българите, между Византия и българските царе.” И защитавайки истината и интересите на България, Кръсте П. Мисирков определено ясно и категорично, твърдо защитава: “Македония е ябълка на раздора не вследствие смесването в нея на народите на Балканския полуостров, но изключително по политически причини от неотдавнашно произхождение.” [78]

На 13 май 1913 г., в навечерието на Междусъюзническата война 1913 г., Кръсте П. Мисирков изпраща от Кишинев писмо в Петербург до Ст. Бобчев, дипломатическия представител на България при двора на Руския император, арбитър по сръбско-българския съюстен договор от 1912 г. Между другото Кръсте П. Мисирков пише: “Въпросът е, ще може ли българската дипломация да осигури плодовете на победата на българското оръжие? Вий сте на един пост, от който много зависи. Петербург трябва да накара сърбите да изпълнят сръбско-българския договор. Ако пък Русия това не го направи, поне трябва да обезпечи свободата на действие на България и да гарантира на България в случай на победа над сърбите да премине към България “нейтралната” зона с Куманово, Скопие, Тетово и Дебър.”

“Г[осподин] Бобчев. България извърши голям грях пред българското национално дело, като се съгласи да признае тая територия за “нейтрална”. Тя е чисто българска.” “...населението на Скопие и на Скопско е чисто българско...”

“Защо отстъпихте на сърбите Скопие? Не можете ли поне да получите от руската дипломация обещание “нейтралната” зона да премине към България, ако Сърбия се откаже да изпълни договора и работата да дойде до сръбско-българска война? Докажете на руснаците, че те могат да очакват повече от България, Тракия и Македония обединени, отколкото от изкуствения сръбско-български съюз при коварство на сърбите. Вий много можете. И от Вас много очаква българският национален идеал.”

“Аз писах на А. И. Гучков за македонските работи. Като го видите, поздравете го от мен и му кажете, че ний, македонските българи, искаме да вярваме, че Русия няма да бъде несправедлива спрямо нас.” [79]

Не се минава една седмица и Кръсте П. Мисирков, пленникът на Стоян Новакович, е отново увлечен от македонизма. В сп. “Македонский голос” с псевдоним К. Пельский публикува статия “Македонский и болгарский идеал”, в която пише: “Време е да се потвърди пред цял свят, че в Македония живее македонски народ, нито сръбски, нито български, нито гръцки, че този народ има своя история, свои национални достойнства, свои крупни исторически заслуги в културната история на славянството.” [80]

Но още не са изтекли два пълни месеца и Кръсте П. Мисирков, отрекъл се от македонизма, е отново пламенен защитник на българското си име.

На 9 октомври 1914 г. българският генерален консул в Одеса Димитър Влахов телеграфически съобщава до Министерството на външните работи в София: “На 15 октомври в Москва се свиква публично събрание на славянските комитети. Дружеството “Братство” реши да делегира свои членове адвоката Калев и гимназиалния учител *Мисирков* да защитават на събранието каузата на б ъ л г а р с к и я н а р о д .”

Възпрепятван да присъства на това събрание, Кръсте П. Мисирков изпраща до председателя на Московския славянски комитет и кмет на Москва Николай Иванович Гучков писмо, в което отговаря на сръбските обвинения срещу България: “Сърбите твърдят, че ние не сме славяни като тях. Нека бъде така, макар че сръбските твърдения са голословни. Ния няма

да доказваме, че у тях има също такъв процент аварска и маджарска кръв, какъвто у нас българска или у русите - скандинавска и финска; но ние не можем да не подчертаем, че земите, населени с българската народност, се явяват в старо време огнище на славянското просвещение; оттук в течение на много векове са черпили духовна храна и сръбската, и руската народност. Българският народ има огромни културно-исторически заслуги пред славянството.”

Аргументирайки силното си негодувание срещу Сърбия заради съюза с Гърция и Румъния, вследствие на който два милиона славяни българи са поробени от славяните сърби и техните неславянски съюзници гърците, Кръсте П. Мисирков пише: “Да! Много пакости са извършили сърбите на славянска България, Македония и Добруджа. Но с това не са се задоволили. Те чувствали, че тяхното Каиново дело ще бъде разкрито, че пролятата и проливаната невинна кръв за свободата на б ъ л г а р и т е в М а к е д о н и я може да повика на съд пред славянската обществена съвест сръбско-гръцкото покушение върху свободата на третината от българския народ, на българите от Македония, и сърбите с всички средства се стараят да очернят България и нейния неутралитет и да покрият името си с нови несъществуващи бойни лаври, за да не се обърне срещу тях безпристрастната славянска съвест със заслужения укор.”

“Без оглед на всички хитрости, без оглед на всичките им старания да помрачат здравия смисъл на руското общество, ние българи и македонци сме уверени, че те не ще постигнат своята низка цел. Ние считаме, че руските просветени люде не може да не знаят, че всички македонци, учащи се в Русия до края на 80-те години от миналото столетие и п о - к ъ с н о , с а и д в а л и и с а с и о т и в а л и о т Р у с и я с б ъ л г а р с к о н а ц и о н а л н о с ъ з н а н и е ; ч е б ъ л г а р с к и я т н а р о д е п о н е с ъ л ц я л а т а т е ж е с т н а б о р б а т а с г ъ р ц и т е з а с л а в я н с к о б о г о - с л у ж е н и е и с т у р ц и т е з а п о л и - т и ч е с к а с в о б о д а , а с ъ р б и т е с а с е я в и л и в М а к е д о н и я с а м о з а б о р б а с б ъ л г а р и т е , я в и л и с а с е к а т о с ъ з н а н и ц и н а г ъ р ц и т е и р у м ъ н ц и т е з а н о в о п o р o б в а н e н а М а к e d o n и я и Д o б р y д ж a .”

“Много съжалявам, че не мога лично да бъда тълкувател пред Московския славянски комитет на ония чувства на вяра в тържеството на руската славянска съвест, в делото за възстановяване потъпканата свобода на б ъ л г а р с к о т о н а с е л е н и е н а М а к e d o n и я и Д o б р y д ж a въпреки лъжливите вести, разпространявани за България и за българите...”[81]

След непълни два месеца Кръсте П. Мисирков се появява с втора статия - “Борба за автономия”. Статията е пак с псевдоним “К. Пельский”. Ето извадката за автономия: “Автономията на Македония ще бъде най-доброто разрешение на македонския въпрос както за самите македонци, така и за Сърбия, и за Гърция, и за България, и за европейския мир.”

А ето и извадка за Илинденското въстание, което “...е било вдигнато от “Вътрешната македонска организация” въпреки предупрежденията на Българската екзархия и недоволството на тогавашното правителство на България. Руското правителство чрез консулите си в Македония също така е предупреждавало македонците, обаче съветите и предварванията не могли да спрат стихийния порив и народ и неговите водачи вдигнали знамето за въстание, което прослави патриотизма и героизма на македонците и доведе до Мюрцшегските реформи, а след тях и до Ревалското свиждане.”[82]

На 8 март 1919 г. в навечерието на предстоящите преговори за мир в Ньой и във връзка с аспирациите на Сърбия върху Македония Кръсте П. Мисирков публикува статия във в. “Мир” под заглавие “Сърбите и Душановата империя”, която започва с думите: “Защо сърбите искат Македония? Какво сръбско има в тая чисто българска страна, която си остава такава от VI век и до ден днешен въпреки всички превратности на историческата ѝ съдба.”[83]

В статията си “Противоядие”, публикувана във в. “Пирин”, бр. 15 от 20 януари 1924 г., извинявайки се пред читателите, че твърде често спира вниманието им върху сърбите и техните “планове и дела в Македония”, Кръсте П. Мисирков казва: “Това е напълно естествено и необходимо, защото сърбите заграбиха и погребяха най-голям дял от нашата х у б а в а р о д и н а, и второ, защото те са най-вероломните и жестоките от всички наследници на турската власт в Македония. Сърбите не само искат да колонизират Македония със сърби от другите земи на Югославия, но искат още да убият в н а с н а ш е т о с ъ з н а н и е и да ни натрапят да забравим всички наши заслужили дейци от нашето далечно и близко минало и да ги заместим със сърби: св. св. Кирил и Методий, св. св. Климент и Наум със “свети” Сава; Гоце Делчев и Даме Груев с Карагеорги и с Добрица Маткович.

И за да постигнат своята цел, сърбите си позволяват всичко, което никога турците не са си позволявали: те ни отнеха нашите черкви и училища, те организираха сръбски чети за тероризиране на македонското население, те ни отнеха правото да се наричаме българи, дори македонци, те ни натрапват свои училища със своя наука, също толкова фалшива и йезуитска, колкото е била фалшива и йезуитска личността, учението и дейността на “свети” Сава...”

“За да постигнат своята цел, да заседнат в Македония по възможност завинаги, сърбите, освен дето ни забраняват да се наричаме българи или македонци, казват ни, че нашето национално съзнание било затъмнено от турското робство и през последното ний сме забравили, че сме сърби и по погрешка почнали сме да се наричаме българи. Питаме сърбите защо босненците, херцеговинците, сърбите от Сърбия, които всички също са били под турско робство, не са сбъркали националното си име и не са почнали да се наричат българи и защо обратно - българите в България не са станали сърби, щом това тъй лесно е могло да стане.” [84]

В статията си “Народността на македонците” Кръсте П. Мисирков пише: “Началото на XIX в. завари в Македония гръцко духовенство и българското национално съзнание между по-събудените македонци, които ръка за ръка с българите от България и Тракия поведоха борбата за национална просвета и национална църква. Това духовно и национално единство на мизийци, македонци и тракийци предшества и последва създаването на Българската екзархия и освобождението на България.

Но ето че се раздават викове на самите македонци: ние сме българи, повече българи от самите българи в България... Вий сте могли да победите България, да ѓ наложите каквито си щете договори, но с това не се изменя нашето убеждение, нашето съзнание, че ний не сме сърби, че ний досега сме се казвали българи, тъй се казваме днес и така искаме да се казваме и в бъдеще...

Ний ще бъдем повече македонци, отколкото българи, но македонци със свое различно от вашето сръбско национално самосъзнание, със свое историческо минало, със свой литературен език, общ с българския, със свое македоно-българско национално училище, със своя национална църква...

Наричаме ли се ний българи или македонци, ний винаги се съзнаваме като отделна, единна, съвършено отлична от сърбите и с българско съзнание народност.” [85]

Така говори “македонският Вук Караджич” Кръсте П. Мисирков, патронът на съвременните скопски “езиковеди”.

Длъжен съм в името на правдата тук, на това място, да осведомя читателите върху моето становище, което в течение на няколко десетилетия е търпяло изменения по отношение на така наречените “македонски въпрос”, “македонска нация” и “македонски език”.

През 1938 г. отпечатах три произведения: две стихосбирки - “Майчин език. Народни бигори” и “Огинот” - на скопско-велешко наречие, и сонетния венец “Съдбата на поета Данте Алигиери” на общобългарски литературен език в литературния лист “Южна литература”, посветен на 100-годишнината от рождението на Райко Жинзифов. Стихосбирката “Народни бигори” излезе с предговор от проф. Ст. Младенов. В предговора именитият български езиковед пише: “По време на петвековното робство под гръцка духовна и турска политическа

власт македонските българи наложиха своя роден език на тържищата, а и сега, след голямата война, езиковата коравина на македонския българин си остава неизменна.

И ето сега, за приближаващия край на второто десетилетие от сключването на мира в Ньой, българското открай време Скопие ни дава един поет, който пише еднакво свободно и на своя роден южно-скопско-велешки говор, и на общобългарския литературен език.”

И по-нататък: “Народни бигори” - пише проф. Ст. Младенов - са изпени на хубав български език. Отделни провинциализми, които не биха били разбрани от някои читатели, са пояснени от автора под черта и действат още по-силно върху въображението, като правят по-ярка местната багра (т. нар. френ. couleur locale).

Ненапразно авторът е нарекъл песните си “Народни бигори”; горчилките (бигор е горчив камък, па и горчилка, горчило) са наистина всенародни. В тях влизат не само лични любовни мъки, но и общонародна скръб за поробена родина. В буйна пролет листя са окапали, дървя са оголели, цялата гора е погрозняла. Защо така?

*Лися жалат сестри покосени,
дървя жалат браќа поробени,
гора жали майки потемнели...*

В това, че г. Марковски, който е роден в Македония под сръбска власт и се е учил в сръбско училище, пише така хубаво български, няма всъщност нищо чудно, защото народът в Македония си говори български и пее своите български песни.” [86]

Стихосбирката “Народни бигори” бе наложена на българската общественост от Тодор Павлов. На страниците на вестник “Заря” големият критик и философ съобщаваше за събитието от огромно историческо значение. Пламнаха люти спорове. Език или диалект е диалектът на “Народни бигори”?

През 1939 г. излезе обстояният очерк на Тодор Павлов “Поезията на Венко Марковски” с приложение на мнения от най-изтъкнати критици, поети и писатели в България. [87]

Стихосбирката “Народни бигори” беше радушно посрещната от прогресивната интелигенция в Югославия. А някои от стихотворенията намериха място и в прогресивните списания в Белград.

В това време попаднах в две среди, от които едната бе под влияние на теорията, че българите от Македония не са българи, а са македонци. В тази среда бяха хора от лявото крило на македонското революционно движение. Другата пък търсеше доказателства някак научно да оправдае становището на Коминтерна, че в България съществуват македонска, тракийска, добруджанска и шопска народност и че са намерили всички условия за тяхното обособяване в отделни нации. В тази среда имаше хора с партиен авторитет.

Становището на ЮКП от 1924 г. по македонския въпрос именно, че в Македония под сръбска власт живеят българи, и становището от 1940 г., с което ЮКП напуска становището от 1924 г. и твърди, че македонците на Балканите са отделна нация, че не са нито гърци, нито българи, нито сърби, по това време за мене бяха неизвестни. Чува бях, че Кръсте П. Мисирков в “За македонските работи” аргументирано бил осветлявал въпроса за македонската нация. Тръгнах да диря тази книга. Намерих един екземпляр от нея. Прочетох я. Фактът, че в нея липсваха научни доказателства, не ме смущаваше. Съжденията на “импровизирания политик”, както по-късно Кръсте П. Мисирков определяше себе си, бяха за мене меродавни и авторитетни. Книгата “За македонските работи” предадох на Коле Неделковски, който от своя страна се беше наел да я изпрати в Македония. Обаче така се стекоха обстоятелствата, че не той, а аз я занесох в Скопие. Писанията на Кръсте П. Мисирков от втория период от живота му и защитата му на българската нация, че македонците не са никаква отделна нация, по онова време за мене бяха също така неизвестни. Нещо повече. И да бях се срещал с това ново, диаметрално противоположно становище на Кръсте П. Мисирков, аз не бях подготвен да го възприема, защото заблудата, че българите в Македония не са българи, а са македонци, беше сторила вече своето. Национален парадокс, но факт. Експеримента, как от българин се прави

македонец, изпитах върху собственото си съзнание. От Скопие дойдох българин, в София станах македонец. В концлагера Еникьой, дето прекарах от 1941 до 1943 г., освободен вече от заблудата, че някога съм бил българин, аз, новоизлюпеният македонец, всеотдайно помагах на пристигащите заблудени българи от Македония да напускат българското си съзнание и да стават македонци. Заедно с Тодор Павлов обсъждахме бъдещата македонска азбука. От концлагера изпратих по нелегален път написаната на литературен български език стихосбирка "Орлицата" с предговор от Тодор Павлов, както и "Робии", "Климе" и "На исток" - на скопско-велешко наречие. Заблудата, че създаваме "македонска" нация, продължихме да преживяваме и като партизани от 1943 до 1945 г.

Кървавата хитлеристка чума беше прегазена. Великата Червена армия спаси цивилизацията на планетата. Тя извърши историческа мисия в най-съдбовния момент от човешкия летопис. Тя освободи и народите на Югославия. Настана доба на мирен строителен живот. Федерацията на балканските народи отново се превърна в постижимост. Македонизмът облеche държавна дреха. Започнаха преследвания, арести, изтезания на невинни хора. Във Велес и Куманово изчезваха българи без съд. А тогава аз бях народен представител в Скупщината на ФНРЮ, бях член на Президиума на НР Македония. Вратите на Македония с устав бяха широко отворени за навлизане на сърбизма. Бързаше се да се създаде и македонска азбука. Просръбските елементи подготвяха почвата. Президиумът на Народното събрание в Македония, съставен от членове, между които бяха Методи Андонов-Ченто, Павел Шатев, Панко Брашнаров и други, образува комисия, която да представи в окончателен вид македонската азбука. В тая комисия влизах и аз. Дотук заблудата, че не съм българин, а македонец и че славянската част от населението в Македония не е българско, а е македонско, имаше разорителна мощ над мене. Но само дотук. На заседанията на комисията аз се срещнах лице с лице с истината. Две тенденции, ясни, категорични, непримирими, воюваха. Битка се водеше около ер-голяма (ѐ). Едната тенденция, застъпвана от хора със съмнително минало и неспециалисти, воюваше за сръбската азбука, като се изхвърли буквата ер-голям (ѐ), а за съчетанията къ, гъ, дз се измислят три съвсем нови букви. Тази тенденция се застъпваше от по-голямата част от комисията. Другата тенденция, застъпвана от хора литератори - учени и лингвисти, но с непоколебимо българско съзнание, воюваше за въвеждане на буквите ер-голям (ѐ) и ер-малък (ь) и отхвърли измислянето на двете нови букви, доказвайки, че ер-малъкът е способен да изпълнява тяхната функция, а за дз да се създаде буква, подобна на латинското S. Тази тенденция застъпвах и аз. След дълги остри спорове се взе компромисно решение. Въведе се ер-голямът (ѐ). Отпадна ер-малъкът (ь). Измислиха се две съвсем нови букви. А за дз се прие буква, подобна на латинското S. Въвеждането на ер-голяма (ѐ) беше победа. Но тази победа за мене същевременно беше първото поражение на моята заблуда. Македонската азбука с ер-голям (ѐ) бе отхвърлена в ЦК на ЮКП от Александър Белич и Милован Джилас. Това поражение за мене вече означаваше победа. Съмна в душата ми. Пробуди се в мене българското национално съзнание.

Още бяха свежи гробовете на съветските воители, паднали за свободата на Югославия. Мощта на съветското оръжие се носеше надалеч по света. Обаянието на Съветския съюз не познаваше човешки измерения и в сърцата на югославските народи. А вече отговорни партийни и държавни фактори мълком, упорито събличаха славата на съветското оръжие. Сееха подозрение към морала на Червената армия. Възмущаваха се от присъствието на красноармейските гробове сред центъра на Белград. Говореха с езика на боговете. Ругаеха партии и ръководства. Изтъкваха, че бъдещето е определило на ЮКП най-решаващата роля в историята на човечеството, че без ЮКП решенията на световните проблеми ще бъдат невъзможни, че ЮКП ще преобрази физиономията на Балканите, че ЮКП ще издигне марксисткото учение на по-висока степен; че ЮКП вече внася нова светлина по националния въпрос.

Мъка и гняв изпълваха гърдите ми. Моята вяра в ЮКП се разлюля. Слушах и не вярвах на собствените си уши. Слушах, че името България значело фашизъм и окупатори, че Българската народна армия не е взела никакво участие при освободението на Югославия; че Българската

народна армия не е освобождавала села и градове в Македония; че не може и дума да става за някаква заслуга на НР България в разгрома на фашизма.

За всичко това изпратих писмо до Георги Димитров, в което между другото писах: “Вземете мерки. Насажда се омраза срещу Съветския съюз. Българите във Вардарска Македония са изложени на безмилостна сърбизация.”

Емисари на Скопие бяха плъзнали из Пиринския край. Хората в Македония се чувстваха измамани, посрамени. Съзнанието им беше ограбено. С наведени чела ходеха. С погледи говореха. С неизвестност вкъщи влизаха, с неизвестност от къщи излизаха. Без вина всеки българин беше в списъка на обвинените само защото беше българин. Опасно бе в Македония, в люлката на България, да бъдеш българин, да кажеш, че си българин. Духът на Душан Силни суверенно владееше там. Всичко, което пречеше на сърбизацията, беше премахнато и отстранено с един замах. Със закон се наказваше обичта към СССР и към България. Мнозина заради тази обич не се завърнаха от островите. През 1956 г. отнеха и моята свобода. Осъдиха ме. Изпратиха ме на петгодишен принудителен каторжен труд на един от тия острови...

Просторът измежду 1948 и 1956 г. беше изпълнен с жестокост, беззаконие и неизвестност. Съвестта изгаряше в окови, без присъди. Движението се изправи пред страшно изпитание. Мъка и съмнение ношуваха в разбитите сърца. Пълзеше кърваво и тъмно време. Настъпи решителният час за окончателна пресметка и с Венко Марковски. Два момента оправдаваха значението на една такава неразумна стъпка: единият - че Венко Марковски е реална пречка за свободно сърбизиране на българската реч и на българите в Македония. Другият - че Венко Марковски е известен комунист-поет и вярата му в Съветската страна е несломима. Българинът и комунистът като неразделно цяло едновременно създаваха опасност. И в туй лежи причината, за да осъдят Венко Марковски, и то по време, когато настъпваше нормализацията на отношенията със Съветския съюз и с Народна република България. Не заради поемата “Сувремени парадокси” бе осъден Венко Марковски, и то в един преломен момент в идейния живот на Югославия, а заради факта, че Венко Марковски е българин и комунист-поет. Затова през февруари 1956 г. в Скопие, на градското Кале, на клада като по време на Инквизицията горяха произведенията на Венко Марковски. Но тука не е място да говорим за това. Ще бъде всичко туй предмет на бъдещ разказ. В този разказ ще разкажем за трагедията на една велика епопея, ще покажем физиономията на един морал. Реалността е достатъчно силна, щото няма нужда от присъствието на въображения и търсенето на измислици. Авторът на този бъдещ разказ върху автентичен фундамент ще осветлява тежките съдби на обезличените хора. Разказът ще расне върху жива сила. Авторът бе също с присъда. Той не е само жив свидетел... И самият той бе подлаган на невиджано човешко унижение. И той бе впрегнат в чер хомот на грозна колесница. И той бе нула между хилядите нули... И той навъсен с поглед мрачен влачи участ на бездомно куче. Най-страшната тъмнична къща на света в този остров. Нощем лунна свещ събужда мъртви в морската могила. Остър камък наблюдава мъки и неволи. Стръмен път познава величави дири босоноги. Под касели и търгачи живи хора в сенки се превръщат. Тишината като рожба плаче. Небесата - ледени покрови, тегнат върху плещи голи.

Специфичен съд обаче е оформил тежката присъда. Съд осъжда Венка Марковски, а изпраща вместо него да лежи в затвора Вениамин Миланов Тошев. Контрареволуцията в Унгария глава надига. С оръжие в ръка един поет въстава. Ледената сянка на смъртта над него се надвесва. Съвестта на Югославия издига глас на гняв. В гласа на тази съвест е и авторът на “Мостът на Дрина” - Иво Андрич, мой приятел, който някога е посещавал в Скопие и моя дом. Но Иво Андрич се вълнува за Унгария. Не знае този великан на словото, че в Югославия, в неговата собствена страна, лежат в затвора също хора на изкуството. Не знае този великан... А на 23 октомври 1956 г. вестник “Политика” отправя своето протестно възмущение към редакцията на сараевската енциклопедия “Свезнадар” затова, защото пише, че “Венко Марковски је највеќи песник Македоније” (Венко Марковски е най-големият поет в Македония), и туй по време, когато Венко Марковски е в затвора. Но вестник “Политика” греша, когато съобщава, че Венко Марковски е в затвора, защото и при излизането от затвора Венко Марковски излиза като Вениамин Миланов Тошев. Наистина явление. В документа с

дата от 7 януари 1961 г., издаден от органите на властта, стои, че “Бивши осъденик Вениамин Миланов Тошев”, а не Венко Марковски е бил в затвора. В документа не стои, че Вениамин Миланов Тошев и Венко Марковски са едно и също лице. Какво се получава? Вместо осъдения Венко Марковски да лежи в затвора, лежи неосъденият Вениамин Миланов Тошев. И вместо осъдения Венко Марковски да получи документ на име Венко Марковски, че е бил в затвора, неосъденият Вениамин Миланов Тошев получава документ на име Вениамин Миланов Тошев, че е излежал присъдата. И тук градителите на специфичния път в социализма са постъпили специфично и типично, а именно искат да покажат на света, че в югославските затвори няма хора на изкуството.

Но държавните и партийните ръководители познават Венко Марковски, а не Вениамин Миланов Тошев. Венко Марковски, а не Вениамин Миланов Тошев е известен в Македония. Венко Марковски, а не Вениамин Миланов Тошев е известен в Югославия. Югославия не притежава документ на Вениамин Миланов Тошев, идентичен с Венко Марковски.

Венко Марковски, а не Вениамин Миланов Тошев е бил член на Главния щаб на Македония. Венко Марковски, а не Вениамин Миланов Тошев е бил член на АВНОЮ. Венко Марковски, а не Вениамин Миланов Тошев е бил народен представител на Народната скупщина на ФНРЮ. Венко Марковски, а не Вениамин Миланов Тошев е бил член на Президиума на АСНОМ и народен пратеник на Народното събрание на Македония. В. “Нова Македония” съобщи за съденето на Венко Марковски, а не на Вениамин Миланов Тошев.

*Българийо, за теб душата ми копнее
и моите мисли всеки миг летят към теб.
Българийо, във тебе и нощта светлее,
а тука и денят потъва в черен креп.*

Това бе моята последна дума пред съда.

Така от македонец в България отново станах българин в Македония.

Ако някой някога ми беше казал, че ние, комунистите, ще създадем за себе си такова време, никога не бих повярвал. Но ето, то е вече неоспорима действителност. Нито историческата истина се почита, нито науката се уважава. Докато едни слагат в устата на Йован Цвиич думи, които никога не е изричал, то ухото на съчинителите на така наречената “Историја на македонскиот народ” е успяло да долови един исторически шепот от 1895 г. между княз Фердинанд и Владан Джорджевич в Цариград. Не съобщавайки на какъв език е разговарял “бугарскиот кнез Фердинанд”, съчинителите пишат: “Во Македонија - продолжил Фердинанд - главната маса на населението не се ни Бугари, ни Срби, туку Словени и християни. Словени кои говорат еднакво далечен или еднакво близок и на српскиот и на бугарскиот јазик, но јазик кој е посебен (отделен) дијалект, ако не и посебен јазик.” [88]

Наблюдава се явление, което по изкуствен начин претворява географското понятие в етническа изјава. Това явление е рожба на внушения. То засега не предвещава бури и превратности. Но странните покани на зловещи гости могат да превърнат мирните Балкани в бурен огън... Грозно минало притиска този полуостров. Още кости се белеят по баири и полета. Още плачат люти рани над огнища и постели. Още в близки пепелища пъшкат дири опустели. Още горестни забрадки дирят изход от несрета. Светла билка трябва да отгледа жертвената пепел. Трябва да покриј забрава минало немилно. Вярна обич трябва да сломи омразите свирепи. Трябва воля и единно боево кормило. Време търси този тежък път. Без времето просторът не ражда билката желана. Времето народите градят. А билката на комунизма ще излекува и Балканите. Но днес сме свидетели, че един и същ народ е принуден да обособява себе си в една измислена народност, заставен е да погазва своята свещена българска съдба и с яростни омрази е поведен на изстребителна борба срещу себе си. В одежди сръбски заблестяват македонските села и градове. Свободно размножават своето владение отровните научни растения на Новакович и Белич. Зла мъгла и полудели ветрове разколебават духовната скала на

България. Уплашени очи и глухи стонове оплакват в мрака българския жребий. “Флотантната маса” на Цвиич се превъзпитават за съдбовни сръбски исторически дела.

Напускат суровата трибуна на събитията, старата великосръбска буржоазия оставя на потомците си великосръбската идея за внедряване на цяла Македония в пределите на Югославия. Ако ръководството на СЮК стоеше върху ленинска позиция по националния въпрос, то жизненият сън на Йован Цвиич щеше да остане на Балкана като непонятен сън. Използвайки победата като върховно право, в новия настанал политически момент ръководството на СЮК се опитва да превърне македонския въпрос от общобалкански в югославски въпрос.

Ние сме надежда и търпение велико. Българската орис в бури е люляна. С чест у нас е поведението на езика. Българският род е огън и стомана. Вместо да вървят с него по славната ленинска пътека и заедно да бъдем твърдина на този Полуостров, те непрестанно подкопават вратата в човека и канят на трапеза кървави и вероломни гости...

О, нечастивий, накъде си тръгнал с тая колесница? Тук люлките зората пазят, тук могилиите на слънце пеят, тук бурите криле набират... Ослепените войници на Самуила от Беласица са викали на помощ Нея - България. И тя е тук, безсънна майка-мъченица... Под туй небе тук с Нея бдят на миналото знамената вдъхновени... О, нечастивий, срещу себе си надигаш своите ръце окървавени...

Странни неща. Чудна логика.

СЮК, вместо да се обърне към Ленин по националния въпрос, обръща се към Цвиич. Съчинителите, вместо да се обърнат към Ст. Младенов, към Вук Караджич или към А. М. Селищев по въпроса за езика - обръщат се към немца, “бугарскиот кнез Фердинанд”.

Комунисти, които напускат ленинската позиция по националния въпрос, изневеряват на марксизма-ленинизма.

Съчинители, които предлагат собственото си болно въображение за история, са извън всякакви научни категории. Фалшификаторите на историята в така наречената “Историја на македонскиот народ” са тъкмо такива съчинители.

[КРАЙ НА ГЛАВА ТРЕТА]

ЛИТЕРАТУРА И БЕЛЕЖКИ

Глава трета

- 1 За този договор вж. у *Иванов, Йорд.* Българите в Македония, с. 323, 324.
- 2 Македония. Сборник от документи и материали, с. 278.
- 3 *Скерлиќ, Йов.* Српска књижевност у XVIII веку. Београд, 1923, с. 247.
- 4 За него вж. някои сведения у *Иванов, Йорд.* Българите в Македония, с. 187.
- 5 *Петровский, Н. М.* К биографии Христофора Жефаровича. - Известия второго отд. Имп. Академии наук, 1910, кн. 2, с. 297-302.
- 6 *амбазовски, Кл.* Културно-општествените врски на македонците со Србија во текот на XIX в. Скопје, 1960, с. 178.
- 7 *Пак там*, с. 163-164.
- 8 *Пак там*, с. 164, 170.
- 9 Карнегиевата анкета по войните през 1912 и 1913 година. С., 1914, с. 107-108.
- 10 Ср. Историја на дипломатията, т. 2. С., 1949, с. 73.
- 11 Карнегиевата анкета по войните през 1912 и 1913 година, с. 212.
- 12 *Милетич, Л.* Професор В. Ягич за Македония. - Македонски преглед, 1926, кн. 3, с. 20, 34-35, 62-63; Поместено е и факсимиле от писмото на В. Ягич до Л. Милетич.
- 13 Nouvelle Macedoine, № 41, 25 февр. 1925.
- 14 *Wijk, N. v.* Les langues slaves du Sud. - Le monde slave, 1937, t. 4, p. 85-86.
- 15 Владика црногорски Петр Петровиќ: Дела П. П. ѓегоша под редакцията на проф. М. Решетар. Београд, 1927.
- 16 *Калчев, К.* Син на работническата класа, трето издание. С., 1966, с. 201.
- 17 Историја на македонскиот народ, кн. 3. Скопје, 1969, с. 171.
- 18 *Хаджидимов, Д.* Назад към автономията. С., 1919, с. 23, 24, 25.
- 19 *Пак там*, с. 77.
- 20 *Пак там*, с. 87, 88.
- 21 Историја на македонскиот народ, кн. 3, с. 190.
- 22 20 јули. Македоно-одрински лист, бр. 1, 14 апр. 1924; вж. и Македония. Сборник документи и материали, с. 679-683.
- 23 Историја на македонскиот народ, кн. 3, с. 313.
- 24 *Пак там*, кн. 3, с. 312.
- 25 *Пак там*, с. 313.
- 26 *Димитров, Г.* Съчинения, т. 11. С., 1954, с. 106.
- 27 Историја на македонскиот народ, кн. 3, с. 448.
- 28 *Љор, Ал.* Отговори на въпроси из историята на Втората световна война (Военноисторическа библиотека - ИВИ-ГЩ, ръкопис, III/1216), сведения за отстъплението на групата армии "Е" от Гърция през Македония, с. 2.
- 29 Историја на македонскиот народ, кн. 3, с. 446.
- 30 *Тито, И. Б.* Избранные статьи и речи. М., 1973, с. 148-149.
- 31 Народна војска, № 230, 13 јули 1945.
- 32 *Тито, И. Б.* На ље ослобођење је на ље djelo. - Vojnoistorijski glasnik, 1976, № 3, s. 11-33.
- 33 *Апостолски, М.* Великобугарске претензије од Сан Стефана до данас. - Политика, № 23 155, 24 март 1978 - № 23 186, 24 април 1978.
- 34 *Пак там* - Политика, № 23 187, 25 апр. 1978.
- 35 *Пак там* - Политика, № 23 155, 24 март 1978.
- 36 *Топенчаров, В. А.* Доказателствата утврждават. - Отеч. фронт, № 10 531, 16 март 1979.
- 37 Монографија за положбата на Македонија во II светска война. - Нова Македонија, 8 јуни 1980.
- 38 Советско-болгарские отношения 1944-1948 г. Документы и материалы. М., 1969, с. 169, док. № 77.
- 39 *D'Avril, A.* Négociations relatives au traité de Berlin et aux arrangements qui ont suivi. 1875-1886, Paris, 1886, p. 317.
- 40 *Churchill, W.* The World Crisis 1911-1918, London, 1923, p. 575-576; вж. и Македония. Сборник документи и материали, с. 678.
- 41 Текста на този договор вж. в: *Генов, Г. П.* Международни актове и договори, засягащи и България, с обяснителни бележки и една карта на България и съседните страни, с. 427-461.
- 42 Сб. Македония. Сборник документи и материали, с. 758.
- 43 Manchester Guardian, броят от 3 ян. 1931.
- 44 *Ленин, В. И.* Съчинения, т. 18. С., 1952, с. 371.
- 45 *Благоев, Д.* Съчинения, т. 13. С., 1960, с. 285-286.

- 46 Коларов, В. Избрани произведения, т. 3. С., 1955, с. 394-395.
- 47 Благоев, Д. Съчинения, т. 10. С., 1959, с. 55-56.
- 48 Пак там, т. 16. С., 1961, с. 36.
- 49 БКП в резолюции и решения на конгресите, конференциите и пленумите на ЦК, т. 1, 1891-1918, второ допълнено издание. С., 1957, с. 448.
- 50 Пак там, с. 333.
- 51 Пак там, т. 2, 1919-1923, второ допълнено издание. С., 1957, с. 24.
- 52 Благоев, Д. Съчинения, т. 18. С., 1962, с. 520.
- 53 Работнически вестник, бр. 25, юни 1924.
- 54 Димитров, Г. Съчинения, т. 9. С., 1953, с. 261.
- 55 Димитров, Г. Политически отчет на ЦК на БРП(к) пред V конгрес на партията. С., 1950, с. 83-84, 85-86.
- 56 Живков, Т. Избрани съчинения, т. 14. С., 1976, с. 339-342, 347.
- 57 Пак там, с. 508-509.
- 58 Историјски архив Комунистичке партије Југославије, т. 2. Конгреси и земајске конференције КПЈ 1919-1937. Београд, 1949, с. 10-17.
- 59 Пак там, с. 42.
- 60 Пак там, с. 68-73.
- 61 Вж. Марковиќ (Семиќ), С. Национално питање светлости марксизма. Београд, 1925.
- 62 Историјски архив Комунистичке партије Југославије, т. 2, с. 421-429.
- 63 Пак там, с. 423, 427-428. Вж. и Большевик, 1925, № 11-12.
- 64 Историјски архив Комунистичке партије Југославије, т. 2, с. 110-112.
- 65 Пак там, с. 162.
- 66 Пак там, с. 153.
- 67 Пак там, с. 155.
- 68 Българската комунистическа партия в резолюции и решения на конгресите, конференциите и пленумите на ЦК, т. 3, 1924-1949. С., 1953, с. 247.
- 69 Историјски архив Комунистичке партије Југославије, т. 2, с. 262.
- 70 Пак там, с. 266.
- 71 Нова Македонија, бр. 7697, 13 март 1968.
- 72 Историјски архив Комунистичке партије Југославије, т. 2, с. 74.
- 73 Пак там, с. 76.
- 74 Пак там, с. 474, бел. 13.
- 75 Мисирков, Кр. П. За македонските работи, фототипно издание. Скопје. 1953.
- 76 Историја на мекодонскиот народ, кн. 2. Скопје, 1969, с. 268-269.
- 77 Вж. Македонија. Сборник документи и материали, с. 687.
- 78 Ср. Велев, Н. Из политико-обществената дейност на Кр. Мисирков. - Истор. преглед, 1968, кн. 5, с. 76-77.
- 79 Пак там, с. 78.
- 80 Пак там.
- 81 Пак там, с. 79.
- 82 Пак там, с. 79-80.
- 83 Мисирков, Кр. П. Србите - Душанова империя. - Мир, бр. 5650, 8 март 1919.
- 84 Мисирков, Кр. П. Противоядие. - Пирин, бр. 15, 20 јан. 1924.
- 85 Мисирков, Кр. П. Народността на македонците. - 20 јули, бр. 5, 11 май 1924; вж. и Македонија. Сборник документи и материали, с. 686-687.
- 86 Марковски, В. Народни бигори. С., 1938, с. 9 (предговорот).
- 87 Павлов, Т. Поезията на Венко Марковски. С., 1939.
- 88 Историја на македонскиот народ, кн. 2, с. 212

THIS BOOK IS BEING DISTRIBUTED on the Internet under the *Creative Commons* license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.5/bg/>)

КРЪВТА ВОДА НЕ СТАВА се разпространява в Интернет при условията на *Creative Commons* (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.5/bg/>)

Можете свободно:

- **да споделяте** – да копирате, разпространявате и излъчвате произведението
- **да ремиксирате** – да адаптирате произведението

Съгласно следните условия:

- **Признание.** Трябва да посочите името (или псевдонима) на автора по обичайния начин и на обичайното за носителя място.
- **Некомерсиално.** Произведението не може да бъде използвано за комерсиални цели.

За повече подробности и използване на лиценза, вижте пълния текст на договора за използване на произведението:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.5/bg/legalcode>

Тази книга е свалена от <http://veni.com/venko.html>